

*De jonge jaren van
Nelly Donders en Georges Berchmans*

Een verhaal van emigratie, oorlog en liefde

Monique Van Immerseel en Jan Wesseling

Inhoud

Inleiding	1
1. De geboorte van Christina Cornelia Johanna Wilhelmina Donders (Nelly)	2
2. De ouders van Nelly.	4
2.1. De moeder van Nelly: Anna Margaretha Hubertina Kneepkens (Anna)	4
2.2. De vader van Nelly: Petrus Wilhelmus Adrianus Donders (Petrus)	6
2.3. Het huwelijk van de ouders van Nelly (Anna en Petrus)	13
3. De familie Donders in Antwerpen	15
3.1. De emigratie	15
3.2. De jeugd van Nelly	21
4. Georges Donat Berchmans (Georges)	30
5. De Eerste Wereldoorlog in Antwerpen	36
6. De familie Donders in Engeland	46
7. Nelly's opleiding en werk als verpleegster	54
8. Georges in de oorlog	81
9. Het huwelijk van Georges en Nelly	104
10. Terug in Londen	114
11. De nasleep van de oorlog	117
Nawoord	139
Geraadpleegde bronnen	143

Inleiding

In de familie is het intrigerende verhaal van Nelly en Georges als volgt bekend:

Nelly Donders is geboren in Roermond (Nederland) en emigreerde met haar ouders naar België. Zij groeide op in Antwerpen. Tijdens de Eerste Wereldoorlog vluchtte zij, samen met haar familie naar Engeland. Zij volgde er een opleiding tot verpleegster en ging werken in het militair hospitaal te Saint- Jean- Cap- Ferrat (Frankrijk). Daar trouwde zij met de militair Georges Berchmans. Georges is geboren in Sint Gillis (bij Brussel). Bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog was hij soldaat in het fort van Waelhem. Na een verloren strijd is hij gevlucht en werd hij geïnterneerd in Kamp Zeist (Nederland) vanwaar hij ontsnapte. Hij voegde zich weer bij het Belgisch leger. Nog tijdens de oorlog ging hij naar Saint-Jean-Cap-Ferrat om er te trouwen met Nelly. Er waren nog veel onbeantwoorde vragen zoals: wanneer is de familie Donders geëmigreerd en waar verbleven zij in Engeland? Maar ook: Waar en wanneer hebben Nelly en Georges elkaar leren kennen?

We wilden een verhaal schrijven met meer dan namen en jaartallen alleen. We gebruikten het familiearchief als basis en gingen op zoek naar de ontbrekende stukjes. Ons vertrekpunt was de geboorte van Nelly in Roermond (Nederland). Al snel bleek er iets niet te kloppen. Nelly is er geboren maar zij en haar ouders staan niet vermeld in het bevolkingsregister. Daarom zijn we verder gaan zoeken naar haar ouders en grootouders. Het is regelmatig gebeurd dat we veel verder moesten zoeken dan we hadden verwacht om gebeurtenissen te kunnen verklaren. Het is een “iteratief proces” geworden, waardoor de inhoud wel wat ruimer geworden is dan aanvankelijk de bedoeling was.

De opbouw van ons verhaal is meerdere keren over de kop gegaan als we weer nieuwe informatie vonden. Op meerdere plaatsen hebben we achtergrondinformatie gegeven om bepaalde gebeurtenissen te verduidelijken. Om het onderscheid tussen deze informatie en het verhaal van de familie duidelijk te maken is de achtergrondinformatie weergegeven in een *schuin (italic) lettertype dat bovendien iets kleiner is dan dat van het eigenlijke verhaal*.

Na meer dan twee jaar zoeken en schrijven zijn we blij dat we ons verhaal met jullie kunnen delen op onze website <http://www.wesw.nl/nelly>.

Veel leesplezier!

Monique Van Immerseel en Jan Wesseling

Wageningen, oktober 2021.

1. De geboorte van Christina Cornelia Johanna Wilhelmina Donders (Nelly).

Nelly is geboren op 24 juni 1894 te Roermond (Nederland) als dochter van Petrus Adrianus Wilhelmus Donders en Anna Hubertina Kneepkens.

Haar geboorte is ingeschreven bij de burgerlijke stand van Roermond.

12.089-31 Burgerlijke Stand in Limburg: Roermond

Geboorteakte **Donders, Christina** Cornelia Johanna Wilhelmina, 24-06-1894

Gemeente: Roermond
Aktenummer: 178
Aktedatum: 25-06-1894
Geboortedatum: 24-06-1894
Geboorteplaats: Roermond

Kind: **Donders, Christina** Cornelia Johanna Wilhelmina
Voornaam: **Christina** Cornelia Johanna Wilhelmina
Achternaam: **Donders**
Geslacht: v

Vader: **Donders**, Petrus Adrianus Wilhelmus
Voornaam: Petrus Adrianus Wilhelmus
Achternaam: **Donders**

Moeder: **Kneepkens**, Anna Margaretha Hubertina
Voornaam: Anna Margaretha Hubertina
Achternaam: Kneepkens

Toegangsnummer: 12.089 Burgerlijke Stand in Limburg: Roermond, 1796-1942
Inventarisnummer: 31 [Aanvragen (verzoek tot inzage op de studiezaal)

Organisatie: Regionaal Historisch Centrum Limburg (RHCL)
laatste wijziging 20-03-2012

Haar geboorte werd ook vermeld in de Nieuwe Koerier van 30 juni 1894 op pagina 3:

BURGERLIJKE STAND.
Aangiften van den 23 tot en met den 29 Juni 1894.

GEBOREN 5, als: Joannes Antonius Timmermans; Christina Cornelia Johanna Wilhelmina Donders; Louis Lambert Andreas Tevonderen; Clara Cornelia Maria Tevonderen; Catharina Hubertina Blommers.

GEHUWD 1, als: Franciscus Maria Johannes Albertus van Hove, oud 37 j., beeldhouwer en Maria Helena Hubertina Pollen, oud 32 j., modiste, b. w. te Roermond.

OVERLEDEN 8, als: August Hubert Helwegen, oud 23 j., schoenmaker, geb. te Heinsberg, Pruissen; Joseph Lafleur, oud 17 m., geb. te Roermond; Heinrich Ludwig Wagener, oud 65 j., tapper, geb. te Erkel, Westfalen, echtg. van Julia Hagemes; Gertrudis Hubertina Stoks, oud 63 j., z. b., geb. te Roermond, echtg. van Petrus Tevonderen; Gerardus Ploem, oud 69 j., z. b., geb. te Neer, wed. van Mathea Mooren; Jan Hubert Gunien, oud 40 j., landbouwer, geb. te Roermond, echtg. van Maria Gertrudis Hubertina Timmermans; Emmanuel Conradus Hubertus van den Born, oud 6 m.; Jacobus Hubertus Claessens, oud 1 m., beiden geb. te Roermond.

Een foto van de kleine Nelly, gemaakt in Roermond:

Er is echter geen inschrijving van Nelly en haar ouders te vinden in het bevolkingsregister van Roermond. Waar woonden ze in 1894? Om die vraag te beantwoorden was het nodig om verder in de familiegeschiedenis te duiken.

2. De ouders van Nelly.

2.1. De moeder van Nelly: Anna Margaretha Hubertina Kneepkens (Anna).

Anna is geboren op 30 december 1866, als dochter van Jan Mathijs Kneepkens en Gertrudis Mofers.

 (Geboorteakte) Geboorteakte Kneepkens, Anna Margaretha Hubertina, 30-12-1866

Gemeente: Roermond
 Aktenummer: 274
 Aktedatum: 31-12-1866
 Geboortedatum: 30-12-1866
 Geboorteplaats: Roermond

Kind:
 Kneepkens, Anna Margaretha Hubertina
 Voornaam: Anna Margaretha Hubertina
 Achternaam: Kneepkens
 Geslacht: v

Vader:
 Kneepkens, Jan Mathijs
 Voornaam: Jan Mathijs
 Achternaam: Kneepkens

Moeder:
 Mofers, Gertrudis
 Voornaam: Gertrudis
 Achternaam: Mofers

Toegangsnummer: 12.089 Burgerlijke Stand in Limburg: Roermond, 1796-1942
 Inventarisnummer: 25 [\[Aanvragen \(verzoek tot inzage op de studiezaal\)\]](#)

In de bevolkingsadministratie van Roermond 1860-1870 is de familie Kneepkens te vinden:

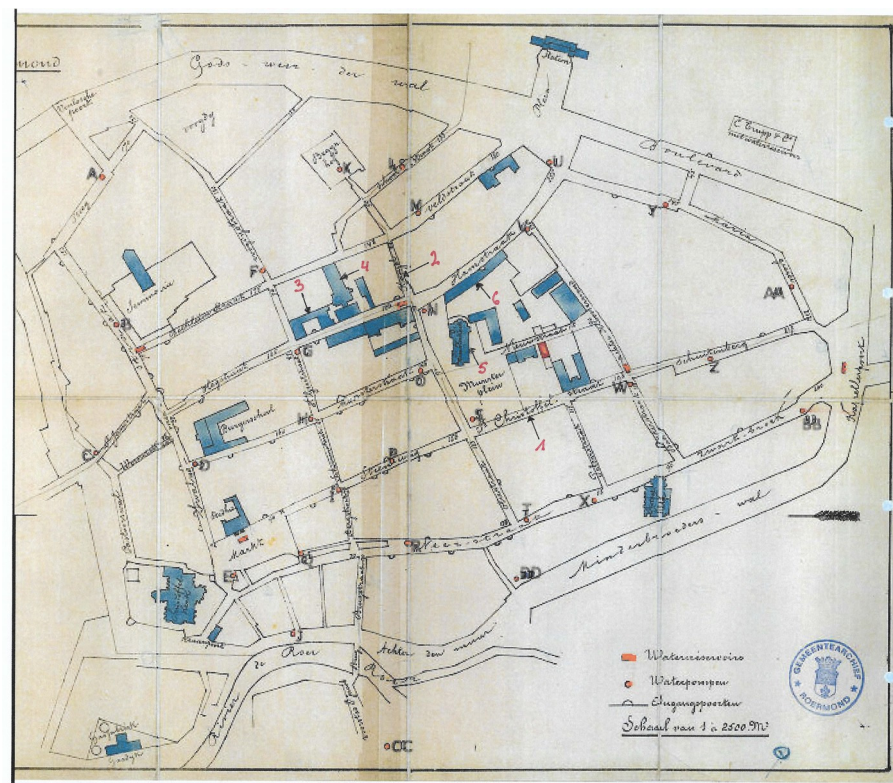
Volgnummer.	Dagteekening en Jaar der Inschrijving	FAMILIENAAM. (Familienaam der vrouw.)	VOORNAMEN. (Voluit geschreven.)	Geslacht (M. (mannelijk) V. (vrouwelijk))	Betrokking van elken persoon tot het hoofd van het huizegen. (Niet in te vallen voor alzonderlijk levende.)	Dagteekening en Jaar der Geboorte.	GEBORTEPLAATS. (Met aanwijzing der provincie voor inboorlingen, van het land voor vreemdelingen.)	Burgerlijke staat.		Kerkgenootschap. (Elk bepaald op te geven.)	Ambt, Hoofdberoep of Beroep, waarvoor men het hoogst is aangeslagen. (Elke soort bepaald aanduiden; voor gepatenteerden in overeenstemming met het patent.)	Huizing. (Straat, gracht enz. wijk, huisnummer.)
								H. (gehuwd.) W. (weduwestaat.) S. (gescheiden van echt.)	Veranderingen en hare Dagteekening.			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
1		Kneepkens	Jan Mathijs	M.	Geboort.	27 Dec 1852	Roermond	H.		R.C.	Huisschilder	Postwaag
2		Mofers	Gertrudis	V.	Geboort.	17 Nov 1859	Roermond	H.		R.C.	gans	Postwaag
3		Kneepkens	Johannes Josephus	M.	Geboort.	21 Sep 1854	Roermond	H.		R.C.		
4		Kneepkens	Maria Petronella	V.	Geboort.	12 Jun 1857		H.		R.C.		
5		Kneepkens	Jacobus Ludovicus	M.	Geboort.	17 Nov 1859		H.		R.C.		
6		Kneepkens	Cornelia Hubertina	V.	Geboort.	6 Mar 1864		H.		R.C.		
7		Kneepkens	Anna Margaretha Hubertina	V.	Geboort.	30 Dec 1866		H.		R.C.		

Vader Jan was huisschilder van beroep. Jan en Gertrudis hadden 6 kinderen. Op 8 mei 1852 is hun eerste zoon levenloos geboren. Hij heeft geen naam gekregen en staat geregistreerd als NN (nomen nescio) Kneepkens. Daarna kwamen Johannes Josephus op 21 september 1854, Maria Petronella op 12 juni 1857, Jacobus Ludovicus op 17 november 1859, Cornelia Hubertina op 6 maart 1864 en twee jaar daarna kwam Anna.

Ook in de bevolkingsadministratie van Roermond 1870-1890 is de familie Kneepkens te vinden.

Nommer van het blad 30.																			
Volgnummer.	Dag-tekening en Jaar der Inschrijving	FAMILIENAAM. (Familiennaam der vrouw.)	VOORNAMEN. (Voluit geschreven.)	Ged. (muntelijk.)	Ged. (schriftelijk.)	Dag-tekening en Jaar der Geboorte.	GEBOORTEPLAATS. (Met aangevinge der provincie voor toelichting, van het land voor vreemdelingen.)	BURGELIJKE STAAT. II. (gehuwd.) W. (widuwt.) S. (gesecheiden van elc.)	Kerkge-meenschap.	Amte, Hoofdplaats of dorp, waarvoor men het huize is aangeslagen.	Huizing. (Straat, gracht enz., wijk, huisnummer.)	Dag-tekening en Jaar der vestiging in de Gemeente.	Verige Woonplaats. (Met aangevinge der provincie voor toelichting, van het land voor vreemdelingen.)	Dag-tekening en Jaar van het vertrek uit de Gemeente.	Waarheen vertrokken. (Gemeente en provincie voor toelichting, van het land voor vreemdelingen.)	Dag-tekening en Jaar van het Overlijden.	Opgaven omtrent het wettig Domicilie.	Aanmerkingen.	
1.		Kneepkens	Jan Kneepkens	m	1866	13 jan 1866	Roermond	H	RC	Roermond	Kanjes								
2.		Kneepkens	Anna Kneepkens	v	1866	31 dec 1866	Roermond	H		Roermond	Kanjes								
3.		Kneepkens	Gertrudis Kneepkens	m	1866	13 jan 1866	Roermond	C		Roermond	Kanjes								
4.			Gertrudis Kneepkens	m	1866	13 jan 1866	Roermond	C		Roermond	Kanjes								
5.			Gertrudis Kneepkens	m	1866	13 jan 1866	Roermond	C		Roermond	Kanjes								
6.			Gertrudis Kneepkens	m	1866	13 jan 1866	Roermond	C		Roermond	Kanjes								
7.			Gertrudis Kneepkens	m	1866	13 jan 1866	Roermond	C		Roermond	Kanjes								
8.			Gertrudis Kneepkens	m	1866	13 jan 1866	Roermond	C		Roermond	Kanjes								
9.			Gertrudis Kneepkens	m	1866	13 jan 1866	Roermond	C		Roermond	Kanjes								
10.			Gertrudis Kneepkens	m	1866	13 jan 1866	Roermond	C		Roermond	Kanjes								
11.			Gertrudis Kneepkens	m	1866	13 jan 1866	Roermond	C		Roermond	Kanjes								
12.			Gertrudis Kneepkens	m	1866	13 jan 1866	Roermond	C		Roermond	Kanjes								
13.			Gertrudis Kneepkens	m	1866	13 jan 1866	Roermond	C		Roermond	Kanjes								
14.			Gertrudis Kneepkens	m	1866	13 jan 1866	Roermond	C		Roermond	Kanjes								
15.			Gertrudis Kneepkens	m	1866	13 jan 1866	Roermond	C		Roermond	Kanjes								
16.			Gertrudis Kneepkens	m	1866	13 jan 1866	Roermond	C		Roermond	Kanjes								
17.			Gertrudis Kneepkens	m	1866	13 jan 1866	Roermond	C		Roermond	Kanjes								
18.			Gertrudis Kneepkens	m	1866	13 jan 1866	Roermond	C		Roermond	Kanjes								
19.			Gertrudis Kneepkens	m	1866	13 jan 1866	Roermond	C		Roermond	Kanjes								
20.			Gertrudis Kneepkens	m	1866	13 jan 1866	Roermond	C		Roermond	Kanjes								

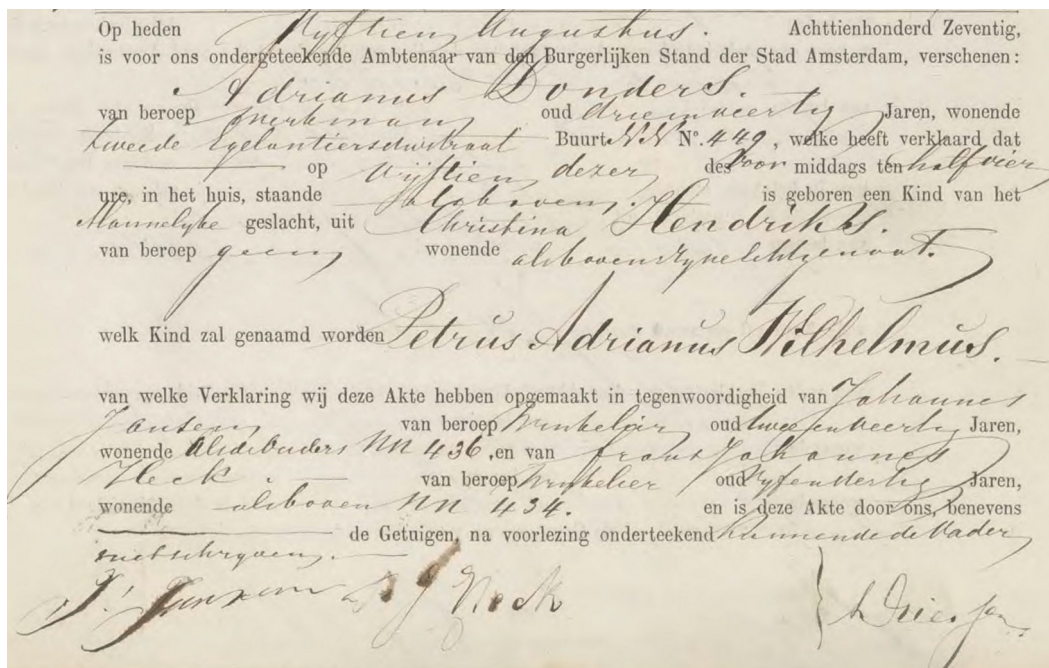
Op dit document is de geboortedatum van Anna Kneepkens een dag later geworden, namelijk 31 december 1866. Haar vader Jan is dan gevangenisbewaarder. De oudste zus van Anna, Maria Petronella Kneepkens, is hier al uitgeschreven wegens vertrek naar Antwerpen in 1887. De naam van Anna's moeder is op dit en volgende documenten veranderd van Gertrudis Mofers naar Anna Gertrudis Mofers.

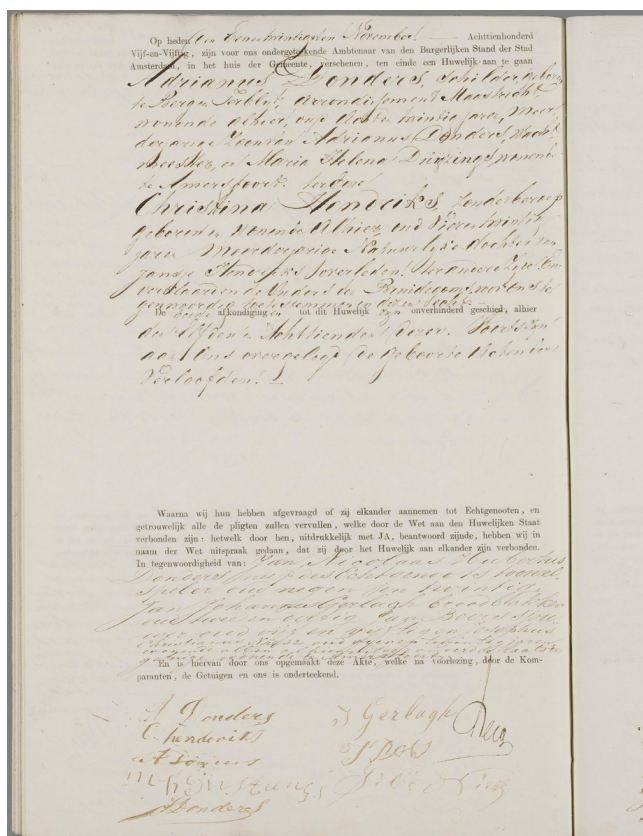
De bovenstaande kaart is van Roermond in de 19de eeuw. Anna is geboren aan Achter de Meelwaag (1). Deze heet sinds 1883 de Sint Christoffelstraat. Daarna woonde de familie Kneepkens aan de Kanjels (2) (dit werd later de Leliestraat), vlakbij het Arresthuis (4) waar Mathijs Kneepkens werkte als gevangenisbewaarder. Dit lag naast het bisschoppelijk paleis (3) waarin de rechtbank zetelde. Ze woonden in het centrum van de stad, vlakbij de Munsterkerk (5) en de Munsterabdij (6) die als militaire kazerne dienst deed.

2.2 De vader van Nelly: Petrus Wilhelmus Adrianus Donders (Petrus)

Petrus is op 15 augustus 1870 in Amsterdam geboren. Zijn ouders waren Adrianus Donders en Christina Hendriks.

De ouders van Petrus, Adrianus en Christina, zijn in 1855 getrouwd. Zij woonden in Amsterdam. Adrianus was schilder.

Christina en Adrianus kregen vier kinderen. Drie van hen zijn op jonge leeftijd overleden.

Wilhelmina Helena Adriana is geboren in 1861 en overleden in 1866.

Op heden *Op Zondag, 22 October* Achtthonderd Een-en-Zestig,
is voor ons ondergeteekende Ambtenaar van den Burgerlijken Stand der Stad Amsterdam, verschenen:
Adrianus Donders
van beroep *Schildersknecht* oud *veertig* Jaren, wonende
tuindijlantsdijkstraat. Buurt *N. N. 453*, welke heeft verklaard dat
op *Meddag* des *voor* middags ten *een*
ure, in het huis, staande *al boven* is geboren een Kind van het
mannelike geslacht, uit *Christina Hendricks*
van beroep *geen* wonende *al boven*; - *zijn echtgenoot*
welk Kind zal genaamd worden *Wilhelmina Helena Adriana*.
van welke Verklaring wij deze Akte hebben opgemaakt in tegenwoordigheid van *Johannes*
Griehling van beroep *Stukadoer* oud *veertig* Jaren,
wonende *tuindijlantsdijkstraat* No. *550* van *Gerard Hense*
van beroep *al boven* oud *veertig* Jaren,
wonende *al boven* No. *550*. en is deze Akte door ons, benevens
den vader en de Getuigen, na voorlezing ondertekend.
A. Donders *J. Griehling*
B. Hense

Op heden *Op Zondag, 22 July* Achtthonderd Zes-en-Zestig,
zijn voor ons ondergeteekende Ambtenaar van den Burgerlijken Stand der Stad Amsterdam, verschenen:
Adrianus Donders van beroep
Schilder oud *veertig* Jaren, wonende *tuindijlantsdijkstraat*
van de Overledene, en *Wilhelmina Helena Adriana* van beroep
Schilder oud *veertig* Jaren, wonende *tuindijlantsdijkstraat*
van de Overledene, welke hebben verklaard, dat op *op* des *vo*
middags ten *een* ure, in het huis, staande *al boven* Kanton *1*,
Buurt *N. N. 453*, is overleden *Wilhelmina Helena Adriana*
van beroep *geen* wonende *al boven*
in den ouderdom van *veertig* jaren geboren *al boven*
Overleden van Adrianus Donders
Christina Hendricks.
-En hebben wij hiervan opgemaakt deze Akte, welke na voorlezing door *de aanwezigen*
ons is ondertekend. *A. Donders* *J. Griehling*
B. Hense

Johannes Wilhelmus Petrus is geboren in 1868 en overleden in 1871.

Op heden *Op Zondag, 22 September* Achtthonderd Acht-en-Zestig,
is voor ons ondergeteekende Ambtenaar van den Burgerlijken Stand der Stad Amsterdam, verschenen:
Adrianus Donders
van beroep *Schilder* oud *veertig* Jaren, wonende
tuindijlantsdijkstraat. Buurt *N. N. 453*, welke heeft verklaard dat
op *Meddag* des *voor* middags ten *half tien*
ure, in het huis, staande *al boven* is geboren een Kind van het
mannelike geslacht, uit *Christina Hendricks*
van beroep *geen* wonende *al boven*; - *zijn echtgenoot*
welk Kind zal genaamd worden *Johannes Wilhelmus Petrus*.
van welke Verklaring wij deze Akte hebben opgemaakt in tegenwoordigheid van *Johannes*
van der van beroep *Stukadoer* oud *veertig* Jaren,
wonende *al boven* No. *456*, en van *Johannes van der*
van beroep *Stukadoer* oud *veertig* Jaren,
wonende *tuindijlantsdijkstraat* No. *454*. en is deze Akte door ons, benevens
den vader en de Getuigen, na voorlezing ondertekend.
A. Donders *J. van der*
J. van der

De aangifte van het overlijden van Wilhelmina is gedaan door de aanspreker (begrafenisondernemer). Vader Adrianus is dan al overleden. Op bovenstaande documenten is duidelijk te zien dat zijn handtekening in de loop van de tijd steeds slechter wordt (leed hij aan de schildersziekte?). In het register van het Binnengasthuis staat dat hij er in 1874 62 dagen heeft gelegen en er op 26 augustus is overleden. Hij is slechts 47 jaar geworden.

Ingekomen A°. 1874	N°. der kredden.	N A A M.	Gods- dienst.	Ouder- dom.	Beroep.	Gehuwd of ongehuwd.	Kinderen bij de Min.	Geboorte- plaats.	Woonplaats.	NAMEN der OUDERS.	Beroep.	Woonplaats.	Uitgegaan.	Overleden.	Dagen verpleegd.	N°. der Bour- Biljetten.
25 Juni.	10	Meulman	Reb.	60		Gehuwd met Christina 2 kind		Amstel. 09. 658.	Willemsdijk.	Adrianus Petrus. Catharina Praman.		Amstel. 1874	15	1065.		
25 Juni.	60	Donders	Reb.	46		Gehuwd met Christina 1 kind		Amstel. 1874	Amstel. 1874	Adrianus. Catharina Praman.		Amstel. 1874	62.	1064.		

Op heden *Achteenhonderd vier-en-zeventig* Achtienhonderd Vier-en-zeventig,
zijn voor ons ondergeteekende Ambtenaar van den Burgerlijken Stand der Gemeente Amsterdam, verschenen:
Johannes Haas van beroep
oud *zeven-en-veertig* jaren, wonende *Gasthuis*
bekende van de Overledene, en *Willem Lonneman* van beroep
oud *vijfenveertig* jaren, wonende *als boven bekende*
van de Overledene, welke hebben verklaard, dat op *zesenveertig* der *na*
middags ten *half* ten ure, in het huis, staande *achter de poort* Kanton 1,
Buurt *B. N°. 64*, is overleden *Adrianus Donders*
van beroep *Schilder* wonende *Egelantiersdijk N. 845*
in den ouderdom van *zeven-en-veertig* jaren geboren te *Schiedam*
Echtgenoot van *Christina Hendriks*.

En hebben wij hiervan opgemaakt deze Acte, welke na voorlezing door *de aangevoerde*
ons is ondertekend.

J. Haas } *W. Lonneman*

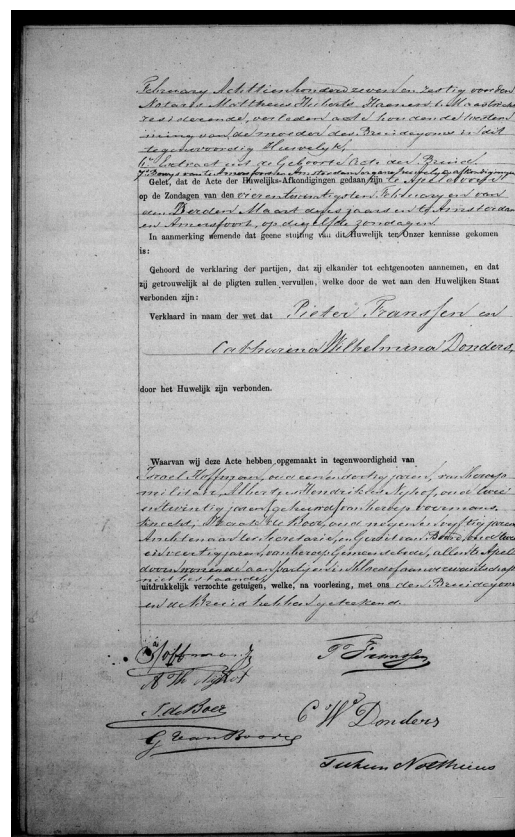
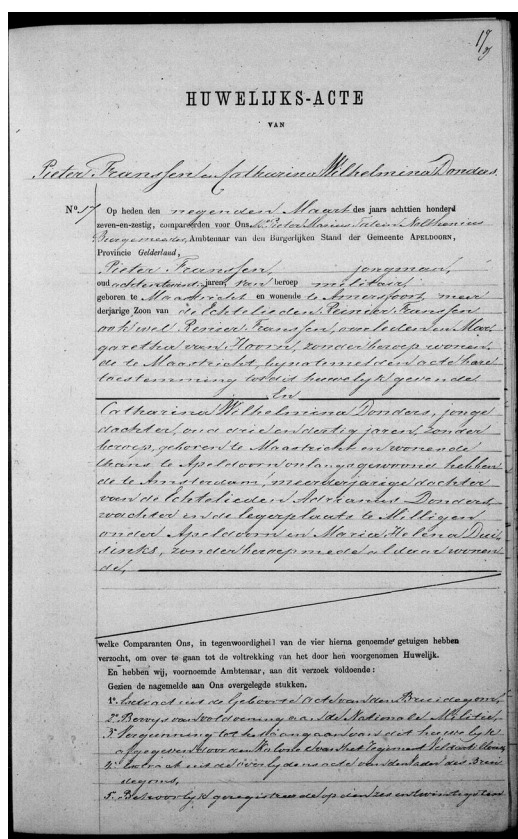
Christina bleef alleen achter met haar zoon Petrus. Volgens het bevolkingsregister van Amsterdam is Petrus op 12-jarige leeftijd tijdelijk (van 27 december 1882 tot 12 september 1883) verhuisd naar de kazerne van Roermond. Christina is in Amsterdam gebleven.

Overgenomen van	Buurt	Nummer	Blad	Overgebragt in Deel	Blad	Deel	85	Blad	92									
	Deel	Blad																
Buurtring	5.	Buurt	1115,	Cyclantius	straat	graecht												
					Huisnummer	103.												
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1		Schouten	Enrico Johannes	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800
2		Schouten	Johannes	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800
3		Schouten	Enrico Johannes	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800
4			Johannes	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800
5			Johannes	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800
6		Loepman	Johannes	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800
7		Loepman	Johannes	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800
8		Loepman	Johannes	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800
9		Loepman	Johannes	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800
10		Loepman	Johannes	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800
11		Loepman	Johannes	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800
12		Loepman	Johannes	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800
13		Loepman	Johannes	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800
14		Loepman	Johannes	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800
15		Loepman	Johannes	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800
16		Loepman	Johannes	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800
17		Loepman	Johannes	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800
18		Loepman	Johannes	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800
19		Loepman	Johannes	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800	1800

[illegible][illegible]

10

Zijn tante, de zus van Adrianus, Catharina Wilhelmina Donders, trouwde in 1867 met Pieter Franssen die militair was.

Uit deze trouwakte blijkt dat de grootvader van Petrus (Adrianus Franciscus Donders) ook militair was. Hij was wachter in de legerplaats Milligen (een dorpje bij Apeldoorn). Hij overleed al in 1870 te Apeldoorn. Zijn vrouw (Maria Helena Duysinx), de grootmoeder van Petrus, overleed op 17 oktober 1890 in Roermond. Maar ook zij werd niet in het bevolkingsregister van Roermond vermeld.

8001_02 Bidprentjescollectie Roermond D-H

 Duysinx, Maria Helena

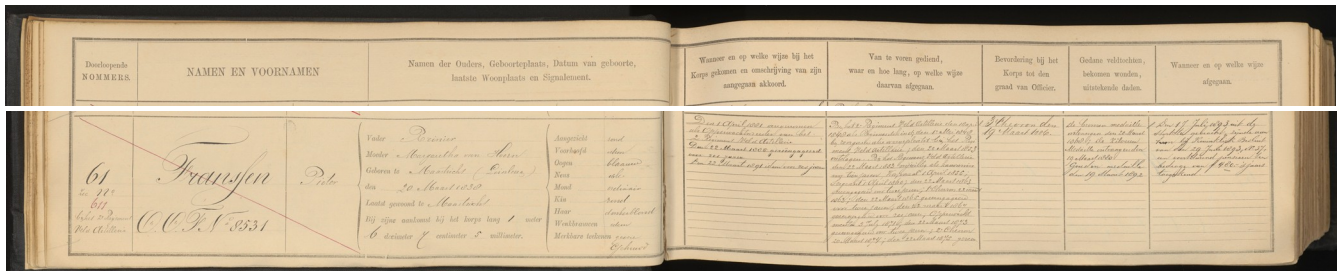
Rol: Overledene
Achternaam: Duysinx
Voornaam: Maria Helena
Geslacht: vrouw
Datum: 17-10-1890
Plaats: Roermond
Geboorteplaats: Berg en Terblijt
Geboortedatum: 11-03-1801
Overlijdensdatum: 17-10-1890
Overlijdensplaats: Roermond
Voornaam partner: Adrianus Franciscus
Familiennaam partner: Donders +
Collectie: Collectie Roermond I

Organisatie: Gemeentearchief Roermond

Openingstijden: Maandag t/m donderdag: 9.00 - 17.00 uur, vrijdag t/m zondag: gesloten.

Website: <https://www.archiefroermond.nl/nl>

Volgens de stamboeken van Defensie was Pieter Franssen bij de veldartillerie van het eerste kwartaal van 1853 tot 17 juli 1893. Hij verbleef met zijn gezin in de kazerne van Roermond. Militairen en hun familie die in de kazerne woonden werden niet in het bevolkingsregister vermeld.

Pas toen zij op 19 juli 1893 uit de kazerne naar een privé-woning verhuisden, werden zij in het bevolkingsregister van Roermond geregistreerd.

										Nummer van het blad										58			
Volgnummer.	Dagtekening en Jaar der Inscriptie	FAMILIENAAM. (Familiennaam der vrouw.)	VOORNAMEN. (Voluit geschreven.)	1. (Geboorte- en Jaar der Geboorte.)	2. (Geboorte- en Jaar der Geboorte.)	3. (Geboorte- en Jaar der Geboorte.)	4. (Geboorte- en Jaar der Geboorte.)	5. (Geboorte- en Jaar der Geboorte.)	6. (Geboorte- en Jaar der Geboorte.)	7. (Geboorte- en Jaar der Geboorte.)	8. (Geboorte- en Jaar der Geboorte.)	9. (Geboorte- en Jaar der Geboorte.)	10. (Geboorte- en Jaar der Geboorte.)	11. (Geboorte- en Jaar der Geboorte.)	12. (Geboorte- en Jaar der Geboorte.)	13. (Geboorte- en Jaar der Geboorte.)	14. (Geboorte- en Jaar der Geboorte.)	15. (Geboorte- en Jaar der Geboorte.)	16. (Geboorte- en Jaar der Geboorte.)	17. (Geboorte- en Jaar der Geboorte.)	18. (Geboorte- en Jaar der Geboorte.)	19. (Geboorte- en Jaar der Geboorte.)	20. (Geboorte- en Jaar der Geboorte.)
1		Willemsen	Leontine	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812
2		Bedner	Anna Maria	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812
3		Willemsen	Anna Maria	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812
4		Willemsen	Anna Maria	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812
5		Willemsen	Anna Maria	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812
6		Willemsen	Anna Maria	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812
7		Willemsen	Anna Maria	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812
8		Willemsen	Anna Maria	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812
9		Willemsen	Anna Maria	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812
10		Willemsen	Anna Maria	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812
11		Willemsen	Anna Maria	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812
12		Willemsen	Anna Maria	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812
13		Willemsen	Anna Maria	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812
14		Willemsen	Anna Maria	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812
15		Willemsen	Anna Maria	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812
16		Willemsen	Anna Maria	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812
17		Willemsen	Anna Maria	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812
18		Willemsen	Anna Maria	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812
19		Willemsen	Anna Maria	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812
20		Willemsen	Anna Maria	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812	1812

Petrus verbleef dus meermaals langere tijd bij zijn oom Pieter Franssen en tante Catharina Wilhelmina Donders in de kazerne van Roermond. Zijn Oma (Maria Duysinx) woonde wellicht ook bij hen in. De kazerne lag vlak bij het huis waar Anna woonde (zie kaartje van Roermond). Zo heeft Petrus Donders uit Amsterdam Anna Kneepkens uit Roermond leren kennen.

Petrus' moeder, Christina, is de hele tijd in Amsterdam blijven wonen. Een groot deel van de tijd heeft ze in de Jordaan (wijk NN) gewoond. Later (ca. 1890) verhuisde zij naar wijk RR. Daarna verhuisde zij naar wijk XX en in 1893 woonde zij in wijk LL.

2.3. Het huwelijk van de ouders van Nelly (Anna en Petrus).

Anna en Petrus zijn op 5 september 1893 in Roermond getrouwd.

12.089-83 Burgerlijke Stand in Limburg: Roermond

 Huwelijksakte Donders, Petrus Adrianus Wilhelmus en Kneepkens, Anna Margaretha Hubertina, 05-09-1893

Gemeente: Roermond
Aktenummer: 47
Akte datum: 05-09-1893
Huwelijksdatum: 05-09-1893
Huwelijksplaats: Roermond
Bruidegom: **Donders, Petrus Adrianus Wilhelmus**
Bruid: Kneepkens, Anna Margaretha Hubertina
Vader bruidegom: **Donders, Adrianus**
Moeder bruidegom: Hendriks, Christina
Vader bruid: Kneepkens, Jan Mathijs
Moeder bruid: Mofers, Gertrudis
Toegangsnummer: 12.089 Burgerlijke Stand in Limburg: Roermond, 1796-1942
Inventarisnummer: 83 [Aanvragen (verzoek tot inzage op de studiezaal) Organisatie: Regionaal Historisch Centrum Limburg (RHCL)
laatste wijziging 25-03-2012

Het huwelijk werd in de Limburger Koerier van 9 september 1893 genoemd:

GEHUWD, 2 als: Petrus Adrianus Wilhelmus Donders, oud 23 j., kantoorbediende, w. te Amsterdam, en Anna Margaretha Hubertina Kneepkens, oud 26 j. z. b. w. te Roermond; Hendrikus Josephus Hubertus Ernestus Eversen, oud 30 j., kassier bij de Nederlandsche bank w. te Enschedé, en Elisa Carolina Maria Stoffels, oud 34 j. w. te Roermond.

Uit de bevolkingsadministratie van Roermond 1880-1890 blijkt dat Anna op 29 november 1893 naar Amsterdam is gegaan.

										Nummer van het blad 9									
Volgnummer.	Dag-tekening en Jaar der Inscriptie	FAMILIENAAM (Familiennaam der vrouw.)	VOORNAMEN (Voor- en achternaam.)	W. (wettelijk)	Berekening van etaten per jaar op het einde van het jaar (Niet in te tellen voor of andere jaren.)	Dag-tekening en Jaar der Geboorte.	GEBOORTEPLAATS (Met aangeving der provincie voor uitsluiting van het land voor vreemdelingen.)	Veranderingen en later Dagtekening.	HURGERLIJKE STAAT. II. (gehuwd.) W. (verloofde.) S. (gescheiden van echt.)	Kerkge-nootschap.	Ambt, Huidberoep of Beroep, waarvoor men het burgerrecht heeft.	Huizing.	Dag-tekening en Jaar der veroving in de Gemeente.	Varige Woonplaats.	Dag-tekening en Jaar van het vertrek uit de Gemeente.	Waarheen vertrokken.	Dag-tekening en Jaar van het Overlijden.	Opgaven omtrent het wettig Domicilie.	Aanmerkingen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
1		Donders	Petrus Adrianus Wilhelmus	1870	1893	1870	Amsterdam												
2		Kneepkens	Anna Margaretha Hubertina	1867	1893	1867	Roermond												
3		Hendriks	Christina	1867	1893	1867	Roermond												
4		Kneepkens	Jan Mathijs	1867	1893	1867	Roermond												
5		Mofers	Gertrudis	1867	1893	1867	Roermond												
6		Donders	Adrianus	1867	1893	1867	Roermond												
7		Kneepkens	Anna Margaretha Hubertina	1867	1893	1867	Roermond												
8		Hendriks	Christina	1867	1893	1867	Roermond												
9		Kneepkens	Jan Mathijs	1867	1893	1867	Roermond												
10		Mofers	Gertrudis	1867	1893	1867	Roermond												
11		Donders	Petrus Adrianus Wilhelmus	1870	1893	1870	Amsterdam												
12		Kneepkens	Anna Margaretha Hubertina	1867	1893	1867	Roermond												
13		Hendriks	Christina	1867	1893	1867	Roermond												
14		Kneepkens	Jan Mathijs	1867	1893	1867	Roermond												
15		Mofers	Gertrudis	1867	1893	1867	Roermond												
16		Donders	Adrianus	1867	1893	1867	Roermond												
17		Kneepkens	Anna Margaretha Hubertina	1867	1893	1867	Roermond												
18		Hendriks	Christina	1867	1893	1867	Roermond												
19		Kneepkens	Jan Mathijs	1867	1893	1867	Roermond												
20		Mofers	Gertrudis	1867	1893	1867	Roermond												

Volgens de bevolkingsadministratie van Amsterdam zijn Petrus en Anna gaan inwonen bij de moeder van Petrus (Christina Hendriks). Petrus was kantoorbediende. Uit het bevolkingsregister van Amsterdam blijkt dat ze op 24 januari 1894 met z'n drieën naar Antwerpen zijn gegaan.

Deel 14 Blad 171													
Voornamen	FAMILIENAAM	VOORNAMEN	Geslacht	Gedoopte datum	Gedoopte plaats	Geboortedatum	Geboorteplaats	Religieus standpunt	Religieuze partij	Religieuze partij	Religieuze partij	Religieuze partij	Religieuze partij
1	Donders	Christina	v	21.12.50	Amsterdam	18.12.50	Amsterdam						
2	Donders	Anna	v	21.12.50	Amsterdam	18.12.50	Amsterdam						
3	Kneepkens	Margaretha	v	21.12.50	Amsterdam	18.12.50	Amsterdam						

Petrus en Anna Donders

Christina Hendriks

3. De familie Donders in Antwerpen.

3.1 De emigratie

Volgens het bevolkingsregister van Amsterdam zijn Petrus en Anna Donders, samen met Christina Hendriks, in het begin van 1894 naar Antwerpen gegaan.

In de tweede helft van de 19de eeuw was elke vreemdeling zonder gerechtelijke anteceden ten en die in zijn levensonderhoud kon voorzien, welkom in België.

Waarom hebben zij die stad gekozen? Uit de bevolkingsadministratie van Roermond (zie hoofdstuk 2) en uit het vreemdelingenregister van Antwerpen blijkt dat Anna's oudste zus, Maria Petronella Kneepkens al veel eerder, namelijk in 1872, op 15-jarige leeftijd naar Antwerpen was gegaan. Zij ging er werken als dienstmeisje. In de documenten uit Antwerpen is de naam van haar moeder (Mofers) verfranst naar Monforts.

30074 Kneepkens, Maria Petronella 17. Avrit 1872

ADMINISTRATION DE LA VILLE D'ANVERS.

SURETÉ PUBLIQUE.

N° 242 Rue Commoyard Sect. N° 60 chx de De Bruyn

1. Noms et prénoms, de la femme, si l'étranger est marié; et de ses enfants s'il en est issu du mariage.
Kneepkens, Maria Petronella

2. Lieu de naissance et âge.
Roermond, 12 juin 1857.

— du père.
Jan, Kneepkens né à Weert (Belle) âgé de 43 ans.

— de la mère.
Léonide, Jans Monforts née à Loock (Belle) âgée de 14 ans.

3. Occupations.
Louvaine

4. Moyens d'existence.
Son travail

5. Antécédents.

6. Conduite.

7. Moralité.

8. Dernière domicile à l'étranger, avec indication du nom de la rue et du n° de la demeure.
Roermond J. de la Haak n° 6

9. Epoque de l'arrivée dans le pays.
5 juin 1872

10. Dernière résidence en Belgique, avant d'arriver dans la commune.

11. Epoque de l'arrivée dans la commune.
5 juin 1872

12. Nature des papiers, leur état, autorité qui les a délivrés. (1)
sur changement de domicile délivré par le Comité de police de la commune de Roermond (Belle) le 17 mai 1872.

13. Y a-t-il lieu de l'autoriser à séjourner dans la commune. (2)
Le pape qu'une autorisation de séjour provisoire peut être accordée.

Antw. le 13 Avrit 1872.
Le Comité de police,
J. de la Haak

Insérée

Antw. le 17 Avrit 1872.
Le Bourgmestre,
J. de la Haak

(1) Les papiers doivent, dans tous les cas, être retirés au porteur et transmis à l'administration de la sûreté publique. Le Bourgmestre pourra en donner reçu.
(2) L'étranger disposera de papiers ou qui n'a pas des papiers irréguliers ne pourra être admis à séjourner dans le Royaume, s'il n'en a obtenu l'autorisation. Le Bourgmestre informera l'étranger qu'il doit adresser à M. l'Administrateur de la sûreté publique une demande de séjour, accompagnée de son acte de naissance et des autres actes de l'état civil s'il y a lieu. L'étranger, porteur de papiers réguliers et valides, qui voudrait changer son séjour en résidence, devra se pourvoir près de M. l'Administrateur, aux mêmes fins.

In 1887 keerde Maria terug naar Roermond om er te trouwen met de Antwerpse weduwnaar Petrus Josephus van den Bosch. Daarna gingen zij terug naar Antwerpen.

De Maas- en Roerbode van 19 februari 1887 vermeldde dit huwelijk.

BURGERLIJKE STAND.	
Aangiften van den 12 tot en met den 18 Febr. 1887.	
GEBOREN 4 als: Agnes Maria Hubertina Erdkamp; Josephus Henricus Hubertus Jacobus Zormar; Hubertus Josephus Lafleur; Petronella Cornelia Heijnders.	
GEHUWD 2 als: Johannes Hendriks, oud 29 jaren, tuinier en Petronella Hubertina Knabben, oud 26 jaren, naaister, beiden wonende te Roermond; Petrus Josephus van den Bosch, oud 46 jaren kantoorbediende, wonende te Antwerpen, wed. van Anna Catharina Petronella Sanders en Maria Petronella Kneepkens, z. b., oud 29 jaren, wonende te Roermond.	
OVERLEDEN 4 als: Jullienne Marie Léonie Zilverland, oud 4 maanden, geb. te Luik (België); Johannes Franciscus Hubertus Koarren, z. b., oud 85 jaren, geb. te Roermond, wed. eerst van Maria Agnes Thissen, laatst van Maria Gertrudis Op de Graef; Lambertus Martinus Petrus Hubertus Koarren, oud 6 weken; Renier Hubert Versteegen, oud 11 maanden, beiden geb. te Roermond.	

In 1894, zeven jaar na dit huwelijk, gingen Petrus, Anna en Christina naar Antwerpen.

1894 was het jaar dat de Wereldtentoonstelling in Antwerpen werd gehouden.

Hun officiële aankomstdatum is 31 januari 1894. In de vreemdelingenregisters komen ze voor met een eigen registratienummer. Petrus kreeg nummer 79.204, Christina Donders geb. Hendriks kreeg nummer 81.188. De naam van Petrus Adrianus Wilhelmus is veranderd in Pierre Adrien Guillaume. De naam van Christina is Christine geworden. De naam van Anna is later in potlood toegevoegd zonder eigen nummer. Anna was in die periode zwanger en verbleef waarschijnlijk bij haar ouders in Roermond, waar zij enkele maanden later (op 24 juni 1894) is bevallen van Nelly. Dit is de reden waarom Nelly's geboorte wel geregistreerd is bij de burgerlijke stand van Roermond, maar niet in het bevolkingsregister. Enkele weken later zijn Anna en Nelly ook naar Antwerpen verhuisd. Dit verklaart waarom op het formulier van 9 februari 1894 de extra datum 16 juli 1894 is genoteerd.

Elke keer als Petrus en Anna met hun gezin verhuisden werd er een nieuw “inlichtingenbulletijn” gemaakt bij de vreemdelingenpolitie in de gemeente waar zij gingen wonen. Hierop is ook te zien welke kinderen er intussen geboren waren.

Afgeschreven naar Antwerpen op 5.7.1898

KONINKRIJK BELGIË
PROVINCIE ANTWERPEN
Arrondissement Antwerpen
Gemeente Berchem
N° 1898 (2)

BULAGE V.
Nummer van het dossier der Vreemdelingenpolitie:

Inlichtingsbulletijn betreffende vreemdelingen (1)

1° Inlichtingen tot vaststelling van de identiteit van:	NAAM en VOORNAMEN (3)	Datum en plaats van geboorte (4)	Huidige verblijfplaats (5)	Nationaliteit
Den vreemdeling:	DONDERS, Pieter,	Amsterdam	Tweelingenstraat Nr 22	
Zijn echtgenoot (6):	ADRIAN, Willem,	15.8.1870		
Zijn kind(eren) (7):	ANNEKENS, Anna,	Roermond		
	Margaretha, Robert,	30.12.1886		
	DONDERS, Christina, Cornelia, Joanna, Wilhelmina, geb. te Roermond d n 24.6.1894			

2° Plaats (8) en datum van het huwelijk.
Roermond

3° a) Voornamen, datum en plaats van geboorte alomede adres van den vader.
b) Naam, voornamen, datum en plaats van geboorte alomede adres van de moeder.
HENDRIKS, Christina, (zie Bullet 588)

4° Werkelijk beroep (9).
Bureelbediende

5° Wettelijke woonplaats in het buitenland (10).
Amsterdam

6° Laatste verblijfplaats in het buitenland (10).
Amsterdam

7° Datum van de aankomst in België.
Juni 1894

8° Vroegere verblijfplaatsen in België (11).
Antwerpen

9° Datum van de aankomst in de gemeente.
30.6.1895

10° Aard der papieren, hun staat, overheden door wie zij werden afgegeven, plaats en datum van hun aflevering (12).
Woonverandering gegeven te Antwerpen

11° Is hij een politiek uitgeweken? (13).
Neen

12° Gedrag en bestaansmiddelen. Gerechtvaardigd verblijf in België of in het buitenland.

Den Heer Administrateur der Vreemdelingenpolitie, te Brussel.

Stadsarchief Antwerpen
www.felixarchief.be

13° Is hij voornemens meer dan zes maanden in België te verblijven.

14° Opmerkingen (14).

Te Berchem 15.7.1895 194

De Politiecommissaris,

Omlaats opgenomen foto

van den echtgenoot van de echtgenote

Ik ondergetekende verklaar geen enkele verzoeking opgevoerd te hebben.
(Handtekening van den vreemdeling).

(1) Den heer Administrateur der Vreemdelingenpolitie over te maken voor elken vreemdeling die uit het buitenland komt, dadelijk na zijn inschrijving in het vreemdelingenregister of in het bevolkingsregister, alsmede voor de kinderen die, na hun vijfde jaar, de identiteitskaart ontvangen.
Het bulletijn kan slechts voor een enkel vreemdeling dienen: is deze gehuwd, dan zullen zijn echtgenote en zijn kinderen, die geen volle 15 jaar oud zijn, er op vermeld worden.
(2) Nummer van de inschrijving in het vreemdelingenregister.
(3) De namen, zulten in drukletters worden geschreven. Zijn er verschillende voornamen, dan zal de gewone voornaam onderstreept worden.
(4) Het land vermelden.
(5) Het juist adres in de gemeente van ieder der ingeschreven personen opgeven.
(6) Voornamen van de echtgenote.
(7) Voor de kinderen die meer dan 15 jaar oud zijn, moet een afzonderlijk bulletijn worden opgemaakt.
(8) De gemeente en het land vermelden.
(9) Bovendien vermelden of de vreemdeling een van de door het koninklijk besluit van 15 December 1900 bedoelde beroepen uitoefent.
(10) Gemeente, straat, nummer, provincie, departement of regentschap, arrondissement, kreis of kanton en land vermelden. Geldt het een arrondissement van de stad Parijs, het arrondissement aanduiden.
(11) Gemeente, straat, nummer, alsook elken datum van aankomst in de gemeente en van vertrek uit de gemeente vermelden.
(12) a) Aan te duiden: den aard van de papieren door den vreemdeling overgelegd om van zijn identiteit te doen blijken, de plaats en den datum van hun aflevering, de overheid die ze afleverde; b) geldt het een paspoort dan zal bovendien het nummer en de geldigheidsduur worden aangegeven; c) in voorkomend geval, den datum en de plaats van aflevering alsmede den geldigheidsduur van het Belgisch consulaat visum vermelden; d) in voorkomend geval, de op dat visum aangebrachte voorwaarden tot beperking van het verblijf in België; vermelden; e) vermelden of de vreemdeling in het bezit is van de bij koninklijk besluit van 15 December 1900 voorziene machtiging om in België te komen (vreemde arbeider); f) de papieren enkel overnemen ingeval er twijfel bestaat of zij echt zijn, of toepasselijk zijn op dengene die ze overlegde.
(13) De reden aangeven.
(14) Vermelden of de vreemdeling verzocht werd het land te verlaten, of wel of het bewijs van inschrijving niet werd afgeleverd, ofwel of de identiteitskaart dadelijk na de inschrijving werd afgeleverd. Aanduiden waarom een verblijf in België ongewenst zou zijn.
(15) Ingeval het onmogelijk is een afdruk te nemen van den rechter wijsvinger, dan zal een andere vinger gedrukt worden; deze zal dan aangeduid worden. Weigert de vreemdeling zich aan die formaliteit te onderwerpen, dan zal hiervan melding worden gemaakt.

Genode afdrak van den rechter wijsvinger (15)

van den echtgenoot van de echtgenote

Stadsarchief Antwerpen
www.felixarchief.be

Lois de Retour n° 3358/1898 let. 7-98

VILLE D'ANVERS.

Longue Rue d'Argile N° 392,

49204

Commisariat au chef de police.
1894-6 Berchem

1. Nom, prénoms, lieu et date de naissance de l'étranger;
Donders, Pieter, adriaans. Willem né à Amsterdam (Holl.), le 15 Août 1870.

Nom, prénoms, lieu et date de naissance de sa femme, s'il est marié;
Kneeskens, Anna, Marguerite, Robertine, née à Rumonde (Holl.), le 20 Décembre 1866.

Lieu et date du mariage;
Rumonde (Holl.) le 5 Septembre 1893.

Nom, prénoms, lieu et date de naissance de ses enfants, s'il en est issu du mariage;
Donders, Christine, Cornelia, Joanna, Wilhelmina, née à Rumonde (Holl.) le 24 Juin 1894
et, Anne, Pennele Marie, adriaans. née à Berchem le 8 Août 1895.
et, Wilhelmine, Jacqueline, adriaans. Marie, née à Berchem le 4 Avril 1897.

2. Nom, prénoms, lieu et date de naissance ainsi que l'adresse de la mère de l'étranger;
Donders, Adriaan, né à Bergen en Verduyck (Holl.) résidant à Berchem le 21 Décembre 1890, dem. à Anvers Longue Rue d'Argile 392

3. Occupations de l'étranger;
commis.

4. Moyens d'existence;
ses appointements.

5. Antécédents;
Inconnus.

6. Conduite;
Inconnus.

7. Moralité;
Inconnus.

8. Dernier domicile à l'étranger, avec indication du nom de la rue et du n° de la demeure.
Amsterdam, Rosengracht.

9. Epoque de l'arrivée dans le pays.
Au 1894.

10. Dernière résidence en Belgique avant d'arriver dans la commune;
Berchem, rue des Gemeens, 22.

11. Epoque de l'arrivée dans la commune;
1 Juin 1898.

12. Nature des papiers; autorité qui les a délivrés; (1)
un certificat de changement de résidence délivré à Berchem le 9 Juin 1898.

OBSERVATIONS

(1) Extrait de la circulaire du département de la sûreté publique en date du 20 Mai 1898.

II. Les étrangers qui résident en Belgique avec l'intention d'y élever leur famille, doivent, au moment de leur arrivée, par l'intermédiaire d'un officier de renseignements, ou d'un agent de police, produire une pièce authentique constatant leur état civil et leur nationalité, sans laquelle leur inscription au tableau de la population ne peut être effectuée aux termes de l'art. 18 de l'arrêté royal du 14 Juillet 1890. — Procès-verbal doit être dressé conformément à l'art. 20 du dit arrêté à charge de tous étrangers qui ne fournissent pas la pièce exigée. Il y a lieu d'appeler à cet égard l'attention de MM. les bourgmestres sur la circulaire de M. le ministre de l'Intérieur, en date du 19 Février 1895. Il est inutile que les papiers de légitimation ne soient transmis à moins qu'il s'agisse des données sur leur nationalité ou leur applicabilité au présent, mais il importe que le bulletin continue l'indication exacte de ces papiers.

Mais l'administration a également intérêt à recevoir un semblable bulletin de renseignements concernant les étrangers qui séjourneront pendant plus de quatre jours.

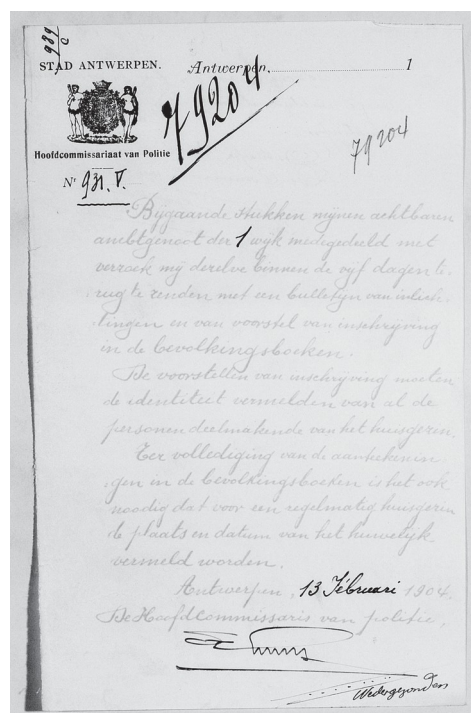
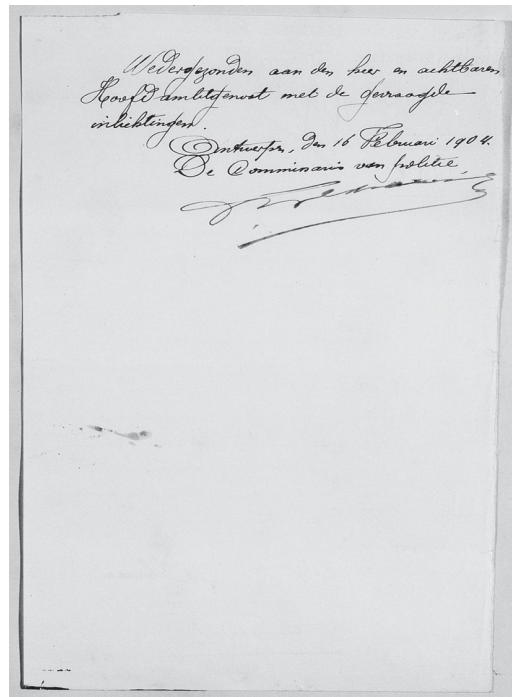
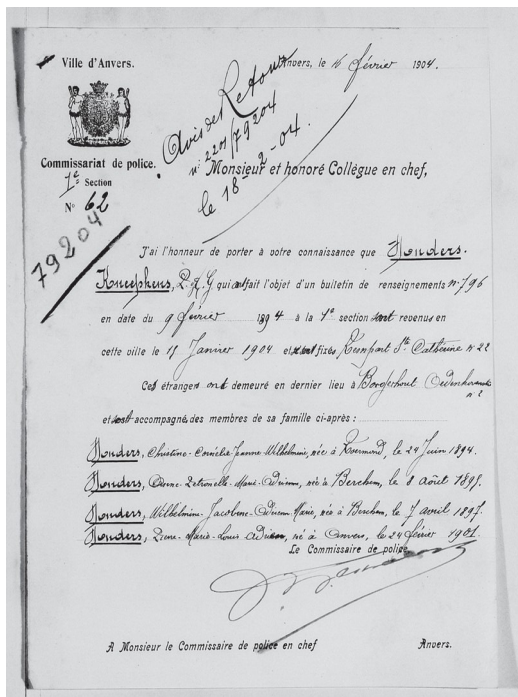
La pièce à fournir par l'étranger qui a une résidence antérieure dans le royaume est, comme pour le Belge, un certificat de changement de demeure délivré par l'Administration Communale du lieu de sa dernière résidence.

Anvers, le 29 Juin 1898.

Le Commissaire en chef de Police,
G. M. Vandeweyer

Transmis copie à l'Administration de la sûreté publique le

De laatste toevoeging uit het dossier stamt uit februari 1904. De familie Donders was toen net 10 jaar in België. Het gaat om de vraag tot inschrijving in het bevolkingsregister.

In het nationaal archief van België zitten “Steekkaarten van de personen die Belg werden via optieverklaring” van het Ministerie van Justitie. Hier is ook de steekkaart van Petrus te vinden. Uit de gegevens op deze kaart blijkt dat hij in 1912 de Belgische nationaliteit heeft verkregen.

De nationaliteitswet van 1909 hielp de drempel te verlagen om Belg te worden. Verblijf in België en maatschappelijke participatie garandeerden dat de vreemdeling de Belgische nationaliteit kon krijgen.

[illegible][illegible][illegible]

Denken wellichtig der maand November van het jaar duizend negen honderd vier ten tijde des medegedeelde
AKTE N° 6510
GEBOORTEAKTE van **Francisca Joseppina Petronella Anna** is geboren te Antwerpen den 24sten van de maand Dondersdags 1845
 waaraan de vader is **Antoon van der Linden** en de moeder is **Anna van der Linden** beide van Antwerpen
 Aldus ten Stadhuise in dubbel opgemaakt door mij ondergeteekende **Frans van der Linden** Schepen der stad Antwerpen,
 gedelegeerden Ambtenaar van den burgerlijken stand, zijnde het kind aan mij vertoond en erkend te zijn van het
 gezin van den vader en der moeder van het kind.
 GESLACHT. Alles volgens de aangifte gedaan door gemelden vader en na medezigging van de
 comparanten benuet mij gelukend.

Antoon van der Linden
Frans van der Linden
Anna van der Linden

Berchem: 28 augustus 1907: Maria Josephina Catharina Cornelia Donders (Marie-José)

Donders *Mr Jos^e Cath Corn^e 1907 533*

Van Marie-José is de geboorte-akte nog niet gedigitaliseerd. Ze staat alleen vermeld in de 10-jarige tafels.

Twee foto's van het jonge gezin Donders met Christina Hendriks.

De familie Donders is meerdere keren verhuisd. Ze hebben op de volgende adressen gewoond: Berchem - Tweelingstraat 22 (1895-1897), Antwerpen - Wolstraat 23 (1897-1898), Antwerpen - Lange Leemstraat 340 [oud nummer 392] (1898-1901), Antwerpen - Lange Herentalsestraat 36 (1901), Borgerhout - Oedenkovenstraat 2 (1902-1904), Antwerpen - Katelijnevest 22 (1904-1907). In 1907 liet de familie Donders een eigen huis bouwen aan de Biartstraat 5 in Antwerpen.

GEOGRAFISCH THEMA

Biartstraat

ID: 11628 URI: <https://id.erfgoed.net/themas/11628>

Beschrijving

Korte rechtlijnige straat tussen de Karel Oomsstraat en de Generaal Lemanstraat, die in 1875 werd geopend op gronden van de familie Somers-Biart vanwaar de naamgeving. Oorspronkelijk gelegen op het grondgebied van de gemeente Berchem, werd de straat in 1912 overgeheveld naar de stad Antwerpen. De bebouwing ging van start begin jaren 1880, met een piek vanaf 1900 tot aan de Eerste Wereldoorlog.

Het straatbeeld van de zuidzijde wordt bepaald door bescheiden, neoclassicistische burgerhuizen met bepleisterde lijstgevels van twee à drie bouwlagen uit de jaren 1880 tot 1900. Gaaf bewaarde voorbeelden van het meest eenvoudige type zijn de nummers 21 en 27. Een reeks rijhuizen uit de vroege jaren 1900 onderscheiden zich door een polychroom baksteenparement en invloed van de art nouveau. Aannemer Alphonse Magnus uit Borgerhout realiseerde in 1907 de woning Donders op nummer 5 en in 1908 een burgerhuis voor eigen rekening op nummer 3.

De [Kliniek Nottebohm](#) domineert de noordzijde.

- Stadsarchief Antwerpen, bouwdoSSIers 956#5351 en 956#5359.

Bron : -
Auteurs : Agentschap Onroerend Erfgoed
Datum : 2015

Provincie
Antwerpen

Gemeente
Antwerpen

Deelgemeente
Antwerpen

Straat
Biartstraat

Locatie
Biartstraat (Antwerpen)

[Magnus, Alphonse](#) (Antwerpen)

Ze hadden een hond, een zwarte Colly met witte borst en een halfwitte halsband. Deze was weggelopen. Ze plaatsten op 23 januari 1909 een advertentie in de GVA waarin zij een “goede belooning” beloofden aan de vinder:

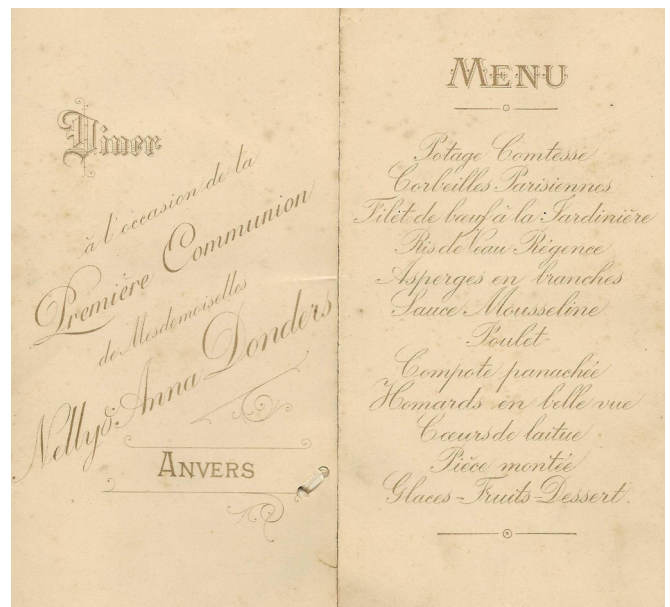
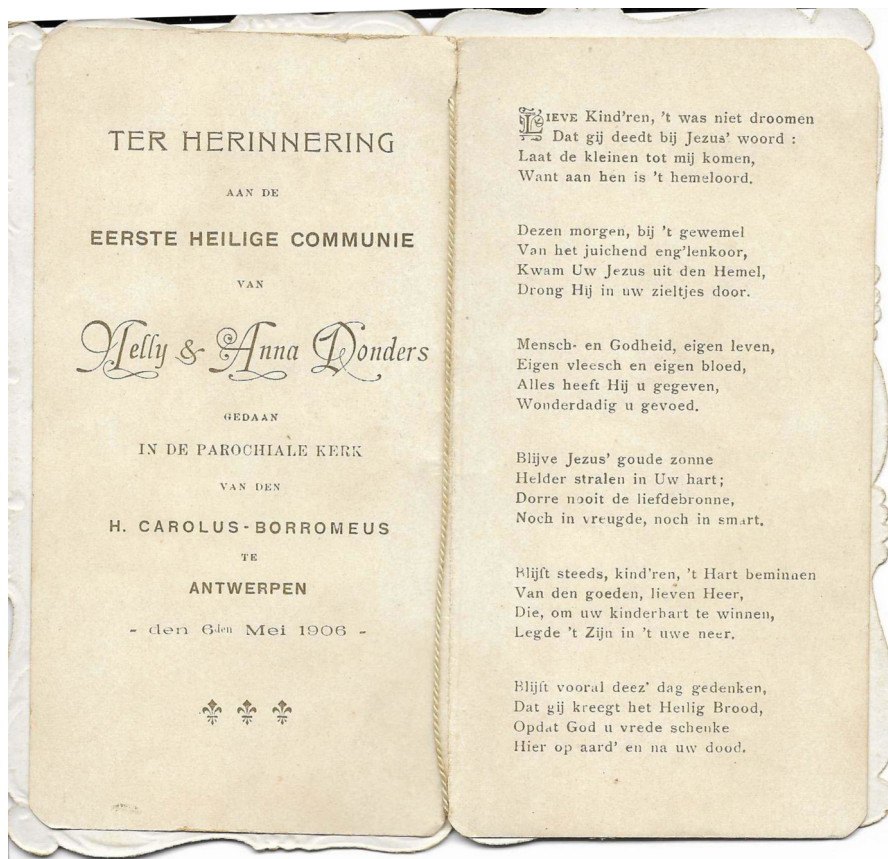
Nelly ging naar de lagere school op het “Institut l’Immaculée Conception des soeurs Apostolines” aan de Breughelstraat.

Nelly zit in het midden van de tweede rij. Haar zusje Anna zit op de eerste rij, derde van links.

Op 6 mei 1906 deed Nelly (links op de foto) samen met haar zusje Anna (rechts) de eerste communie in de Carolus – Borromeus kerk te Antwerpen.

Uit het menu van het diner ter ere van de communie blijkt wel dat de familie Donders het financieel goed heeft. Bij aankomst in Antwerpen in 1894 had Petrus al direct een baan als bureaubediende bij M. Legros (zie inschrijving bij vreemdelingenpolitie). Zijn carrière is af te leiden uit een aantal krantenartikeltjes.

De Gazet van Antwerpen meldde op 8 oktober 1903 dat Petrus bureeloverste was en betrokken was bij de oprichting van de Antwerpsche Overdekte Markt.

Het blijkt uit eene akte in datum van 22 September l. l. verleden voor M. Lemineur, notaris te Antwerpen, dat er eene naamlooze maatschappij is gesticht, onder de benaming van *Antwerpsche Overdekte Markt*, met zetel te Antwerpen, voor doel hebbende de uithating eener overdekte markt voor den verkoop van allerlei koopwaren, het inrichten van koelkelders of gewone kelders voor het in bewaring nemen van slacht vleesch, wild, gevogelte en alle eet- en drink- en koopwaren, enz.; de duur der maatschappij is bepaald op 30 jaar; het maatschappelijk kapitaal is fr. 150.000, verdeeld in 1500 aandelen van fr. 100 ieder.

Zijn benoemd, als beheerders, de heeren: Gustaaf De Graeve, te Antwerpen, Jan Casteels, koopman, id., Louis Van Hemeldonck, beenhouwer, id., Christiaan Grasborn, koopman, id., Pieter Donders, bureeloverste, te Borgerhout.

Toezichters, de heeren: Hubert Duu, beenhouwer, te Borgerhout, Louis Van Camp, id., te Antwerpen, Leon Morreel, id., id.

De overdekte markt ("De Criée") werd gebouwd tussen de Van Schoonhovenstraat en de Van Wesenbekestraat, in 1903-1904 naar een ontwerp van de architect Louis Wagemans. Opdrachtgever was de Naamlooze Maatschappij Antwerpsche Overdekte Markt. De Criée was voorheen gevestigd in een monumentale ijzeren markthal aan de Frankrijklei, die plaats moest maken voor de Vlaamse Opera.

Op 21 juni 1907 meldde de GVA dat hij de mede-beheerder was van de "Algemeene Bouwmaatschappij Antwerpen-Cappellen".

HET BLIJKT uit eene akte, in dato 1 Juni l. l., verleden voor Mter Schram, notaris, te Cappellen, dat er eene naamlooze maatschappij is gesticht, onder de benaming van "Algemeene Bouwmaatschappij Antwerpen-Cappellen en omstreken", met zetel te Antwerpen, ten doel hebbende het ondernemen van alle openbare werken in België, 't zij voor rekening van derde personen, 't zij om ze te verkoopen, de aankoop en verkoop van bebouwde of onbebouwde onroerende goederen, het uitbaten van koffiehuisen, restaurants en hotels, alle uithating van verlichting, waterleiding of verwarming, enz.; duur: 30 jaar; het maatschappelijk kapitaal bedraagt 135.000 fr., verdeeld in 270 aandelen van fr. 500 elk:

Zijn benoemd:

Beheerders: de heeren Pieter Donders, bureeloverste te Antwerpen; Gustaaf Saelens, koopman, id.; August Loquet, zond' beroep, te Deurne.

Commissaris:

M. Karel De Vos, bakker, te Antwerpen.

In 1910 werd Pierre Donders (Petrus) beheerder van de nieuw opgerichte “Antwerpsche Levensverzekeringsmaatschappij Concordia”. Volgens de GVA van 29 mei 1910 was hij toen expert-rekenplichtige in Berchem.

HET BLIJKT uit eene akte, in dato 28 April 1910, verleden vóór Mter Wellens, notaris, te Antwerpen, dat er eene naamlooze maatschappij is gesticht, onder de benaming “Société Anversoise d'Assurances sur la vie ‘Concordia’”, in ‘t Vlaamsch “De Antwerpsche Levensverzekeringsmaatschappij ‘Concordia’”, ten doel hebbende de verzekeringen in allen aard. De zetel is te Antwerpen; de duur is 50 jaar. Het kapitaal is bepaald op 100.000 frank, verdeeld in 200 aandelen van 500 fr. ieder.

Zijn benoemd:

Beheerders: MM. Josef Bouwman, verzekeraar, te Borgerhout, Octaaf Lesscrinier, doctor in geneeskunde, te Antwerpen, en Pierre Donders, expert-rekenplichtige, te Berchem.

Commissaris: M. Th. De Leuze, verzekeraar, te Antwerpen.

In 1911 werd hij beheerder van “De Antwerpsche Bierhandel”. Bij de aankondiging hiervan staat in de GVA van 18 augustus 1911 dat hij brouwerijbestuurder in Berchem was.

HET BLIJKT uit eene akte, in dato van 1 Augustus 1911, verleden vóór Mter de Wilde, notaris, te Borgerhout, dat er eene naamlooze maatschappij is gesticht, onder de benaming “De Antwerpsche Bierhandel”, met zetel te Antwerpen, ten doel hebbende den aankoop en den verkoop, het bouwen, huren en verhuren van onroerende goederen, het uitbaten van café's, restaurants en hotels, het koopen en verkoopen van bieren en andere dranken, het uitbaten van brouwerijen en stokerijen, enz. De duur is vastgesteld op 30 jaar, te rekenen van 1 Juli laatstleden. Het kapitaal is bepaald op 50 duizend frank, verdeeld in 100 aandelen van 500 frank elk.

Zijn benoemd:

Beheerders: MM. Jan Baptist Francken, rentenier, te Antwerpen; Elot Kerremans, brouwer, te Borgerhout, Henri van Hal, diamantfabrikant, te Antwerpen, Victor Jacobs, rentenier, te Bouchout; en Petrus Donders, brouwerijbestuurder, te Berchem.

Toezichters: MM. Hypoliet Nédée, herbergier, te Antwerpen; Joseph Goderie, rentenier, te Cappellen; en Victor Arens, koopman, te Borgerhout.

In 1912 werden er nieuwe aandelen van de Antwerpsche Bierhandel uitgebracht waardoor het kapitaal volgens de GVA van 11 december 1912 verdrievoudigd werd van 50.000 Bfr naar 150.000 Bfr.

HET BLIJKT uit eene akte in dato 6 November 1912, verleden vóór Mter Meuris, notaris, te Wilrijk, dat het kapitaal der naamlooze maatschappij “De Antwerpsche Bierhandel”, te Antwerpen, gebracht is van 50.000 frank op 150.000 fr. door het bijkomen van 167 nieuwe kapitaal aandelen.

In 1913 werd de brouwerijbestuurder Pierre Donders (Petrus) dan ook nog beheerder van de “Compagnie Anversoise d’Exportation” (GVA 27 juni 1913).

HET BLIJKT uit eene akte in dato 1 Juni 1913, verleden vóór Mter Verheist, notaris, te Antwerpen, dat er eene naamlooze maatschappij is gesticht, onder de benaming “Compagnie Anversoise d’Exportation”, met zetel te Antwerpen, ten doel hebbende de invoer en uitvoer in alle landen van nijverheids- en metaalvoortbrengselen, de agencie en commissie, enz., duur: 30 jaar; maatschappelijk kapitaal: 250.000 fr., verdeeld in 500 aandelen van 500 fr. elk. Er zijn buitendien, 500 stichters-aandelen ingesteld, zonder aanduiding van waarde. Zijn beheerders benoemd: JM. Karel Van Laer, commissaris, te Antwerpen; Louis Gailly, wisselagent, te Charleroi; Laurent Fierens, advocaat, te Antwerpen; Albert Jongen, boekhouder, te Berchem; en René Remy, bediende, te Antwerpen. Commissaris: M. Pierre Donders, brouwerijbestuurder, te Antwerpen; voorzitter van den Raad: M. Karel Van Laer.

Op 29 juni 1914 en op 17 juli 1914 worden de aandeelhouders van de Algemeene Bouwmaatschappij Antwerpen, Capellen en omstreken, gevestigd op Biartstraat 5, uitgenodigd voor een algemene ledenvergadering door middel van een advertentie in “Anvers Bourse Journal”:

ALGEMEENE BOUWMAATSCHAPPIJ
ANTWERPEN, CAPPELEN EN OMSTREKEN
Naamlooze maatschappij in vereffening
BIARTSTRAAT, 5, ANTWERPEN

De heeren aandeelhouders worden verzocht de ALGEMEENE VERGADERING te willen bijwonen welke zal gehouden worden op **Dinsdag 6 Juli** aanstaande om 5 uur 's namiddags ter studie van den heer notaris De Deken, Zuiderlei, Antwerpen.

DAGORDER:
1° Verslag der vereffenaars over het afgelopen jaar 1913;
2° Ontslaggeving der vereffenaars. (10344)

ALGEMEENE BOUWMAATSCHAPPIJ
Antwerpen Cappellen en Omstreken
Naamlooze maatschappij in vereffening
BIARTSTRAAT, 5, ANTWERPEN

De heeren aandeelhouders worden verzocht de ALGEMEENE VERGADERING te willen bijwonen welke zal gehouden worden op **Zaterdag 25 Juli** aanstaande, om vijf uur 's namiddags ter studie van den heer notaris L. de DEKEN, Zuiderlei, te Antwerpen.

DAGORDER:
1° Verslag der vereffenaars over het afgelopen jaar 1913;
2° Ontslaggeving der vereffenaars;
3° Voorstel van verkoop van zekere deelen van het actief aan een der vereffenaars. (10410)

Hieruit blijkt dat Petrus een actieve rol had bij meerdere Antwerpse bedrijven.

Een foto van Nelly, kort voor de eerste wereldoorlog.

4. Georges Donat Berchmans (Georges).

Georges is geboren op 14 juni 1891 in St.Gilles. Zijn vader was Cyrille Berchmans, geboren op 19 januari 1864 in Tollembeek en magazijnbediende van beroep. De moeder van Georges was Marie Emina De Troyer, geboren op 19 juli 1870 in Borsbeke. Zij was dienstbode. Ze zijn getrouwd op 25 september 1890 in Ukkel.

22-3-2020

Akte HUBRU_00482552_0

Gegevens van de akte nr. 69

Project	Burgerlijke stand Huwelijksakten - Vlaams-Brabant en Brussels Hoofdstedelijk Gewest (/?projectpagina=huvlb)
Type akte	Burgerlijke Stand / Huwelijksakte (/?aktepagina=BSH)
Gemeente	Ukkel
Inhoudsomschrijving	Huwelijksakte
Aktedatum	25-09-1890

Personen op deze akte

Bruid

Naam	Marie Ermina De Troyer
Geboortedatum/Plaats	19-07-1870 geboren te Borsbeke
Woonplaats	Uccle
Beroep	servante
Handtekening	Handtekening

Bruidegom

Naam	Cyrille Berchmans
Geboortedatum/Plaats	19-01-1864 geboren te Tollembeek
Woonplaats	Saint-Gilles
Beroep	magasinier
Handtekening	Handtekening

Vader bruidegom

Naam	Jean Baptiste Berchmans
Woonplaats	Tollembeek
Beroep	cultivateur

Moeder bruidegom

Naam	Christine Peremans
Woonplaats	Tollembeek
Beroep	cultivatrice

Vader bruid

Naam	Donat De Troyer
Woonplaats	Uccle
Beroep	cultivateur
Handtekening	Handtekening

Moeder bruid

Naam	Marie Vlaeminck
------	-----------------

https://search.arch.be/nl/zoeken-naar-personen/zoekresultaat/weergave/akte/sjabloon/component/id/HUBRU_00482552_0/q/persoon_achternaa... 1/2

Aanwezig	overleden
-----------------	-----------

Getuige

Naam	Auguste Wynendael
Relatie	schoonbroer of schoonzus van Marie Ermina De Troyer
Leeftijd	35 jaar
Woonplaats	Saint-Gilles
Beroep	employé
Handtekening	Handtekening

Getuige

Naam	Cyrille De Troyer
Relatie	broer of zus van Marie Ermina De Troyer
Leeftijd	24 jaar
Beroep	cigarier
Handtekening	Handtekening

Getuige

Naam	Charles Hoeberechts
Leeftijd	51 jaar
Woonplaats	Uccle
Beroep	graveur
Handtekening	Handtekening

Getuige

Naam	Joseph Bers
Leeftijd	23 jaar
Woonplaats	Greze-Doiceau
Beroep	mecanicien
Handtekening	Handtekening

In het trouwboekje van Cyrille en Maria staat de geboorte van Georges vermeld en die van zijn zusje Marguerita Rosa, geboren op 29 maart 1894 in St.Gilles.

ENFANTS ISSUS DE CE MARIAGE									
PRÉNOMS DES ENFANTS	NAISSANCES		MUTATIONS DE L'ÉTAT CIVIL				OBSERVATIONS		
	LIEUX	DATES	N ^{os}	NATURE	DATES	N ^o		LIEUX	
1 ^o Georges Donat	St Gilles	14 Jan 1891						Enfant de 1 ^{er} mariage	
2 ^o Marguerite Rosa	"	21 mars 1894	233	x				Enfant de 2 ^e mariage	
3 ^o									
4 ^o									
5 ^o									
6 ^o									
7 ^o									
8 ^o									
9 ^o									
10 ^o									
11 ^o									
12 ^o									

COMMUNE D'UCCLE	
INSCRIPTION AUX REGISTRES DE LA POPULATION	
Volume.....	Folio.....
RUE ET NUMÉRO	DATE DE LA DÉCLARATION
Rue de Rome, 13	
MUTATIONS	
Constantinople 139	10 oct 1893
" 139	18 93
Rue Romani 49	6 5 - 1893
Rue Hovraert 142	26 - 7 - 1893
Anderlecht	18
Clompas 33	18.10.07
R. Gaid 89	25. 7 - 1893
" 89	7. 4 - 1900
" 83	4. 10. 1909
Rue Virgile 67	22 jan 1915
	18
	18
	18
	18

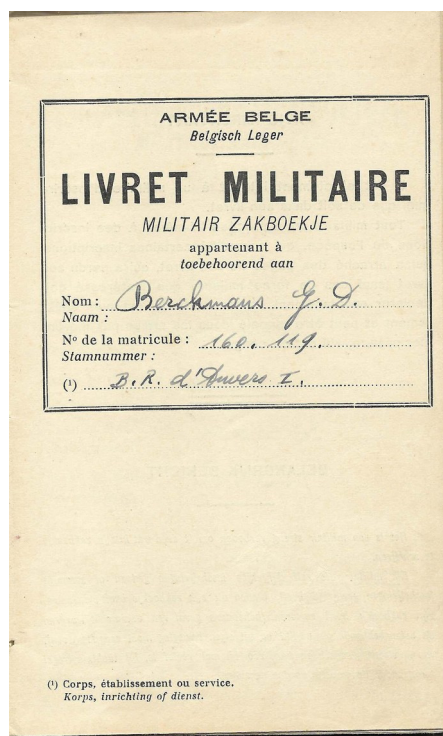
De familie is vanuit St-Gilles naar Anderlecht verhuisd. Ze woonden op meerdere adressen. Georges volgde een opleiding tot boekhouder.

Enkele foto's van de opgroeiende Georges.

Georges werd op 15-11-1911 gerekruteerd bij het eerste rekruteringsbureau te Antwerpen. Hij kwam bij de “Artillerie de forteresse d’Anvers”. Zijn stamnummer was 160.169.

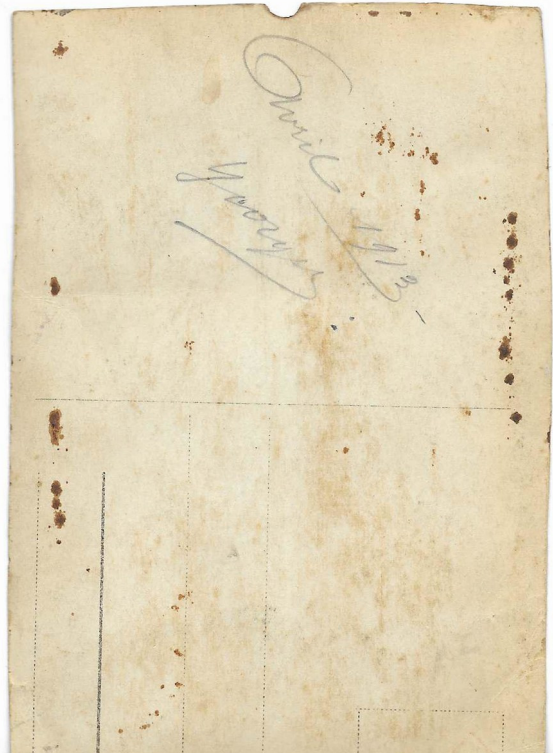

In 1909 werd een beperkte persoonlijke dienstplicht ingevoerd ter vervanging van de loting. Per gezin moest 1 man een legerdienst vervullen van 15 tot 20 maanden. De leeftijd van de dienstplichtige was 19 jaar plus 1 dag. Vanaf 1913 moest elke man zijn legerdienst doen. De nieuwe militiewet van 1913 leverde jaarlijks 33.000 dienstplichtigen op in plaats van 20.000.

Op de officiële militaire papieren veranderde zijn naam van Berchmans in Berckmans. De reden hiervoor is waarschijnlijk dat degene die hem rekruteerde een Franstalige militair was. Deze verandering van naam kwam vaker voor. De huidige Rue Berckmans in St.Gilles heette vroeger Rue Berchmans.

This historical map shows the area around the Pte de Nitryck and Pte d'Edeghem. The Hôpital Nottobom is visible in the upper left. The Rue de Nitryck runs vertically, and the Rue d'Edeghem runs horizontally. A blue dot is placed on the Rue de Nitryck, and a green dot is placed on the Rue d'Edeghem. The map also shows various other streets and buildings, including the Rue de la Pte de Nitryck and the Rue de la Pte d'Edeghem.

35

5. De Eerste Wereldoorlog in Antwerpen.

Begin augustus 1914 was de spanning voelbaar in België. Voor de banken vormden zich lange rijen en winkels werden leeggekocht. Tijdens die eerste dagen van augustus begonnen de genietroepen in Antwerpen aan de constructie van vier bruggen over de Schelde. Tussen het Steen en Sint-Anneke kwam een 390 meter lange vlotbrug die op 25 verankerde binnenschepen rustte. De verbinding met de linkeroever was van essentieel belang omdat de forten van Antwerpen hoofdzakelijk op de rechteroever lagen. De pontonbruggen vormden een uitweg voor de troepen naar de linkeroever.

Toen op 4 augustus de neutraliteit van België werd geschonden, was er paniek alom. In het zuiden van België besloot een grote menigte te vertrekken. Steden en dorpen werden verlaten. Koning Albert en zijn regering trokken zich op 17 augustus 1914 terug in de vesting Antwerpen. Op 20 augustus hadden de zowat 150.000 manschappen van het veldleger hun toevlucht gezocht binnen de Antwerpse fortengordel.

De eerste burgervluchtelingen kwamen in Antwerpen o.a. uit Leuven en Mechelen. Zij waren gevlucht uit angst voor het militair geweld maar ook voor de oorlogsmisdaden van de Duitsers. Burgers werden door hen gebruikt als menselijk schild en als gijzelaars op strategische punten, zoals bruggen. Er werd geplunderd en brandgesticht, mannen werden gedeporteerd naar Duitsland, vrouwen en kinderen werden uit de steden verdreven.

Eind augustus waren er talrijke vluchtelingenkampen opgezet in de buurt van Antwerpen. De massale vluchtelingenstroom zorgde voor ernstige problemen door het tekort aan onderdak en levensmiddelen. De inspanningen van de vele privé-organisaties en het gemeentebestuur bleken niet voldoende. De militaire autoriteiten vreesden dat er Duitse spionnen onder de massa vluchtelingen waren. De onrust was zo extreem dat de stad besliste: wie zijn domicilie niet in Antwerpen had, moest vertrekken.

Op 28 augustus 1914 werd het Officieel Belgisch Comité van Hulpbetoon aan Vluchtelingen opgericht om te voorzien in voedsel en onderdak, maar vooral om te helpen bij de evacuatie van ongeveer 50.000 vluchtelingen. Door de Duitse aanwezigheid ten Zuiden van Antwerpen konden de vluchtelingen alleen naar Engeland, Nederland, Frankrijk, Oost-Vlaanderen en de Kempen. De Britten stuurden boten om te helpen bij de evacuatie richting Engeland.

In de nacht van 24 augustus gooide een zeppelin bommen op het stadscentrum. Er vielen twaalf doden. In de volgende dagen ging de stadsverlichting om acht uur 's avonds uit en moesten de huizen verduisterd worden. Niemand mocht de stad in of uit zonder paspoort. De volgende dag deed het Belgisch leger een eerste uitval vanuit de stad. Er kwam nog een tweede en op 25 september deden de Belgen nog een laatste uitval. Telkens leden zij zware verliezen en was het resultaat te verwaarlozen.

De familie Donders is toen gevlucht. Uit een krantenbericht in de Vooruit van 28 september 1914 blijkt dat zij toen in Middelkerke waren. De letters "id" in dit knipsel betekenen "inconnu domicile", latijn voor "onbekende woonplaats".

MIDDELKERKE : Collaer Jean, vrouw en kinders, Linden. — Uyttebrœeck Jan-Baptist, vrouw en kinders, id. — Daldoo Victorine, id. — Quintens Maria, id. — Buellens Theresia, id. — Van Meensel Justin. — Van Sina Leopold, id. — Lemmens Oscar, vrouw en kinders, id. — Pauwels Amelie, id. — Collaer Henri, Kessel-Loo. — Collaer Vincent, id. — Donders Petrus, vrouw en kinders id. — Libens Jeanne en Leontine, id. — Declerck Charlotte, Muyzen. — Deschagt Bertha, id. — De Grov^e A.-M., id. — De Grove Rosalia, id. — Vloerbergs Mathilde, id. — Allaert Jules, vrouw en kind, Vilvoorde. — Velu Charles, Luik. — Velu Lambert, id. — Loua Adolf, id. — Loua Auguste, id. — Schwaiger Armand, id. — Carpentier Joseph, Tihanghe.

Vanaf eind augustus kwamen er in Oostende dagelijks vluchtelingen aan. Eind september raakte Oostende overvol en werden er vluchtelingen doorgestuurd, o.a. naar Middelkerke, Westende en De Panne. Zelfs de strandhuisjes werden bewoond. Vanuit Oostende, de laatste grote haven in geallieerde handen, wilden de vluchtelingen het Kanaal oversteken. In eerste instantie ging men richting Dover. Later werd dat een militaire haven en werd hoofdzakelijk Folkstone de (gecontroleerde) toegangspoort van Engeland. In oktober waren de maalboten (veerboten) overvol met uitgeputte vluchtelingen en werden alle mogelijke beschikbare vaartuigen ingezet. Wie geen plaats kon bemachtigen vertrok te voet richting Frankrijk of Nederland (Zeeland). Oostende viel op 15 oktober 1914 in Duitse handen.

Ondertussen in Antwerpen:

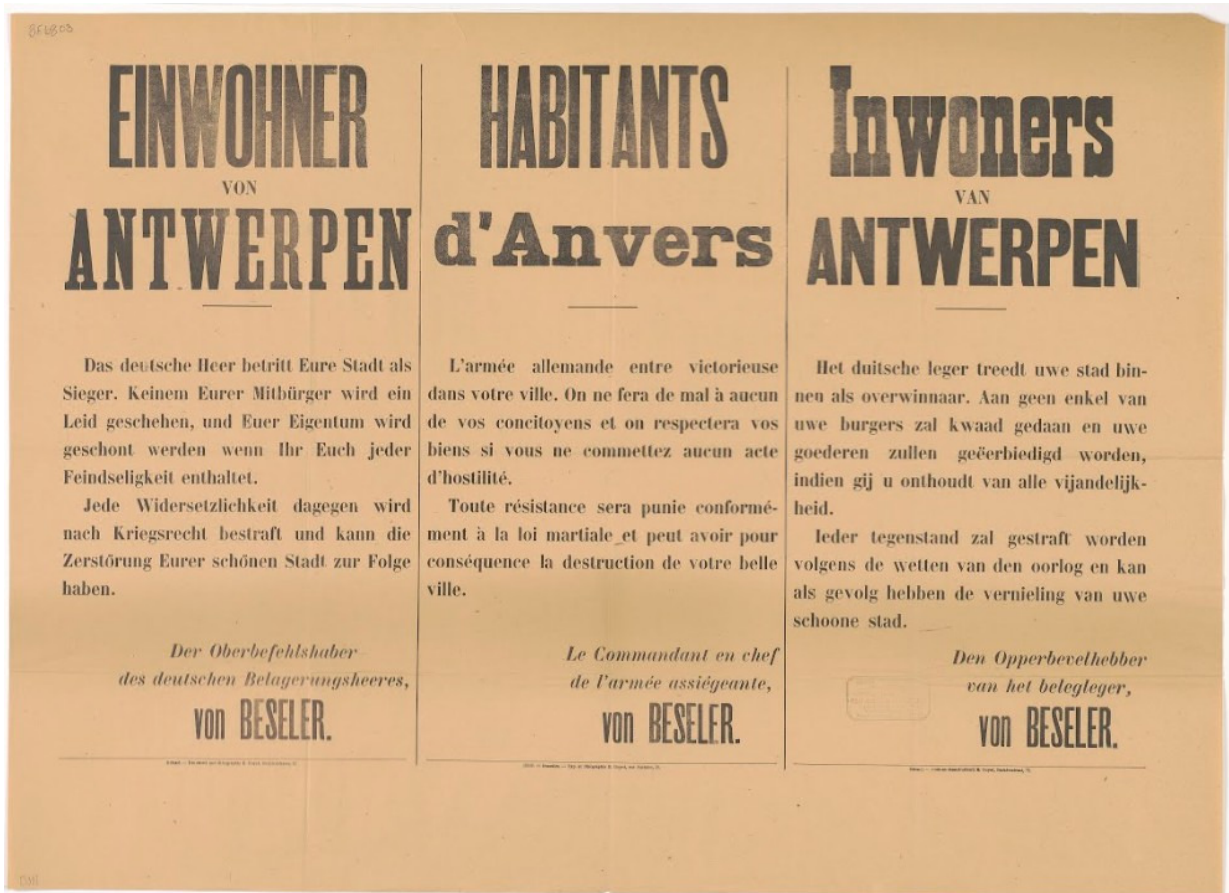
Tussen 25 en 28 september kwam een grote Duitse troepenmacht (150.000 manschappen) met zware artillerie naar Antwerpen. Op 28 september begon een Duitse aanval op de vooruitgeschoven forten (zie ook het hoofdstuk over Georges). De forten werden dagenlang beschoten. Op 2 oktober moest het leger zich terugtrekken. 40.000 soldaten vluchtten naar Nederland in de hoop zich later weer bij het Belgisch leger te kunnen voegen, maar zij werden bij hun aankomst onmiddellijk geïnterneerd door soldaten van het neutrale Nederland. De volgende dag kwamen Britse mariniers aan te Antwerpen, maar zij konden de situatie niet meer omkeren. Antwerpen werd met omsingeling bedreigd. De regering en het diplomatenkorps verlieten de stad Antwerpen en vertrokken vanuit Oostende per maalboot naar Le Havre. De burgemeester van Antwerpen riep op 6 oktober de bevolking op om zich in kelders te verschuilen en om zich vooral niet meer op straat te vertonen of om zo spoedig mogelijk te vertrekken. In die nacht vertrokken tienduizenden burgers en het veldleger over de pontonbruggen naar het westen.

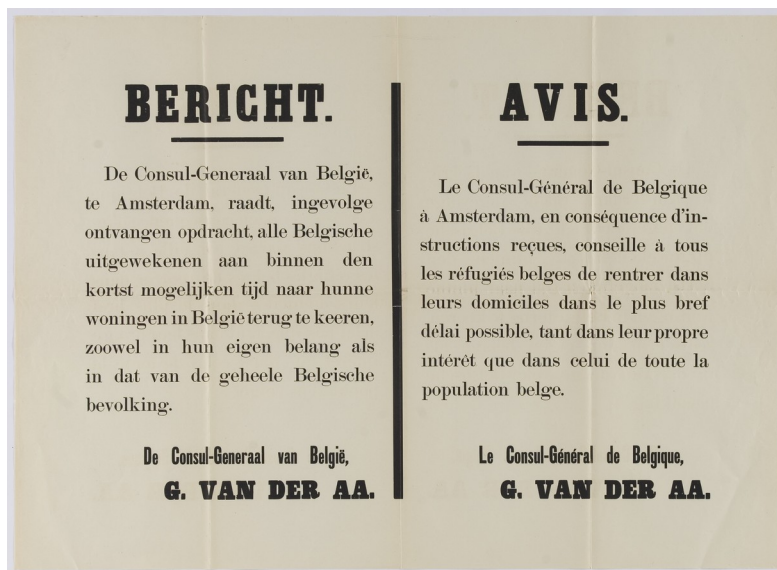
Op 7 oktober begonnen de Duitsers met hun eindoffensief tegen de Antwerpse vesting: de woonwijken werden onophoudelijk zwaar gebombardeerd, inslaande granaten veroorzaakten overal in de stad brand en verwoestten duizenden huizen. De vluchtweg over de Schelde zat vol met militair verkeer. De Antwerpse bevolking sloeg massaal op de vlucht naar Nederland. Op 8 oktober werden de vlotbruggen van het Steen en Burcht door de eigen troepen vernietigd. Nederland werd nu echt de enige uitweg.

De Duitse troepen trokken Antwerpen binnen. Omdat er geen enkele coördinatie was met de legerleiding besloot het stadsbestuur zelf tot overgave van de stad. De Duitsers stemden op 9 oktober in met de stopzetting van de bombardementen, op voorwaarde dat de nog niet gevallen forten zich overgaven. De Antwerpse burgemeester gaf op 10 oktober 1914 de stad over. Twintigduizend soldaten werden krijgsgevangen gemaakt.

Antwerpen is nu een bezette stad:

Al op 12 oktober begonnen de eerste onderhandelingen tussen het Antwerpse stadsbestuur en de Duitse bezetter over een mogelijke terugkeer van de vluchtelingen. Buitenlandse journalisten en leden van de vluchtelingencomités bezochten Antwerpen en verklaarden dat alles rustig was. De Duitsers beloofden de privé-eigendommen te respecteren, vrouwen en meisjes met rust te laten en geen mannen op te pakken. De burgemeester van Antwerpen riep zijn stadsgenoten op om terug te keren. Bakkers, slagers, kruideniers en kleine handelaars kregen 12 dagen de tijd om huiswaarts te keren. Er werd gedreigd met administratieve maatregelen tegen hun bedrijven. De terugkeer moest de lokale economie weer op gang trekken en een voedseltekort voorkomen.

Ongeveer twee weken na de val van Antwerpen keerden de eerste vluchtelingen terug. De Duitse bezetter wilde extra druk zetten op de Belgische vluchtelingen door een ‘buitengewone belastingbijslag ten laste der afwezigen’ in te voeren. Deze had betrekking op iedereen die sinds het begin van de oorlog vrijwillig zijn huis verliet en langer dan twee maanden buiten België verbleef. Wie terugkeerde voor 1 maart 1915 moest dit niet betalen. Vele gezinnen zijn hierdoor teruggekeerd.

Duitse soldaten in Antwerpen. Terugkeer van de Antwerpse vluchtelingen
(Foto: Facebookgroep Antwerpen in foto en film, vroeger en nu)

Petrus en zijn dochter Anna waren niet in Engeland toen de familie daar in december 1914 werd geregistreerd (zie het hoofdstuk over Engeland). Er blijft heel wat onduidelijk: heeft Petrus alleen zijn gezin in veiligheid willen brengen en is hij tot Oostende meegegaan en toen teruggekeerd naar Antwerpen? Is Anna wel mee-gevlucht en met haar vader teruggekeerd? Is zij de hele tijd in Antwerpen gebleven, net als haar grootmoeder Christina Hendriks? Christina was op dat moment al 83 jaar oud. Het is niet meer te achterhalen waarom Anna niet is meegevlucht naar Engeland. Het is wel duidelijk dat Petrus tijdens de oorlog in Antwerpen is gebleven voor zijn werkzaamheden.

In Het Vlaamsche Nieuws van 22 september 1917 werd hij nog vermeld als brouwerijbestuurder. Dit stond ook vermeld op de trouwakte van Nelly en Georges uit 1916 (zie ook Hoofdstuk 9).

— Het blijkt uit eene akte in dato 6 September 1917, verleden voor Mter Cols, notaris, te Antwerpen, dat er eene naamlooze maatschappij is gesticht onder de benaming van «Naamlooze maatschappij Bouwmateriaal Jos. Moons», en in 't Fransch «Société anonyme Matériaux de constructions Jos. Moons», met zetel te Borgerhout bij-Antwerpen. De maatschappij heeft ten doel het ondernemen van alle openbare werken, het oprichten, zoo voor rekening van derde personen als van haar eigen zelve, van alle huizen en gebouwen; den handel en het vervaardigen van bouwmateriaal en al wat tot de bouwnijverheid behoort of er rechtstreeks mede in betrekking staat en, in het bijzonder, het voortzetten der handelszaken en ondernemingen van den heer Petrus-Jozef Moons aannemer en koopman in bouwmateriaal te Borgerhout. Duurtijd: 30 jaar, te rekenen van af 1 Oogst 1917. Het maatschappelijk kapitaal is vastgesteld op de som van fr. 200.000, vertegenwoordigd door 800 aandelen van fr. 250 elk. Zijn benoemd: beheerders: hh. Petrus-Jozef Moons, voornoemd; Julius Moons, handelaar; Frans Hendrickx, ingenieur-nijveraar te Antwerpen, en Petrus Donders, brijwerijbestuurder te Antwerpen.

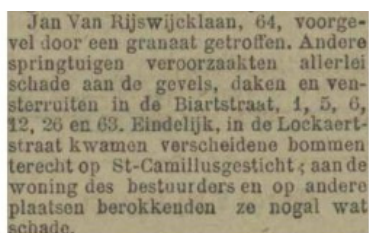
Het zal niet gemakkelijk geweest zijn om de brouwerij in oorlogstijd draaiende te houden. Zo was er volgens de Stem uit België van 10 september 1915 een tekort aan gerst en mout.

De N.V. Antwerpsche Bierhandel heeft bestaan van 1910 tot 1963.

Niet alle vluchtelingen keerden terug naar Antwerpen, er bleven nog vele woningen leeg. Het leven in de bezette stad werd zo goed als mogelijk weer opgepakt maar het was ook niet gemakkelijk. Beschietingen en bombardementen door de Duitsers in de beginperiode maar later ook door de geallieerden. Deze waren vooral gericht tegen militaire doelen maar soms werden daarbij ook burgers geraakt. Regelmatig klonk het luchtalarm en moest men schuilen in de kelder.

Volgens de Gazet van Antwerpen van 16 december 1914 werd ook het huis van de familie Donders aan de Biartstraat beschadigd door “springtuigen”.

De bewegingsvrijheid werd beperkt. De avondklok bleef van kracht. Overal hielden Duitse militairen de wacht. Het openbaar vervoer in de stad (de tram) reed heel onregelmatig. De Duitse bezetter en het stadsbestuur deden mededelingen aan de bevolking d.m.v. tekstaffiches. Enkele voorbeelden:

Stad Antwerpen

Vastenavond en Halfvasten 1915

De Burgemeester,

Gezien art. 94 van de Gemeentewet;
Met goedkeuring van de Duitse overheid.

BESLUIT:

Art. 1. — Er mag dit jaar geen Vastenavond gevierd worden. Er zullen dus geen bijzondere feestelijkheden mogen ingericht worden.

Het zal aan niemand toegelaten zijn maakere te dragen noch zich te verkleeden en er zullen geen publieke bals mogen ingericht worden.

Art. 2. — De overtreders zullen, naar gelang de omstandigheden, aangehouden en in rechte vervolgd worden.

Antwerpen, ten stadhuize, den 26^{en} Januari 1915.

De Burgemeester,
J. De Vos.

Ville d'Anvers

CARNIVAL et Mi-Carême 1915

Le Bourgmestre,

Vu l'article 94 de la loi communale;
Avec l'approbation de l'autorité Allemande,

ARRÊTE:

Art. 1. — Le carnaval ne sera point fête cette année. Il ne pourra donc être organisé aucune festivité spéciale.

Aucun déguisement ou travestissement ne sera toléré et il ne pourra être organisé de bal public.

Art. 2. — Les contrevenants seront, suivant les circonstances, arrêtés et poursuivis en justice.

Anvers, à l'hôtel de ville, le 26 janvier 1915.

Le Bourgmestre,
J. De Vos.

VERORDNUNG

des Kaiserlichen Gouvernements Antwerpen
gegen den
Wucher im Lebensmittelhandel

Bis zum Erscheinen einer allgemeinen für das ganze Gebiet des General-Gouvernements geltenden Verordnung verordne ich für den Bezirk des Kaiserlichen Gouvernements Antwerpen, um ungerechtfertigte Preistreiberien und eine Ausbeutung der Bevölkerung zu verhindern, folgendes:

§ 1. — Zum gewerbmässigen Betriebe des Handels mit Lebensmitteln ist für Gewerbetreibende, die nicht schon vor den 1. August 1914 im Lebensmittelhandel tätig gewesen sind, vom 1. Juni 1917 an eine schriftliche Genehmigung des Präsidenten der Zivilverwaltung für die Provinz Antwerpen oder des von ihm beauftragten Zivilkommissars erforderlich. Diese Bestimmung findet keine Anwendung auf diejenigen Händler, deren täglicher Umsatz an Lebensmitteln im Monatsdurchschnitt in Einnahme und Ausgabe zusammen nicht mehr als 100 Franken beträgt.

§ 2. — Wird die nach § 1 erforderliche Genehmigung versagt, so ist dem Beteiligten eine Frist zur Verwertung seiner Warenbestände zu geben. Nach fruchtlosem Ablauf dieser Frist können die vorhandenen Vorräte von dem Präsidenten der Zivilverwaltung für die Provinz Antwerpen zwecks Verwertung für die Zivilbevölkerung enteignet werden. Der Verkauf erfolgt für Rechnung und auf Kosten des Inhabers des Geschäftsbetriebes. Dessen ist der ohne Abzug der Kosten der Verwertung verbleibende Erlös auszuhändigen.

§ 3. — Wer den Lebensmittelhandel gewerbmässig betreibt, ist verpflichtet, ordnungsmässig Buch zu führen und in den Büchern den Ein- und Verkaufspreis der Waren jederzeit nachzuweisen. Diese Bestimmung findet auf die in § 1 Satz 2 bezeichneten Händler keine Anwendung.

§ 4. — In allen Verkaufsstellen für Lebensmittel sind die Verkaufspreise (handelsüblich nach Gewicht oder Menge) durch leicht sicht- und lesbare Anschläge im Schaufenster oder am Eingang und im Innern des Geschäfts bekannt zu geben.

§ 5. — Zuwiderhandlungen gegen diese Verordnung werden mit Gefängnis bis zu einem Jahre und Geldstrafe bis zu 20.000 Mark oder mit einer dieser Strafen geahndet. Auch kann auf Einziehung der gehandelten Waren erkannt werden.

Die gleichen Strafen treffen denjenigen, der im Handel mit Lebens- oder Genussmitteln Wucher treibt.

Die Bestimmungen der Verordnung des Herrn General-Gouverneurs über den Vertrieb indischer Lebensmittel vom 25. September 1916 (Gesetz- und Verordnungsblatt Seite 3704) werden hierdurch nicht berührt.

§ 6. — Zuständig sind die deutschen Militärgerichte und Militärbehörden.

Antwerpen, den 14. Mai 1917.

Der Gouverneur
von ZWEHL
General der Infanterie

VERORDENING

van het Keizerlijk Gouvernement Antwerpen
tegen den
Woeker in den levensmiddelenhandel

Tot het verschijnen eener algemeene, voor het gansche gebied van het Generaal Gouvernement geldende verordening, bepaal ik, voor het gebied van het Keizerlijk Gouvernement Antwerpen, om onrechtvaardige prijsdrijving en eene uitbuiting der bevolking te verhinderen, het volgende:

§ 1. — Tot het ambachtsmatig bedrijf van handel in levensmiddelen wordt voor neringdoelers, die niet vóór den 1^{en} Augustus 1914 in levensmiddelen handel dreven, van af 1 Juni 1917 eene schriftelijke toelating van den President der Zivilverwaltung der Provincie Antwerpen of van den door hem aangewezen Zivilkommissar, vereischte. Deze bestemming is niet toepasselijk op handelaars, wier gemiddelde dagelijkse verkoop aan levensmiddelen, inkomsten en uitgaven te zamen, niet meer dan 100 franks bedraagt, op de maand gerekend.

§ 2. — Wordt de volgens § 1 vereischte toelating geweigerd, zoo is den betreffende een termijn tot den verkoop van zijn warenvoorraad te geven. Na vruchteloosverloop alhoop van die termijn kan de voorhanden zijnde voorraad door den President der Zivilverwaltung der provincie Antwerpen, ten gunste der bevolking, onteigend worden. De verkoop geschiedt voor rekening en op kosten van den eigenaar van het handelsbedrijf. De opbrengst, na aftrek der onkosten, zal hem ter hand gesteld worden.

§ 3. — Degene, die den handel in levensmiddelen ambachtsmatig bedrijft, is verplicht zorgvuldig boek te houden en in de boeken te allen tijde den inkoop- en den verkoopprijs der waren te toonen. Deze bestemming is niet toepasselijk op de in § 1 en 2 aangeduide handelaars.

§ 4. — In alle verkooppplaatsen van levensmiddelen zijn de verkoopprijzen (volgens gebruik naar gewicht of hoeveelheid) door goed zien- en leesbare prijslijsten in de uitstalling of den ingang en binnen den winkel, bekend te maken.

§ 5. — Overtredingen van deze verordening worden met gevangenis tot één jaar en met geldboete tot 20.000 Mark of met één van beiden bestraft. Ook kunnen de gehandelde waren angeslagen worden.

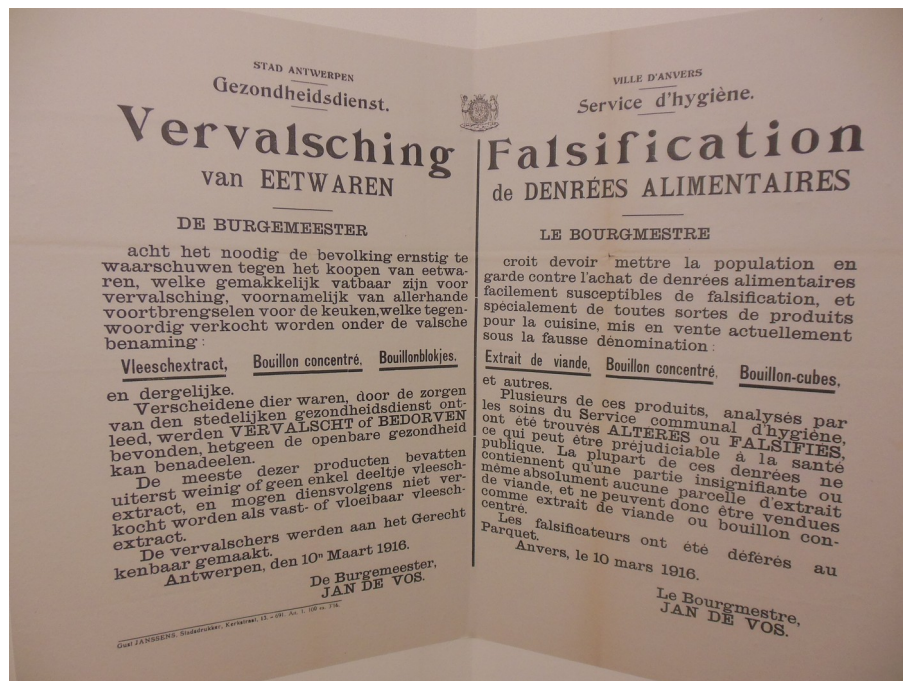
Dezelfde straffen treffen degenen, die in den handel van levens- of genotmiddelen woeker drijft.

De bestemmingen der verordening van den Heer Generaal Gouverneur over den verkoop van indische levens- en voedingsmiddelen van 25 September 1916 (Wet- en verordnungsblad, bladzijde 3704) worden hierdoor niet beroept.

§ 6. — Bevoegd zijn de deutsche kriegsrechtbanken en kriegsbevelhebbers.

Antwerpen, den 14^{en} Mei 1917.

De Gouverneur
von ZWEHL
General der Infanterie

Koper, hout (bomen), wol (uit matrassen), paarden en (grote) honden werden ingevorderd in ruil voor een minimale vergoeding. Ter controle werden huiszoeken gehouden.

Er was een groot voedseltekort met rantsoenering, smokkel, hoge prijzen en honger tot gevolg. Onder de verzwakte bevolking heerste tyfus en tuberculose. In de zomer van 1918 kwam daar ook de Spaanse griep bij die het leven van bijna 300.000 Belgen eiste.

Vanaf 1917 moesten alle resterende mannen tussen de 17 en 40 jaar die niet in het leger of op de vlucht waren, zich maandelijks melden. Sommigen onder hen werden verplicht te gaan werken in Duitsland.

De scholen werden zoveel mogelijk open gehouden. Door het tekort aan steenkool was er geen verwarming in de winter en werden de scholen tijdelijk gesloten. Meer naar het einde van de oorlog werden er scholen gevorderd voor de opvang van gewonde en zieke Duitse soldaten die van het front naar Antwerpen werden gebracht.

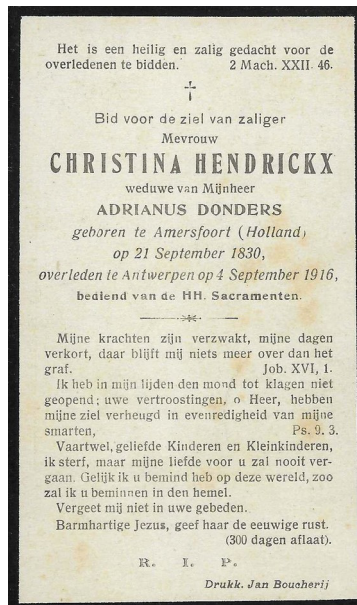
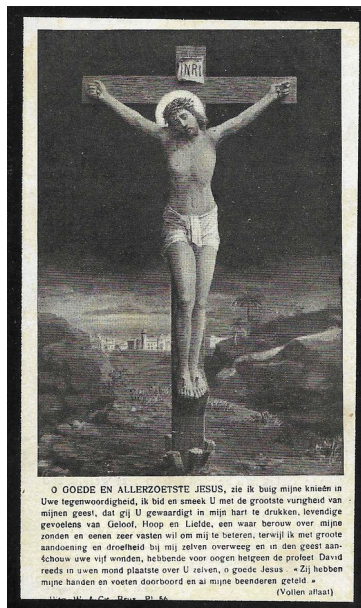
Cultuur en ontspanning ging, binnen de gestelde beperkingen, zoveel mogelijk door: film, voorstellingen, zelfs kermis en het schaatsen in de winter.

Natuurlijk bleef ook de onzekerheid bestaan over familie en vrienden die aan het front of op de vlucht waren.

Petrus' moeder, Christina Hendriks, bleef in Antwerpen en overleed er in 1916 op 85-jarige leeftijd. Haar overlijden wordt gemeld in "De Aanwijzer" van 10 september 1916. Zij is overleden in het Godshuis van de Zusterkes der Armen aan de Hollandstraat in Antwerpen.

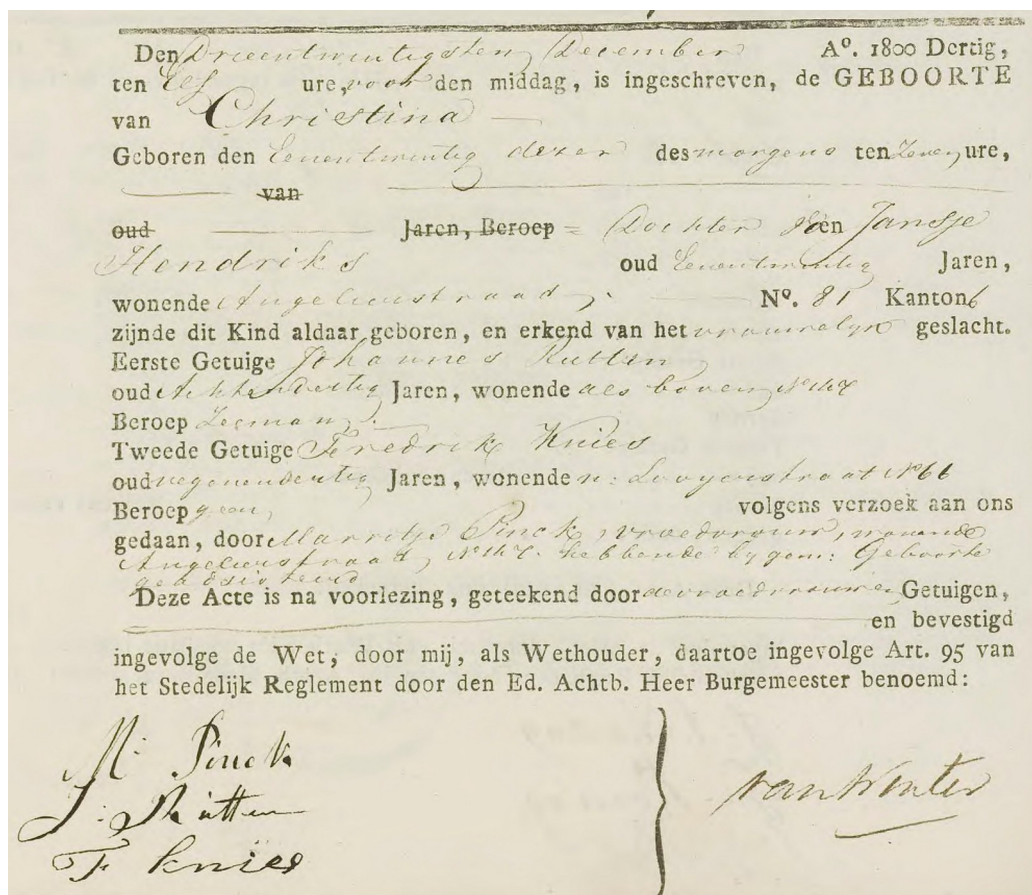
Vrouwel. gesl. : M. Theunis, 59 jaar, echt. van H. Jacobs, Kronenburgstr. 44. — M. Schonk, z. b., 78 j., wed. van G. Mertens, Wittestr. 92. — M. Michielsens, z. b., 94 j., wed. van J. Keurvels, Catharina Beersmansstr. 34. — C. Hendriks, z. b., 85 j., wed. van A. Donders, Hollandschestr. — 2 kinderen beneden de 7 jaar.

Op het bidprentje staat de naam Hendrickx in plaats van Hendriks. Als geboorteplaats staat hier Amersfoort vermeld en als geboortedatum 21 september 1830. Dit klopt niet. Zowel de geboortedatum als de geboorteplaats zijn onjuist.

Ze is geboren in Amsterdam op 21 december 1830. Haar geboorte-akte:

Op heden den Tweeden Augustus des Jaars Achtienhonderd Zeven-en-Dertig,
des Morgens ten Negenen uren, zijn voor ons Ondergeteekende, als Wethouder,
daartoe ingevolge Art. 95 van het Stedelijk Reglement door den Ed. Achtb. Heer Burgemeester
benoemd: verschenen, ten einde een Huwelijk aan te gaan,

Egbert Buter scheepstimmerman, geboren te Noord-
Amsterdam op den Twintigsten Januarij Wed. Anna Maria van
Ansope groot Meester van de Looze Egbert Buter en
zijn Gemene bijzondere kopers der Edele en

Johanna Hendriks, kinderlooze geboren te Amsterdam
nienende Alhier, oud Zoon, Twintigste Januarij wederom een lot
van Simon Hendriks, overgevoerd en overgevoerd Maand
kloot, kinderlooze geboren te Rotterdam, kinderen
Eenentwintigste de Maand der Prinspersoneel, deren Edele

De voorsz. Acten, welke, nevens het zesde Hoofdstuk van het Huwelijk, volgens de Wet
van 25 Ventose van het Jaar Elf, voorgelezen zijn, bestaan, ten eersten: in een Extract uit het
Register der Afkondigingen, behoorlijk zonder verhindering Alhier te vinden tot
Nieuw-Amsterdam den Twintigsten Juli J.R. 1806.
Aldus den Verkoop van de Looze van de Looze
Echtelijke der Prinspersoneel den 4den de Maand der Prinspersoneel
Ondersaant van de Looze der Prinspersoneel den 4den
Prinspersoneel met de ondergemelde getuigen onder aanbod
van Edele te onbekendheid der plaats van overgevoerd of laatste
plaats, Looze groot Meester, in dat Looze Maand
is Buter, Looze abtief geteld in Looze Schiedam.

waarna wij hun, bij name en afzonderlijk, hebben afgevraagd: of zij elkander aannamen als Man
en Vrouw; het welk door hun, ieder in het bijzonder, met ja beantwoord zijnde, hebben wij in
naam der Wet uitspraak gedaan: dat zij door het Huwelijk zijn verenigd; alles ingevolge het derde
Hoofdstuk der Wet van 20 Ventose, van het Jaar Elf, en in tegenwoordigheid van

Andreas Cissveld, Schaemaler, oud Meester der Looze
Geert Swengels Winkelier, oud Meester der Looze
Daalgreen, loodgieter, oud Meester der Looze
Ambagts heer, Meester maken en Looze Jan
Wouter allen, Alhier.

Zijnde deze Acte door ons vervaardigd en voorgelezen aan de Comparanten, welke met ons hebben
gereekend.

E Buter Nieuw-Amsterdam
J. Hendriks Gt. Indergelt
G. A. Middelkoop H. Daalgreen
A. Cissveld Ambagts heer

Christina Hendriks woonde in haar jeugd in Amersfoort. Moeder Johanna is er overleden op 17 januari 1840. Christina is dan 9 jaar oud.

23 Op heden den *Achttienden* dag der maand *Januarij* achttien honderd veertig, zijn voor ons ondergeteekende *Gerit Honorius Goudardus, Welhouder der* Ambtenaar van den Burgerlijken Stand te AMERSFOORT, in het huis der Gemeente verschenen: *Godewardus van Zevenhuyzen* van beroep *Lander.* — oud *negentien* jaren, en *Jan Hartkamp* van beroep *Wewer.* — oud *zesen* jaren, wonende *tevens* welke ons hebben verklaard, dat op den *Seventienden* *Januarij* — dezes jaars, des *avonds* te *acht* ure, in het huis staande *inde Elleboogsteeg wyke Breul* is overleden *Johanna Hendriks* van beroep *Lander.* — geboren *te Haarlem*, wonende *alhier* in den ouderdom van *negen en twintig* jaar, — *achtgenvale* van *Egbert Buter*, *Lander* beroep, wonende *alhier*, — dochter van *Simon Hendriks*, overleden, en *Geertuida Middelhoop* *Lander* beroep, wonende *te Vlietendaal*, — *zijnde* aangewezen bekenden van de overledene. — En hebben wij hiervan deze Akte opgemaakt, en na gedane voorlezing onderteeekend *mede* *aan* *de* *aangewezen* *verklarende* *de* *twende* *met* *te* *kunnen* *schryven* *op* *dat* *als* *boven*, —

G. Van Zevenhuyzen *G. Goudardus*

Het overlijden van Johanna is aangegeven door Godewardus Carolus (Goduard) Van Zevenhuyzen, een koster die was getrouwd met Dina Hendriks, een zus van Johanna. Zij woonden allemaal op hetzelfde adres in Amersfoort, aan de Elleboogsteeg. Christina heeft daar nog gewoond tot 28 januari 1853. Zij groeide daar op samen met haar neven Johannes en Franciscus.

Wijk (Gedicht of Buurtschap) <i>Breul</i> Straat (Steeg, Gracht, enz.) <i>Elleboogsteeg</i>				N. van het Huis <i>318</i>		N. van het Blad <i>486</i>										
Volgnummer	NAAM.	VOORNAMEN.	DAATGEBOORTEN IN JAAR DER GEBOORTE	GEBOORTEN PLAATS.	TOEGELI- KE STEL.	GOEDDIENST.	BEROEP OF MIDDEL VAN BESTAAN.	DATTEKENING	AANMERKINGEN	AANDUIDING	AANMERKINGEN OVER TIDELIJKE AFWEZIGHEID.					
				(Bij aanwijzing der proce- de voor latobuigen, of ver- lat last voor verandering.)	B. (Dag- werf- st. of W. (Wet- werf- st.))	Geen schied (geen op te geven.)	(Indien soort (geen) aan te (hield).)	der te wijfing in de geenst.	van een enwijfing.	van het tegen der geenst.	W. (Wet- werf- st.)	W. (Dag- werf- st.)	der latobu vraagst.	der gheen, waar de be- tenner diek geeften latobuigen (aan der ge- tenner, niet aanwijzing der latobuigen.)	der te verandering in de tenner diek geeften latobuigen (aan der ge- tenner, niet aanwijzing der latobuigen.)	als is v. latobuigen, geenst, latobu- gen of latobuigen, (latobu, enz.)
1	Levenhuyzen	Godewardus	1816	Amersfoort	B.	Rechts	huten									
2	Hendriks	Dina	1819	Amersfoort	B.	Rechts										
3	Levenhuyzen	Johanna	1830	Amersfoort	B.	Rechts										
4		Johanna	1836	B.	B.	Rechts										
5	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
6	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
7	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
8	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
9	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
10	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
11	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
12	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
13	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
14	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
15	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
16	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
17	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
18	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
19	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
20	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
21	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
22	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
23	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
24	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
25	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
26	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
27	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
28	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
29	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
30	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
31	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
32	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
33	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
34	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
35	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
36	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
37	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
38	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
39	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
40	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
41	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
42	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
43	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
44	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
45	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
46	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
47	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
48	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
49	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
50	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
51	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
52	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
53	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
54	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
55	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
56	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
57	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
58	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
59	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
60	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
61	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
62	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
63	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
64	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
65	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
66	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
67	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
68	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
69	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
70	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
71	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
72	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
73	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
74	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
75	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
76	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
77	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
78	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
79	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
80	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
81	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
82	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
83	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
84	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
85	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
86	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
87	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
88	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
89	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
90	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
91	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
92	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
93	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
94	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
95	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
96	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
97	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
98	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
99	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										
100	Hendriks	Johanna	1836	Amersfoort	B.	Rechts										

Daarna ging Christina naar Anna Hendriks, een zus van haar moeder, die in Velzen woonde. Een jaar later vertrok zij naar Amsterdam. Daar woonde zij tot ze naar België emigreerde.

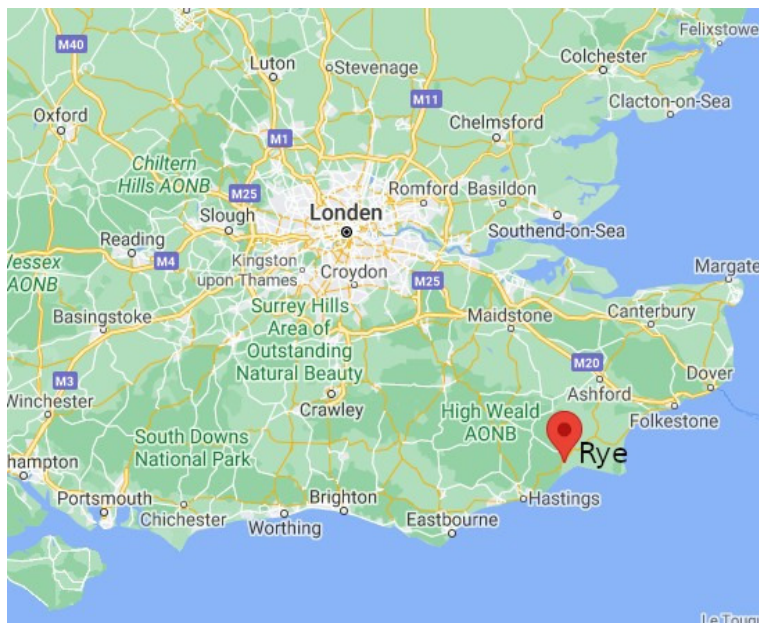
Wijk (Gedicht of Buurtschap.) <i>Breul</i> STRAAT (Steeg, Gracht, enz.)				N. van het Huis <i>0</i>		N. van het Blad <i>1877</i> <i>G. P. 1877</i>			
VOLGNUMMER.	N A A M.	VOORNAMEN.	Dagtekening en Jaar	Geboorte- plaats (het aanwijzen der voornamen, of van het land voor vreemdelingen, of op te geven.)	Burger- toes- taat. (getrouwd, ver- huwd, of niet.)	GODSDIENST. (HEDER REUSE BEPALD OF TE GEVEN.)	BEROEP OF MIDDEL VAN BESTAAN. (Inden voort- gang te deelen.)	Aanduiding d. de personen in die gesloten te gevoelen worden	

6. De familie Donders in Engeland.

Er zijn geen gegevens over de overtocht naar Engeland te vinden.

Na de ontschepping in Folkestone volgde op de kade een controle van de papieren en een medisch onderzoek. Er werd kleding uitgedeeld en een maaltijd aangeboden. Degenen die ondervoed of verzwakt waren werden naar de plaatselijke opvanglokalen gebracht. Anderen die geloofden dat de oorlog snel voorbij zou zijn en in de buurt van Folkestone wilden blijven, kregen informatie over logies ter plaatse.

In het familie-archief zitten twee ansichtkaarten uit Rye waarvan de achterzijde blanco is. Het is heel goed mogelijk dat de familie Donders daar enige tijd heeft verbleven op weg naar Londen.

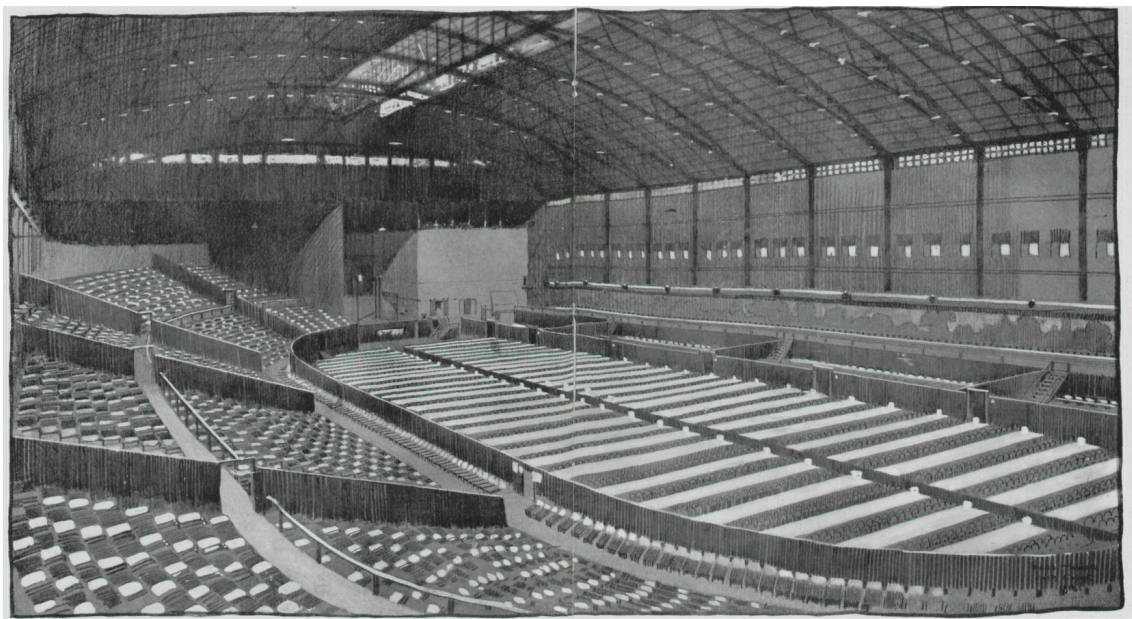
Rye is een klein middeleeuws vestingstadje in East Sussex, ongeveer 50 km van Folkstone. Daar woonde de Amerikaanse schrijver Henry James. Hij schreef brieven met verhalen over de Belgische vluchtelingen in Rye. De eerste Belgen kwamen er op 24 augustus 1914. Hij liet zijn huis, Lamb House, gebruiken als woon- en ontmoetingsplek voor de Belgen. Het bekende televisieprogramma "Great British Railways", gepresenteerd door Michael Portillo, heeft een aflevering ("East Malling to Rye") gewijd aan de spoorlijn door Rye waarin hij o.a. vertelt dat Rye in 1914 overspoeld werd door meer dan 100.000 Belgische vluchtelingen.

In augustus 1914 werd het War Refugee Committee (WRC) opgericht. In de Britse kranten verscheen een oproep voor hulp. Alle aangeboden logies werden door het WRC gecentraliseerd. Het WRC zorgde samen met sub-comités voor financiële hulp, medische zorgen, transport naar opvanglocaties, kledij en schoenen. De Britse overheid had aanvankelijk een beperkte rol maar vanaf eind 1914 nam zij het beheer van het WRC over. De lokale liefdadigheidsorganisaties en comités konden het niet meer aan. In het begin van de oorlog waren de vluchtelingen welkom in Engeland, maar al snel veranderde de stemming.

De Britten werden uitgezonden om in België te gaan vechten, terwijl de Belgen gewoon wat 'rondhingen'. In het begin van de oorlog werkten de meeste vluchtelingen niet. Tegen het einde van 1914 hadden meer vluchtelingen betaald werk en werd dat ook een vereiste om in Engeland te mogen verblijven.

Er waren ook irritaties in de gastgezinnen, niet alleen moesten de extra monden gevoed worden, maar het samenleven met een ander gezin gaf ook stress. De Engelsen hielden erg vast aan etiquette, zo moesten de vrouwen altijd hoeden dragen. De vluchtelingen verlangden naar koffie na de eindeloze kopjes thee en er waren verschillende ideeën over hygiëne. De Engelse middenklasse wou verse lucht en opende de ramen, de Belgen vonden de tocht ongezond. En dan was er nog de taalbarrière en het verschil in religie. Op het einde van 1914 werden veel vluchtelingen door de lokale comités en particulieren doorgestuurd.

De toestroom van Belgische vluchtelingen was zo groot dat er een tekort was aan tijdelijke opvang- en registratiecentra in Londen. Earls Court werd samen met de aangrenzende Empress Hall omgebouwd tot een enorm vluchtelingenkamp van de Britse regering en opende op 15 oktober 1914. Earls court Exhibition Centre was, sinds 1887, een grote internationale expositie- en evenementenlocatie net ten westen van het centrum van Londen.

De grote expositiehallen werden opgedeeld in slaapzalen, in het amfitheater van Empress Hall werden 1.000 bedden geplaatst op de plaats van de stoelen en de westelijke zuilengang werd opgedeeld in kamers voor vrouwen en kinderen. Op het vloeroppervlak van het theater kwamen tafels en stoelen zodat er 3.000 mensen konden eten. Met de winter in aantocht moest er ook voor verwarming gezorgd worden. De lokale publieke baden konden gebruikt worden door de vluchtelingen en er waren voldoende sanitaire voorzieningen. Er werden een crèche en een hospitaal ingericht. Een groot kledingdepot werd gevuld met gedoneerde kleding. Voor de dagelijkse gang van zaken was er zowel Engels als Belgisch personeel, aangevuld met vrijwilligers.

Het kamp groeide later door naar 6.000 bedden en breidde verder uit, o.a. met een geldwisselkantoor, een rekruteringsbureau van het Belgisch leger en een bureau voor tewerkstelling. Van 1914 tot 1919 was het kamp een tijdelijke opvang voor 100.000 vluchtelingen, sommigen kwamen er meerdere keren.

Bij aankomst in Londen zorgden het Britse Rode Kruis en de comités, met tolken, voor opvang in bus- en treinstations. Van daaruit reisden talrijke vluchtelingen naar Earls Court met speciaal ingezette bussen of met de speciale trein naar het West London Extension Station. Zes dagen in de week, dag en nacht, kwamen er mensen aan. De bagage die ze bij zich hadden, werd opgeslagen in de Princess Hall. Zij kregen een maaltijd en voor iedereen was er een bed, een matras, een kussen, twee lakens en vier dekens voorzien. In december 1914 konden er zo'n 3.000 vluchtelingen opgevangen worden. Na een nachtje rust werd in het registratiebureau de naam, de leeftijd, het geslacht, het beroep en het adres in België van de vluchtelingen genoteerd en doorgegeven, om uiteindelijk opgenomen te worden in een groot centraal register. De meesten verbleven er minder dan een week, ze werden verspreid over het land, naar adressen die aangeleverd werden door het War Refugees Committee. Daarbij werd een onderscheid gemaakt tussen rijk en arm. De welgestelden ontvingen een roze kaart en er werd gezocht naar 'gepaste' accommodatie. Zij kwamen vaak bij Britse families terecht. De arme vluchtelingen kregen een blauwe kaart, die hen de mogelijkheid bood om gratis te reizen in Groot-Brittannië. Zij verbleven vaker in grote opvanghuizen die door de lokale comités werden georganiseerd.

De familie Donders kwam op 11 december 1914 in Earls Court aan. Op 17 december werden zij doorverwezen naar Stewkley. In het Algemeen Rijksarchief in Brussel zitten de registratiepapieren van Anna en van 5 kinderen.

WAR REFUGEES CAMP,
Institution Earls Court, S.W. No. 10858

DESCRIPTION OF REFUGEE.

Date of arrival in London 11-12-14

Full name *Andriette Donders Anna*

Address abroad *Antwerp rue Beart 5*

Male or female *f*

Married or single *m*

Nationality *B*

Date of birth and place *Amsterdam 30-12-1866*

If vaccinated, when ?

Trade or occupation *Housewife*

Language *French Flemish*

Where sent to— *Rev. Smith Sherokley Vicarage Leighton Buzzard*

Date 17-12-14

WAR REFUGEES CAMP,
Institution Earls Court, S.W. No. 10859

DESCRIPTION OF REFUGEE.

Date of arrival in London 11-12-14

Full name *Donders Christine*

Daughter of 10858

Address abroad

Male or female *f*

Married or single *f*

Nationality *B*

Date of birth and place *Amsterdam 24-6-1894*

If vaccinated, when ?

Trade or occupation *v*

Language *French Flemish*

Where sent to—

Date

WAR REFUGEES CAMP,
Institution *Earls Court, S.W.* No. *10862*

DESCRIPTION OF REFUGEE.

Date of arrival in London *11-12-14*

Full name *Londens, Lanny*
child of 10858

Address abroad

Male or female *f*

Married or single *2*

Nationality *B*

Date of birth and place *Antwerp 11-1904*

If vaccinated, when?

Trade or occupation *school girl*

Language *Flamish*

Where sent to— *Rev Smith*
Stewkley Vicarage
Leighton Buzzard

Date *17-12-14*

WAR REFUGEES CAMP,
Institution *Earls Court, S.W.* No. *10863*

DESCRIPTION OF REFUGEE.

Date of arrival in London *11-12-14*

Full name *Londens, Lanny Jane*
child of 10858

Address abroad

Male or female *f*

Married or single *2*

Nationality *B*

Date of birth and place *Bombay 2-8-1897*

If vaccinated, when?

Trade or occupation *school girl*

Language *Flamish*

Where sent to— *Rev Smith*
Stewkley Vicarage
Leighton Buzzard

Date *17-12-14*

WAR REFUGEES CAMP,
Institution *Earls Court, S.W.* No. *10861*

DESCRIPTION OF REFUGEE.

Date of arrival in London *11-12-14*

Full name *Londens, Lanny*
child of 10858

Address abroad

Male or female *m*

Married or single *2*

Nationality *B*

Date of birth and place *Antwerp 2-4-2-1904*

If vaccinated, when?

Trade or occupation *school boy*

Language *French, Flemish*

Where sent to— *Rev Smith*
Stewkley Vicarage
Leighton Buzzard

Date *17-12-14*

WAR REFUGEES CAMP,
Institution *Earls Court, S.W.* No. *10860*

DESCRIPTION OF REFUGEE.

Date of arrival in London *11-12-14*

Full name *Londens, Wilhelmina*
daughter of 10858

Address abroad

Male or female *f*

Married or single *2*

Nationality *B*

Date of birth and place *Bombay 7-4-1897*

If vaccinated, when?

Trade or occupation *school girl*

Language *French, Flemish*

Where sent to— *Rev Smith*
Stewkley Vicarage
Leighton Buzzard

Date *17-12-14*

Jillian Scott van de Historische Kring van Stewkley gaf informatie over het verblijf van de familie in Stewkley. Ze kregen onderdak in Stewkley House, eigendom van Mr. Charles Howard Wright, een gepensioneerde geestelijke van de Church of England, die daar woonde met zijn vrouw Margaret en dochter Mary (geboren in 1887). Stewkley House was een van de grotere huizen van het dorp. Er werkten vier bedienden en een verpleegster. Het huis werd later omgebouwd tot hotel, maar is nu weer een privé-woning. Naast het eigenlijke huis stond nog een “cottage”. Het is niet duidelijk of de familie Donders in de cottage of in het grote huis woonde.

In Stewkley zijn groepsfoto's gemaakt.

Vooraan op de eerste rij zitten Nelly (links) en Pierre (rechts). Mina? Anna Hubertina Donders staat in de derde rij als vijfde van links. De man die helemaal links op de foto staat is het hoofd van de dorpsschool, Mr. Dale en helemaal rechts staat de dominee van de Church of England, ds. Moxon. De dorpsverpleegster is de vierde vrouw van rechts, zittend op de tweede rij.

Op deze groepsfoto staan Fanny en Marie-José, maar het is niet bekend waar ze staan.

Volgens Jillian Scott zouden de jongste kinderen naar de dorpsschool gaan. Echter, de lokale katholieke priester maakte hiertegen bezwaar omdat het een school was van de Church of England.

Bij het onderwijs was het verschil in religie een discussiepunt. Belgische kinderen volgden waar mogelijk katholiek onderwijs maar velen gingen naar de lokale niet- katholieke basisschool. Het gaf zelden problemen, de kinderen pikten het Engels snel op. Waar veel vluchtelingen bij elkaar woonden, werd een Belgische school met Belgische leerkrachten opgericht. Voor het middelbaar onderwijs was het lastiger. Er waren minder middelbare scholen, deze waren vaak verder weg en er moest schoolgeld betaald worden. Soms werden er wel kosteloos plaatsen aangeboden, maar voor vervoer, boeken, uniformen moest dan ook nog geld bij elkaar gebracht worden. Dat hun kinderen geen onderwijs in hun eigen taal, geloof en cultuur konden volgen, was voor sommige vluchtelingen een reden om terug naar België te gaan.

Nelly is in 1915 naar Londen gegaan om daar een opleiding tot verpleegster te gaan volgen.

7. Nelly's opleiding en werk als verpleegster.

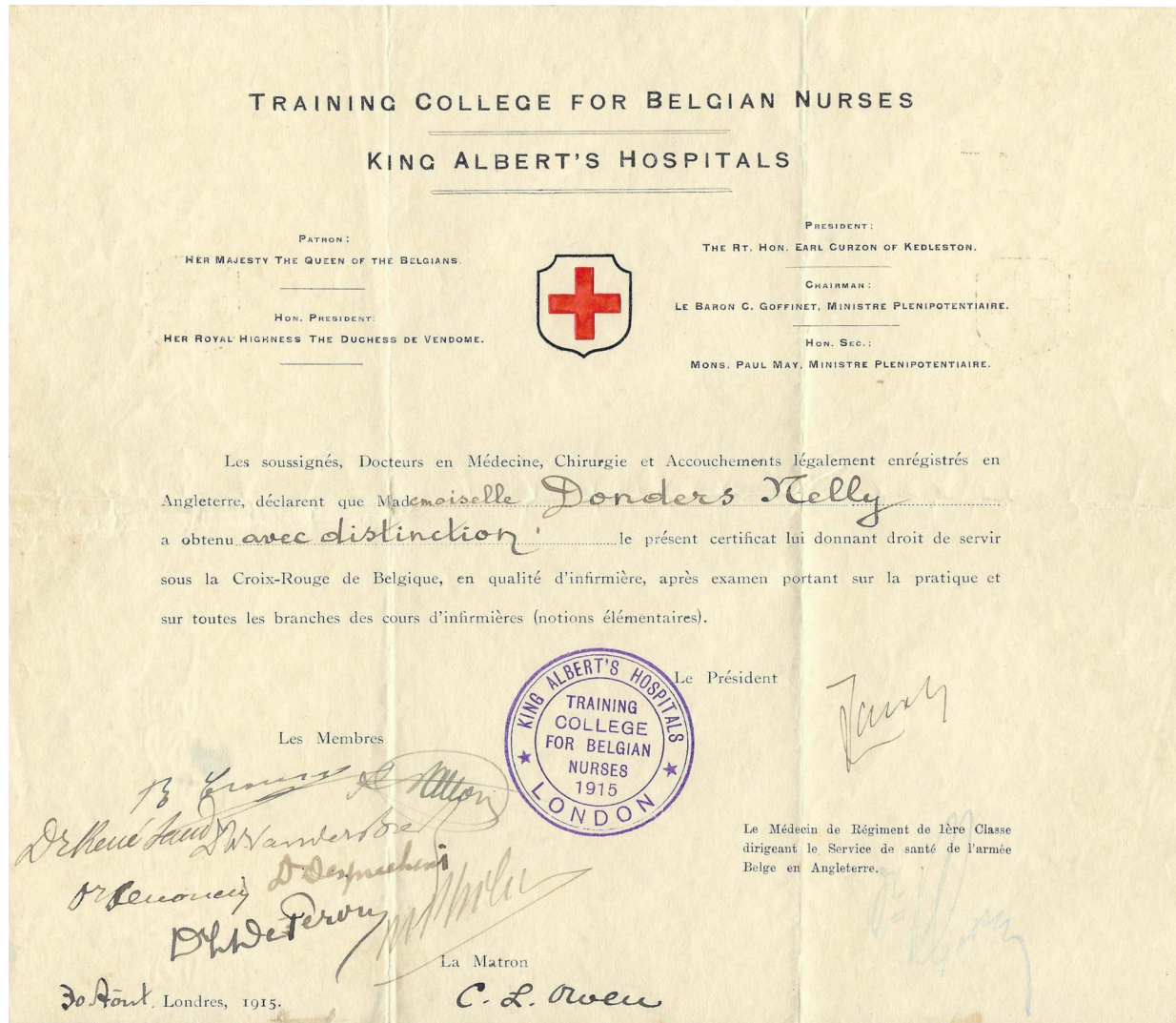
In de zomer van 1915 begon Nelly aan de opleiding tot verpleegster in het King Alberts Hospital in Londen.

Door de oorlog raakten veel soldaten gewond. Deze werden in eerste instantie in de veldhospitalen direct achter het front verpleegd. Als zij veilig vervoerd konden worden gingen ze naar een van de militaire hospitalen. Aan het begin van de oorlog was er een groot tekort aan verpleegsters. Om dit tekort aan Belgische verpleegsters aan te vullen, kwamen er opleidingen voor verpleegsters in Londen en Calais.

Op 4 december 1914 werd het King Albert's Hospital N° 1 in het Staffordshire House in Store Street geopend. In eerste instantie was het een hersteloord voor Belgische soldaten, maar al snel werd het een multidisciplinair militair hospitaal met 280 bedden. In 1915 werd een verpleegsteropleiding in Londen opgericht door de hoofdgeneesheer Dr. Jacobs. Het was een opleiding van enkele weken. De lessen werden gegeven door de Belgische dokters die in het ziekenhuis werkten. De eerste vier opgeleide Belgische verpleegsters werden op 5 april 1915 naar een fronthospitaal gestuurd. In augustus kreeg dokter Jacobs de toestemming om voortaan 50 leerlingen op te leiden (voordien waren het er 30). In totaal volgden 150 verpleegsters deze opleiding. Deze werd begin 1917 stopgezet. Het hospitaal sloot op 1 mei 1919.

Nelly behaalde haar certificaat op 30 augustus 1915.

Het originele embleem van haar uniform is bewaard gebleven.

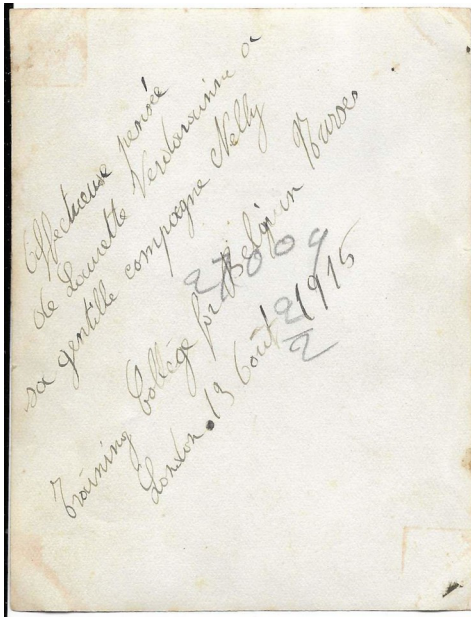
Le Soussigné, Médecin de régiment de 1ère classe, Directeur des King Albert's Hospitals à
Londres, certifie que Mademoiselle Kelly Donders
a servi en qualité d'infirmière au King Albert Hospital No. I, du 1er juil
au 19^{8th} 1917
Londres, le Octobre 1918

Jacoby
KING ALBERT'S HOSPITAL,
Medical Director.

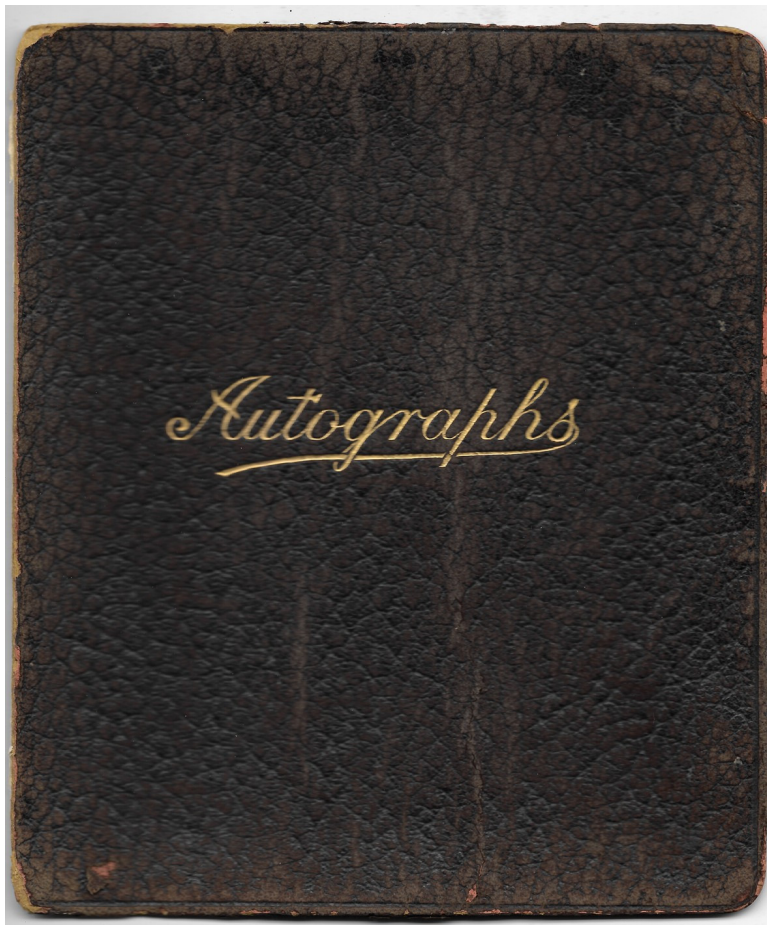
A black and white photograph of a large, multi-story building with a classical architectural style. The building features a prominent central entrance with a pediment and a set of wide steps leading up to it. The facade is adorned with numerous windows, some with decorative lintels and sills. The building is situated on a street, and a small figure of a person can be seen near the entrance steps. The photograph is mounted on a light-colored card with a dark border.

56

Tijdens haar verblijf in Londen begon Nelly met een vriendenboekje ("album amicorum") en liet hier collega's en vriendinnen in schrijven. Ze kreeg ook een kaart van een vriendin:

De voorkant van haar boekje:

9. In Law.

Sir,

Gr. ce Kitchen fire

un cas. (time)

Hang up!

18 font défendre la Patrie
 Notre chapeau et notre Roi Notre petite
 Reine chérie
 18 font suivre notre grand Roi
 tels furent les cris de ces braves qui
 dignes fils de leur oncle prouvaient toutes
 les entraines Et seront bientôt
 Victorieux

Chérie Overt infirmière

L'homme est un apprenti.
La douleur est son maître.
Et nul ne se connaît
Jusqu'à qu'il n'a pas souffert.

Avec mes meilleurs vœux de bonheur
à ma si gentille petite compagne "Tu tait"

Octane Dupuis
Dison

[illegible]

Tout ~~aimer~~... ou, tout plaindre mon
enfant! ---

V. Hugo.

et méditer...

Une amie, rien n'est plus commun que
le mot

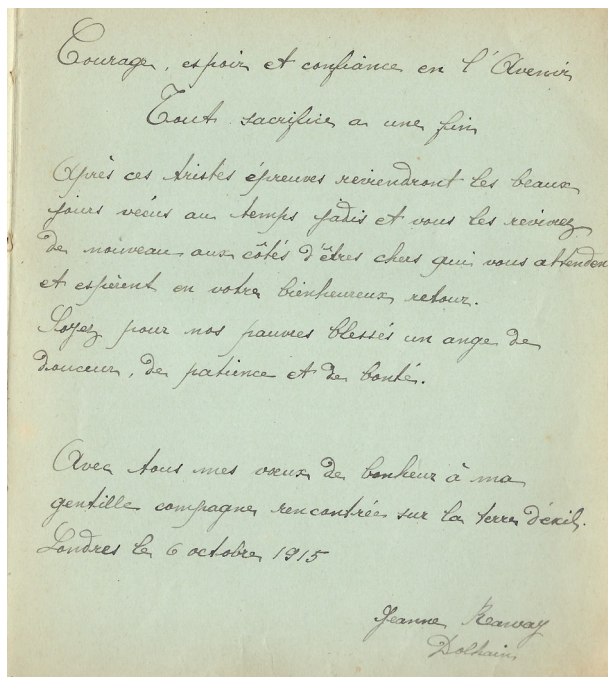
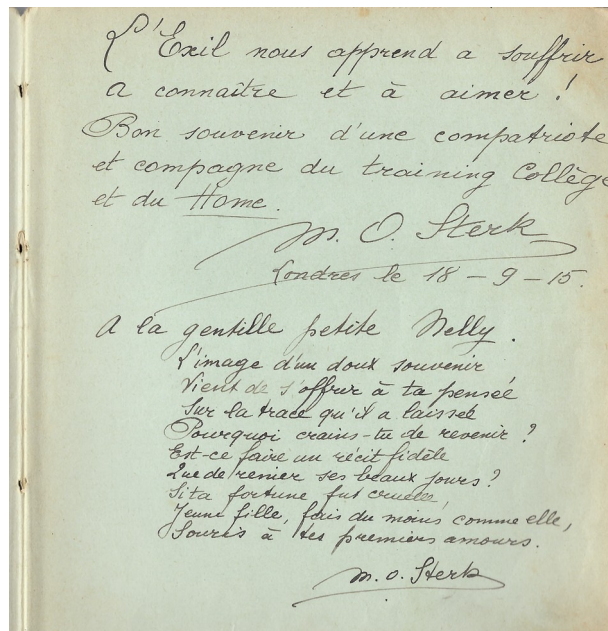
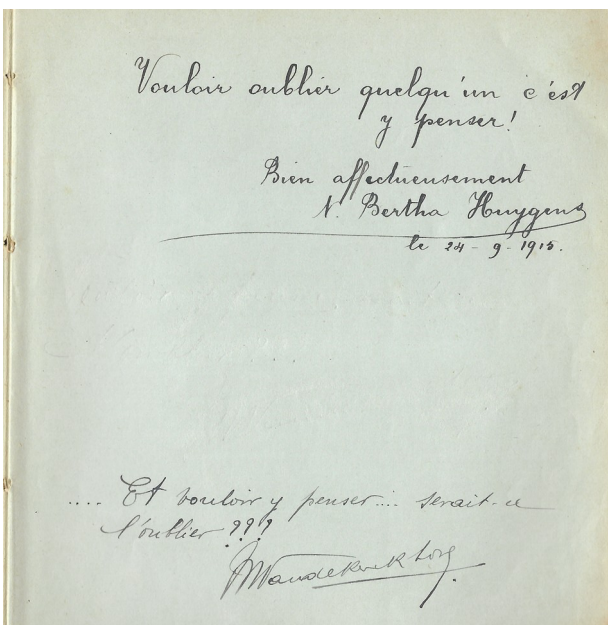
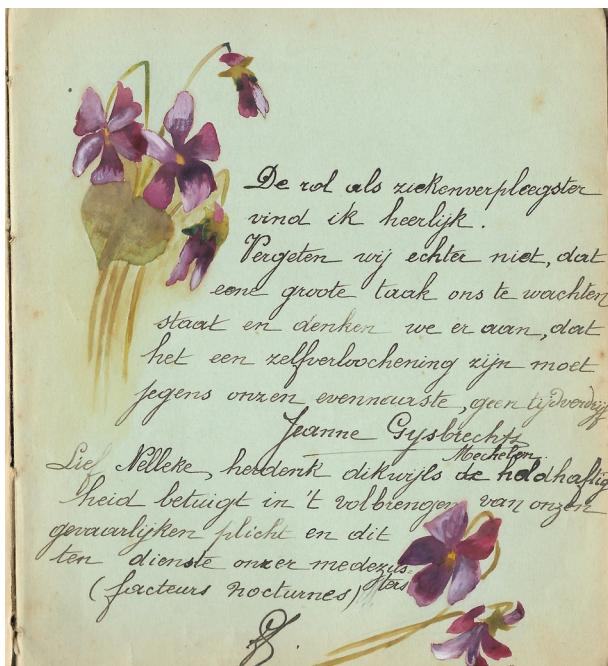
Bien n'est plus rare que la chose.

Count task -- South task. --

Seul le souvenir

Madeline Sharp
14-9-15.

14-9-15.

C'était un caprice d'amour,
On ne devait s'aimer qu'un jour;
Et dans la douce ivresse d'un soir,
Je t'avais donnée sans le savoir
Ma vie!

A une petite Nelly d'une grande jeune
fille du 1er cours du Training College for
Belgian Nurses.

Une nurse
Antoinette Mahieu
London, le 7-10-15.

- Connais-tu deux fustes femelles
tôt fumelles,
Qu'un beau jour traîna de l'enfer
Lucifer?
- L'une au vent blême, au cœur de fièvre
C'est la fièvre,
L'autre est l'insomnie aux grands yeux
Emmureux.
- Non pas cette fièvre amoureuse
Trop heureuse,
Qui sait chiffonner l'oreiller
Sans bâiller;
- Non pas cette belle insomnie
Du génie
Où Guibby pleure, prêt à chanter,
Et s'écouler
- C'est la fièvre qui semmait l'otite
Tôt grelotte
Sous un drap sale et trois coussins
Cous malades.
- L'autre, comme une huitre qui baille
Dans l'écaille,
Rêve ou rumine, ou fait des vers
De travers!

(A. De Wurst.)

M. D. Herk
infirmière.
London le 7-10-15.

A ma Chère Compagne,

Souvenir affectueux.

Qu'il est doux dans les jours sombres de
notre vie d'exil, de rencontrer un bon petit
Cœur, une gentille petite Mère. A qui va
mon attachement de vieille tante et pour qui
l'on demande à Dieu - de Vaut Cœur - la bonne
réalisation d'un heureux Œuvre.

La Vieille Tante de l'école

Maria Grand Rue
Richemont Liège

8 octobre 1915.

A ma petite maternelle

Nelly Smiers

Petite nurse rencontrée sur la terre
d'exil, à toi va tous mes vœux, que
le bonheur t'accompagne partout et
sur le Grand Chemin que tu as encore
à parcourir, fuisse-tu trouver les
roses non sous tes pieds, mais à côté.

London le 14 Octobre 1915

Blanche Lévain
de Liège

Verbeeld ik!

Verbeeld ik, lief meisje, verbeeld ik dat gij
maar lach niet 't kan immer eens komen.
Dat gij en ook hij vereenigd te gaar.
Enfin de allerschoonste der doemen.

Verbeeld ik lief meisje, verbeeld ik!
Doch knoe niet, 't hoor snappen van knuffes,
Een heel wereldje rond uwe zij,
Van petjes en poppige schoentjes.

Verbeeld ik lief helleke, verbeeld ik!
Doch roen niet na dagen en weken,
Dat gij haar zal oervangen uw stand
En mollige smuitjes met lachenden mond,
Ik grootma en grootpapa meemen.
Dit wensch ik ik; verbeeld ik!

Uwe toegewijde vriendin
Maria De Buysscher

London, 9 Oktober 1915.

Le livre de la vie est le livre suprême,
 Qu'on ne peut ni ouvrir, ni fermer, à deux fois.
 On voudrait revenir à la feuille où l'on
 Et la page où l'on meurt est déjà sous nos
 doigts.

Odette Montbaard à sa petite Nelly
 en souvenir de son passage à
 New Hunt Road, Londres.
 Le 17/10/15.

A ma sœur et bonne petite Nelly.

Lorsque tu seras loin de moi
 Entourée d'autres tendresses,
 Te souviendras tu quelquefois
 Des jours heureux que tu as passés
 Avec ta maman.
 De vingt ans.

Emily Michielsson.
 Londres 17-10-15

Die minnen wilt,
 Moet lijden.
 Londer lijden
 Mint men niet!!

Als gij deze enige woorden zult erlangen,
 denkt dan een weinig aan een oude jonge dochter
 die spreekt van onderwinning, en die
 u altijd aanzag als een klein, jong kindje,
 eerst uit de kostschool komende.

Eene oorlogsvriendin,
 Janny Spouwenberg
 Brauning College, en
 "Ada Lewis Home",
 Londen, den 17 oktober 1915.

"Alleen de boeten tingen niet."
 (Oude Vlaamische spreek)

Wie zou er dus tegen prentelen als twee
 muizen 's avonds "al tingend langs de baan".
 — o! heel tachtjes — van 't gasthuis naar ons
 kasteel stappen?!

Eene herinnering...

"Hijge boeten van Schooten,
 die te groot en te verwacht.
 Londen, 18/10/15.

Sur cette page blanche ?
 où mes vœux vont s'élancer,
 Qui un regard parfois,
 y ramène ton cœur.
 De ta vie chère d'Inette
 la page est blanche encore,
 je ne veux y tracer qu'un seul mot,
 "Bonheur".

Ma chère Nelly accorde parfois un
 petit souvenir à une compagne de
 training.

Henriette de Ligne
 London le 3-12-15.

À ma chère petite campagne,

Tardy en ces jours de grandes épreuves, espoirs, confusions, foi.
 Soyez pour nos pauvres blessés un ange envoyé de Dieu,
 Travailler pour eux, c'est notre devoir c'est la guérison,
 Travailler pour les autres c'est travailler pour Dieu.

Haine. Haine pour haine à Satan l'adolescent.
 À l'homme fautive
 À l'assassin corsaire.

J. D'Assat. Inf. Belg.
 Le 3 Décembre 1915.

Na haar tijd in Londen ging Nelly terug naar Stewkley. Ze liet ook daar familie en vrienden in haar vriendenboekje schrijven.

Wro leven, lieve, is een gedicht,
 Een voo dig en oekruen!
 Een verheerlyking der plicht,
 Een geheiligd streven.

't Is vaak my goed een blik te slaan
 In dat zoo werkzaam leven,
 Vol rein geroel en eidle daan
 Zoo heetlyk saamgevoert.

Ik denk tij is aan liefde groot,
 En roep vol zielsverblijden
 "Liefde, is 't harten eens brood
 't is eens groott verblijden!"

Zy is sterker dan de scheiding
 Ja, sterker dan de dood!

En gedachtenis der dagen onzer balling-
 schap 1914-1915-1916

Stewkley 24 December 1915
 A. Dondus.

Au me plus vif regret
 de ne pouvoir improviser de
 joli vers qui pourraient vous
 rappeler les heureux jours passés
 tous ensemble, j'espère que ma
 prose vous fera ressouvenir d'un
 petit ami qui continuera pour
 vous son meilleur souvenir.

Stewkley 15 nov. 1915
 André Collet

Elle de laqueuse
André

Keren van welken
 Bloemen vergaan
 Doch ware zusterliefte
 Blijft eeuwig bestaan

Mina
 7-1-16.

Ik schrijven kan ik niet
 maar wat mijn kinderhart
 u biedt

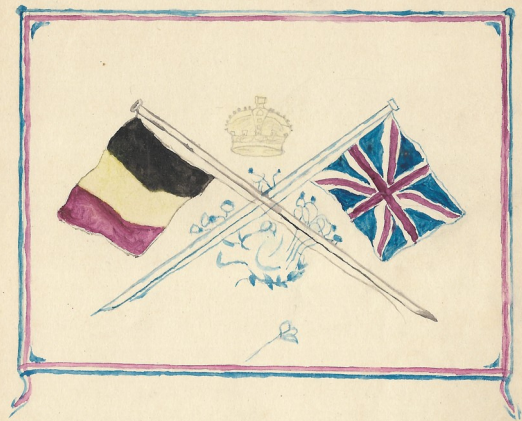
Is een klein Vergeet - mij - niet

Maria José.
 7-1-16.

Plek op uw pad de schoonste rozen
 De schoonste die uw oog slechts ziet
 Maar plek den tusschen al die rozen
 Voor mij een klein vergeet me niet

Janny
 7-1-16

The world & time may work their
 will,

But friendship once is friendship
 still.

Jan: 8th
 1916.

B. J. Mayne.

"Flowers may bloom and flowers may fade
 And leaves may fall in the forest glade
 And the flocks may go from the summer hill
 But the wreath of friendship will
 blossom still."

Hilda Mayne,
 1/8/16.

Earth's greatest blessings rest on thee,
 Dear Friend, and when we part,
 Remember this, the thought of thee
 Is ever in my heart.

With love
 Constance H. Bates.
 Jan. 10th 1916.

Some friends may wish thee happiness,
 Others may wish thee wealth,
 My wish for thee is better far,
 Contentment, blest with health.

F. W. H. Bates
 10. 1. 16

A. S. Mead.
 King Alfred School
 Wantage
 12/2/16

Ter herdachtenis van ons verblijf
 in Engeland

Pierre Donders
 3-2-16

Nothing is sweeter than love; nothing
 stronger, nothing higher, nothing
 broader, nothing more pleasant,
 nothing fuller or better in heaven
 and in earth; for love is the voice
 of God, and can rest only in
 God above all things created.

from the imitation of Christ
 Mary D. Wright
 Steadley House
 Feb 19-1916
 Thomas à Kempis.

with best wishes
 to P. Donders.

Shadows are but for the moment —
 Quickly past;
 And then the sun the brighter shines
 That it was overcast. —

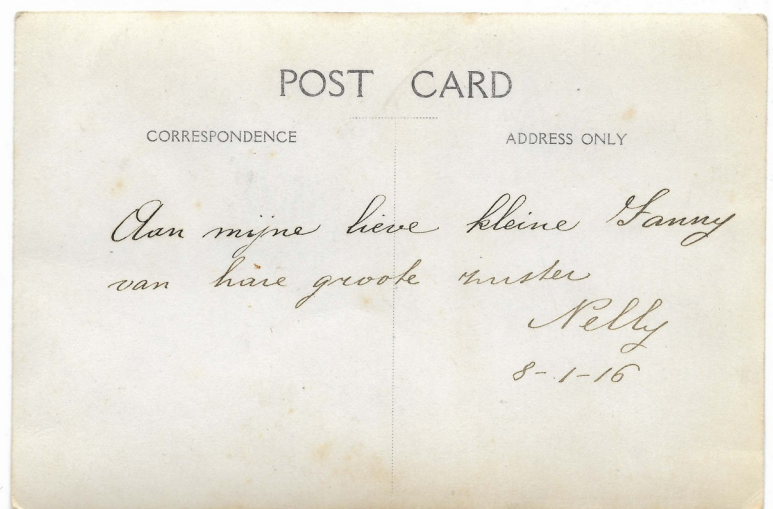
No mortal life but has its shadowed times —
 Not one!
 Life without shadow could not taste the full
 Sweet glory of the sun. —

No shadow falls, but there, behind it, stands
 The Light.
 Behind the wrongs & sorrows of life's troubles
 Stands Right.

John Oxenham

Mary C. Wright.
 Steubenville Feb 19. 1916

Aan haar zusje Fanny gaf zij deze foto:

POST

CORRESPONDENCE

Geliefde Papa en Alma!
Geeft het portret van Nelly
dat zy my zond. Een van de
een voor my. Nu hoop ik maar
van hark te het ontrangt, het
Zou zo jammer zijn het veel
ren ging. Zy schreef my dat haar
verrek naar Nice voor loope is
aafgebed. Zy maakt het men
goed doch heeft veel errek vele
Kussen
Mama
A. G. D. deas
Huis teplein 15 Rue de la

Den Heer J. D. G. deas
5 Baartstraat
Antwerpen

258

CENSUR

Anna Donders verbleef tijdelijk op het Munsterplein 15 in Roermond. Volgens het bevolkingsregister 1900-1915 woonden haar zus Cornelia Kneepkens, haar man Ludovicus Stapper en hun kinderen op dit adres. Cornelia overleed op 2 september 1913, zoals vermeld in de Nieuwe Koerier van 6 september.

1877										1878										1879										1880										1881										1882										1883										1884										1885										1886										1887										1888										1889										1890										1891										1892										1893										1894										1895										1896										1897										1898										1899										1900										1901										1902										1903										1904										1905										1906										1907										1908										1909										1910										1911										1912										1913										1914										1915										1916										1917										1918										1919										1920										1921										1922										1923										1924										1925										1926										1927										1928										1929										1930										1931										1932										1933										1934										1935										1936										1937										1938										1939										1940										1941										1942										1943										1944										1945										1946										1947										1948										1949										1950										1951										1952										1953										1954										1955										1956										1957										1958										1959										1960										1961										1962										1963										1964										1965										1966										1967										1968										1969										1970										1971										1972										1973										1974										1975										1976										1977										1978										1979										1980										1981										1982										1983										1984										1985										1986										1987										1988										1989										1990										1991										1992										1993										1994										1995										1996										1997										1998										1999										2000										2001										2002										2003										2004										2005										2006										2007										2008										2009										2010										2011										2012										2013										2014										2015										2016										2017										2018										2019										2020										2021										2022										2023										2024										2025										2026										2027										2028										2029										2030										2031										2032										2033										2034										2035										2036										2037										2038										2039										2040										2041										2042										2043										2044										2045										2046										2047										2048										2049										2050										2051										2052										2053										2054										2055										2056										2057										2058										2059										2060										2061										2062										2063										2064										2065										2066										2067										2068										2069										2070										2071										2072										2073										2074										2075										2076										2077										2078										2079										2080										2081										2082										2083										2084										2085										2086										2087										2088										2089										2090										2091										2092										2093										2094										2095										2096										2097										2098										2099										2100										2101										2102										2103										2104										2105										2106										2107										2108										2109										2110										2111										2112										2113										2114										2115										2116										2117										2118										2119										2120										2121										2122										2123										2124										2125										2126										2127										2128										2129										2130										2131										2132										2133										2134										2135										2136										2137										2138										2139										2140										2141										2142										2143										2144										2145										2146										2147										2148										2149										2150										2151										2152										2153										2154										2155										2156										2157										2158										2159										2160										2161										2162										2163										2164										2165										2166										2167										2168									
------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

67

Nummer van het Blad van het vorige register										
255 134										
NUMMER VAN DEZE REGISTER	FAMILIENAAM (Naam van de vrouw)			VOORNAAM (Naam van den man)			GEBOORTESJAAR (Het jaartal der geboorte van den man, van den vrouw, van de kinderen)			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Kapper	Lodewijk Koninck	h	Kapf	29 jan	Reemond	Fr	2-9-15		
		Reedert			1881					
2	Kapper	Barthelme Hendr.	h	Anders	10 feb	Reemond	O			
		2 de kind			1881					
3	Kapper	Konink Lodewijk	h	Anders	3 feb	Reemond	O			
		Konink			1881					
4	Kapper	Anders Jean	m	Zoon	9 dec	Reemond	O			
		Zoon			1881					
5	Kapper	Willema Koninck	h	Anders	10 feb	Reemond	O			
		Johanna Konink			1881					
6	Kapper	Willema Koninck	m	Zoon	7 dec	Reemond	O			
		Konink			1881					
7	Kapper	Willema Koninck	m	Zoon	15 aug	Reemond	O			
		Konink			1881					
8	Kapper	Konink Johanna	h	Anders	24 feb	Reemond	O			
		Konink			1881					
9	12-10	Willema Koninck	h	Anders	12-10	Reemond	Fr			
		Konink			1881					
10	24-6-18	Kapper	Konink Johanna	h	Anders	11-2-95	Reemond	O		
		Konink			1881					
11	1-1-18	Konink	Johanna Koninck	h	Anders	11-1-95	Reemond	O		
		Konink			1881					
12		Konink	Konink Johanna	h	Anders	11-1-95	Reemond	O		
		Konink			1881					

[illegible]

† † Tot onze diepe droef-
heid overleed te Tilburg
in het Moederhuis der Eerw.
Zusters van Liefde, na eene
kortstondige doch hevige ziekte
meermalen gesterkt door de
Genademiddelen der H Kerk,
in den jeugdigen leeftijd van
bijna 16 jaar, ons geliefd
Dochtertje en Zusje

ALDEGONDA.

Wij bevelen de dierbare
overledene in uwe godvruch-
tige gebeden aan.

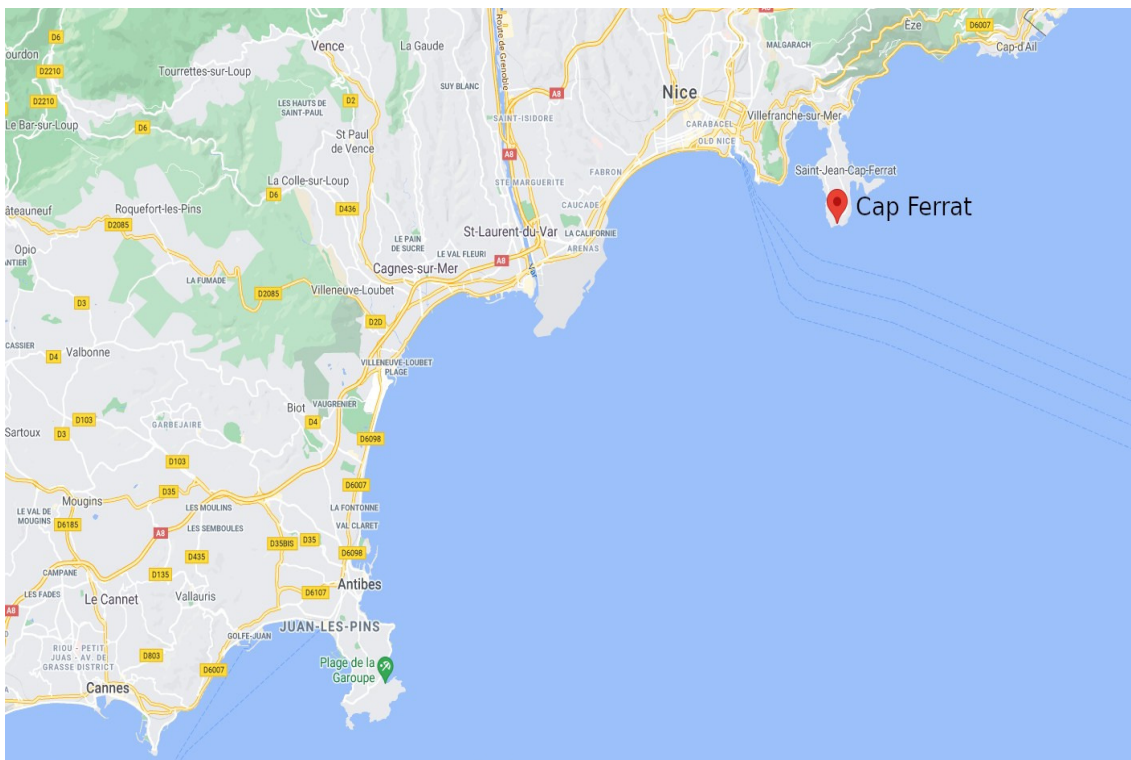
LOUIS STAPPER
en kinderen.

Roermond, 7 Maart 1916.

De plechtige lijkdienst, ge-
volgd door de begrafenis, zal
plaats hebben a.s. Vrijdag
10 Maart, in 't Moederhuis der
Eerw. Zusters van Liefde te
Tilburg, te 10 uren. 1780

2008 L. STAPPER.

In het voorjaar van 1916 vertrok Nelly naar Frankrijk om als verpleegster te gaan werken in het Belgische militaire hospitaal in Saint-Jean-Cap-Ferrat, een schiereiland ten oosten van Nice.

De Belgische koning Leopold II kocht de villa 'Les Cedres' in Saint-Jean-Cap-Ferrat voor zijn maîtresse, Blanche Delacroix, Barones Vaughan.

Vijf dagen voor zijn dood, in december 1909, trouwde de Belgische koning met de barones maar zij werd niet geaccepteerd door het hof en de Belgische regering.

Na zijn dood werd het domein 'Les Cedres' een van de kroondomeinen, beheerd door de regering. Tijdens de eerste wereldoorlog werd het een Belgisch militair hospitaal gespecialiseerd in longziekten als gevolg van het gebruik van gas aan het front of door tuberculose. Vanaf 23 januari 1916 tot 1 juli 1919 werden er 2.492 soldaten opgenomen. Op het kerkhof van Saint-Jean-Cap-Ferrat rusten 90 Belgische soldaten die in het militair ziekenhuis zijn overleden.

Aan de weg rond het domein des Cèdres staat de kleine kapel Saint-François de Salle:

Op 28 april 1916 verscheen er een foto van Nelly in “De Stem uit België”:

Tijdens haar verblijf in Cap Ferrat werd er een foto van Nelly (links, staand) en enkele collega's gemaakt. Deze foto werd afgedrukt op een glasplaat:

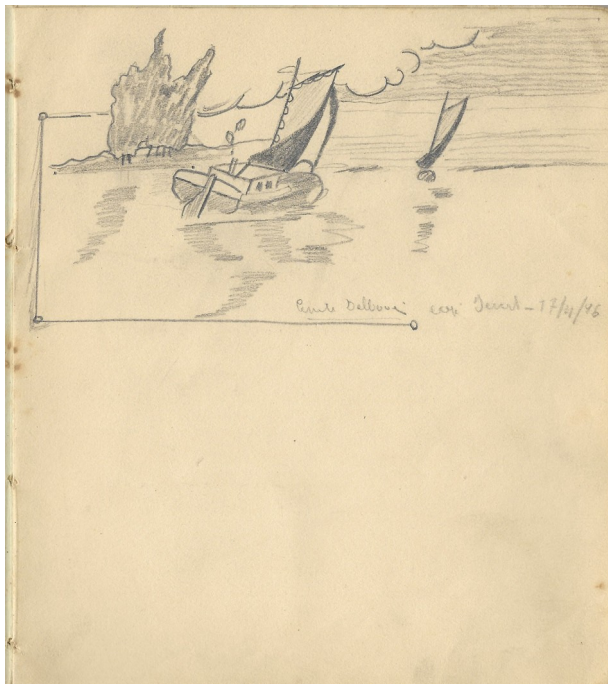
Ook in Cap Ferrat had Nelly haar vriendschapsboekje bij zich. Een aantal patiënten, vriendinnen en collega's hebben erin geschreven en getekend:

Un agréable souvenir à la petite amie que
fut Nelly Donders pendant mon séjour au
Cap Ferrat. Les let. n'ont pas cessé de
quelques-uns d'heureux instants passés à grigro-
ser à la table des sous-officiers, 17.
Taverne. 3. 9e de Ligue 4/5.

Nelly de Goede. Don 27-3-16
Lieve moeder waart gij der Soldaten.
In uwe handen draecht elk gelaat
Smart en pijn, met soldatenpeet.
Ochtyd valt by onze kinderen
Bij uw Naam in beejning Nij
Expostert van groot en klein
Hulde ik, die ik vermaand.
Dienbaar waart door daad en woord
bent de keek, in de lande.
Groot uw liefderijk wijk voort.
Hospitaal Militaire Belge
St. Jean. Cap. Ferrat
Colnet. Maritimes

30-3-16
Nij ben eengzaam en arm
Gij zijt rijk en begoet
Maar welken ik heb eenen arm
Strijd ik voor u land, wel gij en goed.
Die bloem zult gij niet plukken
Die ik heb gezaaid
Of schoon die komt te lukken
Die zaaid die maait
De Telgen zijn geen zullen
Nij gaan voortuit gelijk gij niet
Maar gij Kaiser tieren ten tent
Ochtyd mit wyken zullen wij herit
aan mijn gader Juffrouw. Opharten
Nelly Donders
9e de Ligue

Consolant toutes les douleurs,
Les mains de femmes sistent les pleurs,
Adroites et sires,
D'autant les blessures,
Font faire dodo,
Au petit marmote,
Quand d'un geste généreux,
Elles se donnent aux malheureux,
Je le proclame; les mains de femmes.
Sont des bijoux, dont je suis fou.
(Cité de la chanson: les mains de femmes)
Et la toute gentille infirmière Nelly Donders,
En reconnaissance pour les soins attentifs et
dévoués sans cesse prodigués pendant mon
séjour à l'hôpital Militaire Belge
St. Jean Cap. Ferrat.
Le 15 Avril 1916.
Pierre Beckhaert
Rue de Dijon
Elit. Beckhaert
(Nancy)

30-3-16

O my Moederhart had u voor iedereen
 Dat rult u nooit beklagen
 Want welke bloem gaat niet uitteem
 O f. t' zij door Gods beklagen
 Voor een Soldaten waart u uitent voor
 En waart te plaats by alle ongemellen
 Voor een O. f. f. die was het een roek
 En eenwigheid, rult u, geluk beklagen
 Met al mijn beste bedanking aan
 Mijne goedhartige lievelijke kleine Kelly
 Gedunkenis ^{tegen} den vroeg 19-4-1916
 in het hospitaal) H^{te} Jean Cap. Derrot
 Paulae wachmeester d'artillerie

Je pense à toi quand te voit de loin
 Je pense à toi quand il faut te voir
 Et quand ton nom résonne en moi
 C'est de toi que j'ai mon cœur.

C'est la toute charmante infirmière
 Madeleine de la Roche pour de la
 noble assistance et des soins avec une
 pureté et une douceur qui sont à l'hôpital
 un véritable bonheur.

H^{te} Jean Cap. Derrot
 15-4-16
 Paulae
 Derrot

Une bonne puce de la sergent P. Rochet
 à la petite chèvre de Monsieur Leguin
 P. Rochet
 Cap. Derrot, mardi 20 mai 1916.

E. Delbove cap. Junat 70/7/16
 "TOMMY" vient d'arriver !

Avant de quitter cet Hôpital Militaire Belge
 du Cap Ferrat, qui m'est si cher, je tiens
 à présenter à Mademoiselle Notre Bon-Anc
 infirmière très dévouée l'expression de mes
 sentiments les plus respectueux.

En souvenir de mon séjour à la côte
 d'Azur.

W. Baudouin
 St-Jean le 6-5-16.

La petite mère

Dans la salle, aux murs blafards sur
 lesquels se plaquent les lieux incertains
 d'une veillesse mourante, ils sont plusieurs,
 blessés endoloris de la grande guerre. L'un
 d'eux, rouge par la fièvre, délirant. Près de lui,
 attentivement penchée, une jeune infirmière guette
 le retour de la raison vagabonde. Mais bientôt
 les propos d'abord incohérents deviennent plus
 perceptibles, plus précis.

Maman ! Maman ! où est-il, tu es là ! pourquoi
 ne viens-tu pas m'embrasser ! Tu ne viendras plus !
 Tu ne me reconnais plus ! J'ai cependant bien
 souffert ! ... Embrasse-moi donc, Maman chérie !

Et l'insolite, dans un geste fêlé tendait
 ses bras désespérés vers l'infirmière penchée vers lui.
 ... étrangement remuée ! ...

Oh Maman ! comme tu es cruelle ! Tu ne veux
 pas me guérir ! ...
 Et ses bras se tendaient dans un appel désespéré

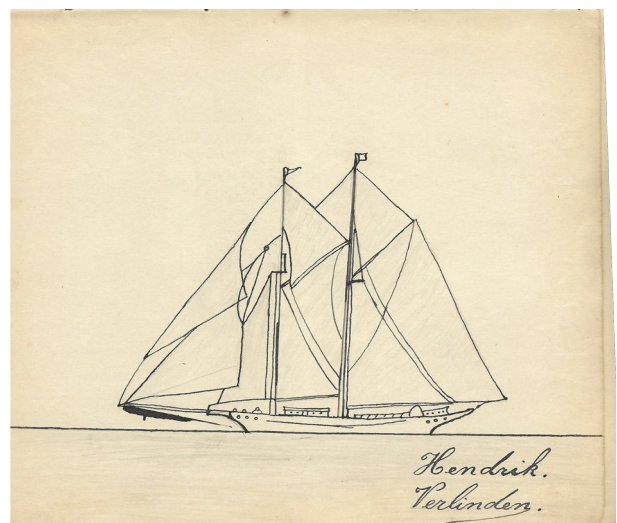
Alors, la jeune infirmière, comprenant qu'un
 rôle passager et salutaire lui était dévolu dans
 la destinée de ce blessé, se pencha et délicatement
 sur le front de celui-ci déposa un baiser ...
 "Oh ! enfin ! ... merci ! Maman ! ..."
 Et il s'assoupit dans un calme sommeil.

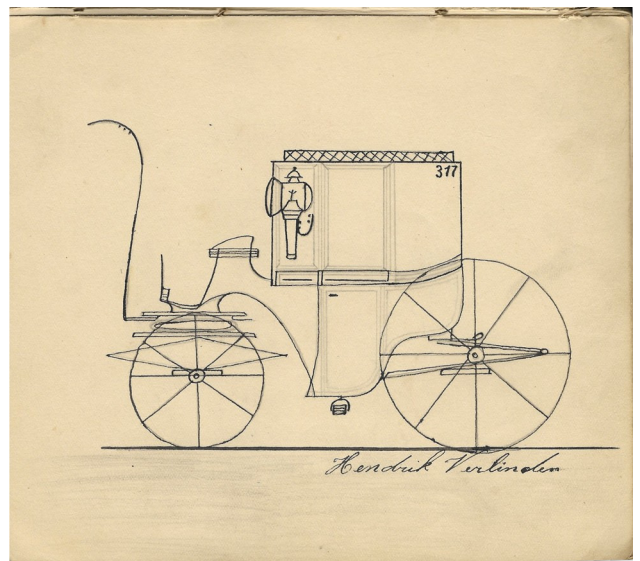
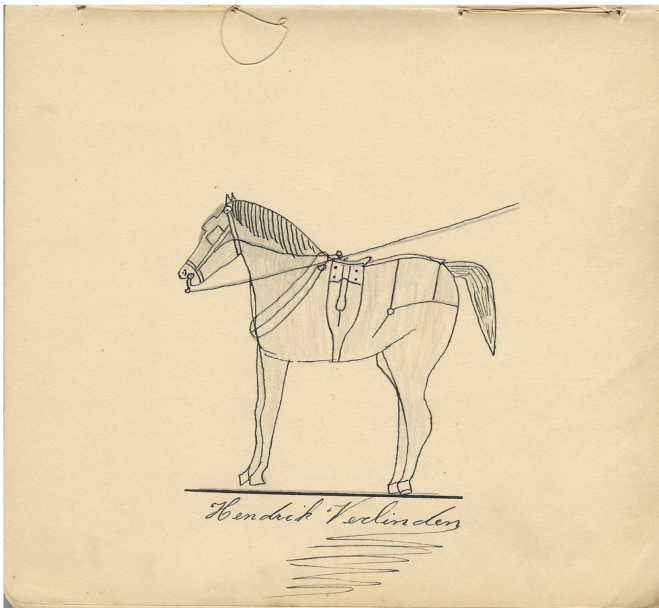
À la "petite mère" de l'hôpital
 militaire belge de St-Jean du Cap Ferrat
 Son respectueux

Kou Gde Nierf

17/7/16

Op 29 juli 1916 trouwden Nelly en Georges in Cap Ferrat. Hieraan is een apart hoofdstuk gewijd. Rond die tijd was het eerste vriendschapsboekje vol en begon Nelly aan haar tweede boekje:

Ville Schifanojo 23 gte 1914
 La semaine de notre
 trop court passage en
 Cap Terral qui nous a
 permis d'apprécier vos
 charmantes qualités de cœur
 et d'esprit
 Indoxe Alphonse
 C. de la Roche
 Carmelita

1er Octobre 1916.

A la chère "Petite Mère",
Madame Velly Berckmans.

Il y a quelques semaines à peine, vous avez tourné la page la plus importante de votre vie. A cette occasion je me souviens vous avoir, au nom de tous les blessés, formulé du plus profond du cœur un vœu de bonheur.

"Depuis longtemps, vous m'avez dit, nous vous appelons "Petite Mère". Ces deux mots résumant notre affection pour vous, car votre tendresse si maternelle a remplacé notre maman absente non seulement en soignant notre corps meurtri mais surtout en réconfortant notre âme si douloureusement peinée. Puis ce fut un jour vos enfants vous rendirent au centuple le bonheur que vous avez, à profusion, répandu au tour de vous!". Le vœu, je le répète au jour d'hui, en son hait tant retrouvé un jour dans notre chère patrie, le petit ruisseau vient, la "Petite Mère" du Cap Ferrat.

Marcel Vaude Rochère.
Caporal 2e 1er de ligne II/4.

Il est très difficile d'être dans votre ligne "Petite mère" vous êtes si simplement bonne... charitable et prévenante... pour des vertus aussi modestes on ne fait ni vers ni prose... on admire et on se tait.

Un jour mes souhaits de bonheur
à vous

Le 22. X. 16.

Haar men. Achelde baarde
 Daar kwam ik op aarde
 Gustaaf van Wijnberghe
 Cap. Terrat den 23-10-1916.

En wankende de jule! Je souhaite toute
 sorte de bonheur
 à la bonne
 infirmière et devoue
 qui est Mlle Sanders

Emile Delbouc
 Cap. Terrat
 14/1/76

La raillerie n'est pas seulement le
 plus fide argument; c'est l'un
 certain cas la plus grave des
 maladies. Une intelligence, un
 cœur peut en mourir... une nation
 aussi...

Pierre l'Emile

Souvenir d'une compagne
 de Collège et d'hôpital, à la
 petite Kelly, si malade et si
 bonne pour les malades, si
 obligeante et si cher up. pour
 ses amies.

Bol de Caire 24 9th 16

Berthe L...

O mon enfant, tu vois je me souviens
 vis comme moi, vis au monde s'éloigne
 Heureuse? non; triomphante? je puis
 — Désignée! —

Sois bonne et douce, et lève un front serein
 Comme le jour dans les cieux met en lumière
 Sois, mon enfant, dans l'azur de tes yeux
 — Abats ton âme! —

Nul n'est heureux et nul n'est triomphant
 L'heur est pour tous une chose incomplète
 L'heur est une ombre et note ne, enfant
 En est faite (Victor Hugo)

Avec affectueux et mes
 chers petits amis Kelly Berchmans
 Lovette Kerssinnine

Hôpital d'Obstétrique de
 Le 29-11-16 Cap. Terrat

Oh! ne vous hâtez point de méconnaître vos
 jouissances du matin, jouissances du jour et du soir;
 Vos heures sont des fleurs l'une à l'autre enlées;
 Ne les effeuillez pas plus vite que le temps.

Laissez venir les ans! Le destin veut de vous
 comme nous, avec regrets, à la fausse amitié.
 C'est un mal sans espoir, que l'orgueil des années,
 a ces plaisirs qui font pitié!

Oh! pourtant! du sort ignorez la puissance;
 Rien n'atteste pas votre front d'acier,
 Votre oeil d'or, votre sein de lait et
 qui révèle votre âme, et affléchit les
 cieux!

V. Hugo...

Souvenir affectueux à ma chère petite
 amie, Marie. Mlle. Jeanne Pichon
 Ep. trait. 29-11-18.

Ceux qui vivent, ce sont ceux qui luttent, ce sont
 ceux dont un dessein forme un projet
 L'âme et le front,
 ceux qui marchent fiers, épris d'un
 but sublime,
 ceux qui d'un haut destin gravissent
 l'âpre rocher

Ayant devant les yeux, sans cesse, nuit
 et jour
 ou quel que saint labeur,
 ou quelque grand amour.

V. Hugo.

Mes plus ardents souhaits de bien-être
 à la chère petite Madame Buchanan
 D. Bignon

Op 22 november 1916 stopte Nelly met haar werk in het ziekenhuis in Cap Ferrat. Enige tijd later ging ze weer naar Engeland.

ARMÉE BELGE

Service de Santé

Le 22 9bre 1916.

HOPITAL MILITAIRE BELGE
du CAP-FERRAT

M
Le Santiqué, Glaudon, Edmond, médecin
chef Directeur de l'Hôpital M^{te} Belge
du Cap - Ferrat déclare avoir transmis à
Madame Berchmans, Nelly, les vifs
remerciements de Monsieur l'Inspecteur
Général du Service de Santé de l'Armée
pour les services que cette dame-infirmière
a rendus pendant la durée de son en-
gagement.

Le Médecin Principal de 1er cl.
DIRECTEUR

Glaudon

8. Georges in de oorlog.

Mobilisatie leger

Provincie Antwerpen Stad Antwerpen

MOBILISATIE van het LEGER

Wederoproeping der militairen met verlof.

De Burgemeester heeft de eer zijnen medeburgers ter kennis te brengen dat de mobilisatie van het leger bevolen is.

Eerste Dag der mobilisatie : Zaterdag 1 Oogst 1914

De militairen met klein verlof, met bepaald verlof en met onbepaald verlof (inbegrepen de miliciens van dienst ontslagen in vreedstijd), zijn weder onder de wapens opgeroepen. Zonder hun wederoproepingsbevel af te wachten, moeten zij zich **ONMIDDELLIJK**, langs den snelsten en den kortsten weg, begeven naar de depots, korpsen of forten waar hunne wapens en hunne kledingstukken bewaard zijn.

Zullen worden aangehouden door de gendarmerie, degenen die uiterlijk morgen, vóór twaalf ure niet zouden binnengekomen zijn.

GEEN ENKEL VOORWENDSEL VAN ONWETENDHEID ZAL AANGENOMEN WORDEN.

De wederopgeroepen manschappen zijn verwittigd dat zij geen voedsel zullen ontvangen vóór hunne aankomst in het depot of bij het korps en dat zij zich moeten voorzien van eenige levensmiddelen.

Van heden af, is alle militair in uniform, toegelaten zonder formaliteit tot **KOSTELOOS VERVOER** op al de spoorwegen, de buurtspoorwegen inbegrepen.

De militair in burgerkleding geniet hetzelfde recht op vertoon van zijn mobilisatie-zakboekje, van zijn verlofbrief, van zijn wederoproepingsbevel of van een welkdanig stuk waaruit zijne identiteit blijkt.

De Regering rekent op de vaderlandsliefde en op den goeden wil van al de wederopgeroepen militairen, opdat de orde niet gestoord worde in de statien en in de steden die zij zullen doortrekken.

De rustverstoorders zullen dadelijk aangehouden worden.

De bedienden der Regering, der provinciën en der gemeenten zijn gehouden behulpzaam te wezen aan de district- en de kantoncommandanten, alsmede aan de burgemeesters, voor de snelle en goede uitvoering der maatregelen betreffende de mobilisatie van het leger.

Zullen gestraft worden volgens de wetten, de ambtenaars of bedienden die de uitvoering dezer maatregelen mochten belemmeren of vertragen.

Antwerpen, den 31 Juli 1914.

DE BURGEMEESTER,
J. DE VOS.

Drukk. Eug. BERNABERTS Antwerpen

Province d'Anvers Ville d'Anvers

MOBILISATION de L'ARMÉE

Rappel des militaires en congé.

Le Bourgmestre a l'honneur de porter à la connaissance de ses concitoyens que la mobilisation de l'armée est décrétée.

Premier jour de la mobilisation : Samedi 1 août 1914

Les militaires en petite permission, en congé limité et en congé illimité, (y compris les miliciens dispensés du service en temps de paix) sont rappelés sous les armes. Sans attendre la réception de leur ordre de rappel, ils se rendront **IMMÉDIATEMENT** par la voie la plus rapide et la plus directe, dans les dépôts, corps ou forts où sont conservés leurs armes et leurs effets.

Seront arrêtés par la gendarmerie, ceux qui n'auraient pas rejoint demain, au plus tard avant douze heures.

AUCUN PRETEXTE D'IGNORANCE NE SERRA ADMIS.

Les hommes rappelés sont prévenus de ce qu'ils ne recevront pas de nourriture avant leur arrivée au dépôt ou au corps et qu'ils doivent se munir de quelques vivres.

Dès à présent, tout militaire en uniforme est admis sans formalité au **TRANSPORT GRATUIT** sur tous les chemins de fer, y compris les chemins de fer vicinaux.

Le militaire revêtu d'habits civils jouit du même droit sur la présentation de son livret de mobilisation, de son congé, de son ordre de rappel ou d'une pièce quelconque constatant son identité.

Le Gouvernement compte sur le patriotisme et la bonne volonté de tous les militaires rappelés pour que l'ordre ne soit pas troublé dans les gares et dans les villes qu'ils traverseront.

Les perturbateurs seront immédiatement arrêtés.

Les agents du Gouvernement, des provinces et des communes sont tenus de prêter leur concours aux commandants de district, aux commandants de canton ainsi qu'aux bourgmestres, pour la prompte et la bonne exécution des mesures concernant la mobilisation de l'armée.

Seront punis conformément aux lois, les fonctionnaires ou agents qui apporteraient des entraves ou des retards à l'exécution de ces mesures.

Anvers, le 31 Juillet 1914.

LE BOURGMESTRE,
J. DE VOS.

In de zomer van 1914 werd het neutrale België meegesleurd in een conflict tussen Frankrijk en het Duitse rijk. Bij de mobilisatie van het Belgische leger werden de reservisten van de vorige jaren (vanaf 1899) opgeroepen en konden alle mannen tussen 16 en 35 jaar zich vrijwillig aanmelden. Bij de mobilisatie waren er onvoldoende nieuwe uniformen. De reservisten droegen vaak hun oude uniformen aangevuld met burgerkledij. Op 4 augustus 1914 beschikte het Belgische leger over 188.000 beroepsmilitairen, dienstplichtigen en vrijwilligers. Het veldleger had toen 93.000 – veelal verouderde – geweren, 6.000 sabels, 325 kanonnen en 102 machinegeweren. Voor transport hadden zij meer dan 35.000 paarden, 2.600 wagens en 1.500 auto's (meestal niet gepantserd). Logistiek en organisatorisch was het Belgisch leger niet sterk.

Op 30 juli 1914 werd Georges opgeroepen voor het leger. Hij meldde zich op 4 augustus bij het regiment vestingartillerie van de versterkte stelling van Antwerpen en werd gelegerd in het Fort van Walem.

Het Antwerpse vestingsgarnizoen telde 65.000 man en bestond uit de vestingartillerie en de vestingsinfanterie. De vesting Antwerpen had een binnen- en een buitenfortengordel: 16 forten op de rechteroever van de Schelde en 2 forten op de linkeroever.

De forten van Antwerpen waren gebouwd om de zwaarste kanonnen uit de 19de eeuw, de Franse 27 cm, te kunnen weerstaan. Tijdens de Eerste Wereldoorlog hadden de Duitsers echter 30,5 cm en 42 cm mortieren die krachtig genoeg waren om betonnen muren te doorboren. De Duitse fortenkraker kreeg de naam Dikke Bertha. Slechts één fort beschikte over elektrische installaties en telefoonleidingen. Ook de onderlinge verbindingen (de vesting had een diameter van bijna 30 km) lieten heel wat te wensen over.

Op 28 september 1914 vielen de Duitsers Fort Walem aan, maar de vestingkanonnen maaiden hen neer. Commandant De Witte en zijn 500 manschappen hielden de hele nacht stand en konden beletten dat ook maar één vijand de gracht overstak. Het gevolg was een nog veel heviger bombardement: 18 schoten per minuut! De vernielingen namen toe, alle geschutskoepels werden buiten gebruik gesteld. Fort Walem werd vier dagen lang onophoudelijk beschoten. De Duitse houwitsers stonden te ver weg voor het geschut van het fort. Ze konden alleen de troepen raken die dichterbij lagen. De kruithamer van het fort ontplofte door een Duitse voltreffer, met talrijke doden en zwaar verbrande gewonden tot gevolg. Op 1 oktober om 17 uur liet de Belgische commandant de resterende kanonnen vernietigen en de witte vlag hijsen. Hierna betraden de Duitsers het fort, waarbij twee Duitse compagnies de eer bewezen toen de honderdvijftig overgebleven manschappen, gewapend en in goede orde, hun fort verlieten. Kapitein-commandant De Witte mocht zijn sabel behouden maar moest met enkele kanonniers de nacht in het Fort doorbrengen omdat de Duitsers vreesden dat het ondermijnd was. Het fort van Walem werd bij legerdagorder vermeld voor de schitterende weerstand van het garnizoen.

Na de overgave van Fort Walem vluchtte Georges samen met een groot deel van het overgebleven Belgische leger naar het neutrale Nederland.

Toen het Belgische leger door het Duitse leger was verslagen vluchtten 407 officieren en 33064 soldaten en onderofficieren naar Nederland om te ontsnappen aan krijgsgevangenschap. Hun plan was om via Nederland of via een omweg langs het Verenigd Koninkrijk weer aansluiting te zoeken bij de Belgische troepen. De Nederlandse regering wilde neutraal blijven. Een neutraal land moest volgens het internationale recht vreemde militairen uit een oorlogsgebied zo ver mogelijk bij de grenzen vandaan vastzetten en dit voor de duur van de vijandelijkheden. De Belgische soldaten werden dus ontwapend, geïnterneerd en voorlopig ondergebracht in verschillende garnizoensplaatsen. Dit tot hun eigen verrassing.

Op 10 oktober werd Georges geïnterneerd in Amersfoort.

De Belgische kranten hebben de namen van de geïnterneerde militairen gepubliceerd. Gedurende meerdere weken werd er elke dag een pagina vol namen gedrukt. Georges staat vermeld in “Vooruit, het Socialistisch Dagblad” van 14 december 1914.

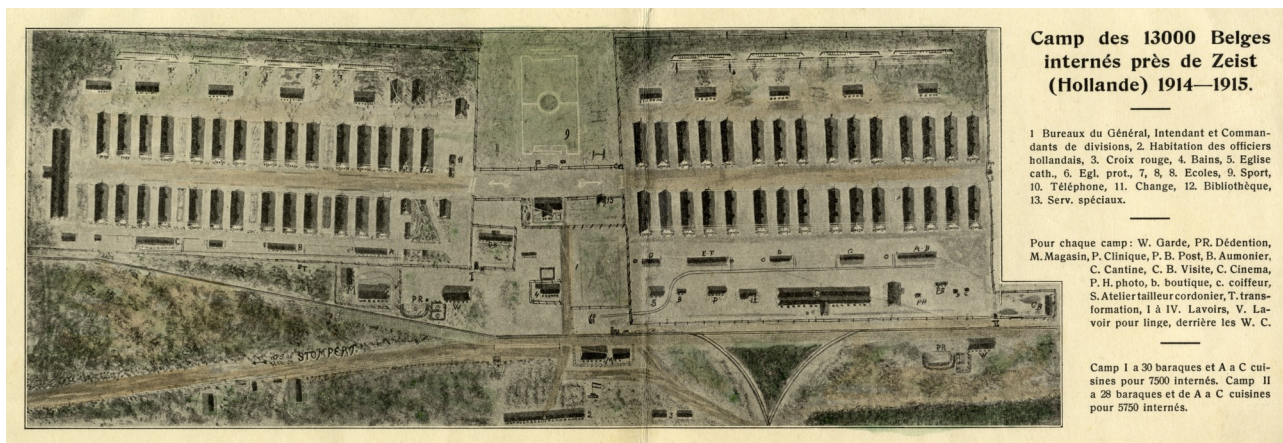
vy. — Bayns Frans, Brondegheem. — Baudouin Henri, Heusies. — Bormier. — Bruggeman Laurent, St-Gilles (Brussel). — Brahy Louis Clément, m. d. logis, Hoei. — Berckmans Georges Donat, Anderlecht. — Bastin Emiel Hubert Jozef, m.d. logis, Couvin. — Broché Leon Pieter, brig., Won-

Begin oktober 1914 waren er in Amersfoort bijna 15000 Belgische soldaten in een infanteriekazerne ondergebracht. Die bood normaal plaats aan 4000 man. Tussen en rond de kazernegebouwen werden in allerijl 900 grote tenten opgezet. Er was geen riolering. Het was koud in de tenten, terwijl de Nederlandse bewakers wel over verwarmde slaappleatsen konden beschikken.

In de tweede helft van oktober 1914 begon men naast het bestaande kamp twee houten barakkenkampen te bouwen. De kampen waren symmetrisch opgezet en telden ieder 24 houten barakken met keukens, waslokalen, latrines, enzovoorts op een totale oppervlakte van 25 hectaren. Beide kampen waren van elkaar gescheiden door een brede gang die volledig met prikkeldraad was afgerasterd. De kampen hadden een capaciteit van twaalf- tot vijftienduizend geïnterneerden. Dit werd Kamp Zeist. In het oude kamp werden de Nederlandse bewakingstroepen ondergebracht, zo'n 1000 man.

De bouw van de nieuwe barakken met hulp van de geïnterneerden.

Bepakt en bezakt verlaten de geïnterneerden Kamp Amersfoort en betrekken het nieuwe Kamp Zeist.

Gedurende de eerste maanden verliep het alledaagse kampleven zeer eentonig. De soldaten hadden een dagelijkse corveedienst. Er was bijna geen bewegingsvrijheid, er waren gespannen verhoudingen met de bewakers, de barakken waren niet verwarmd en de kwaliteit van het voedsel was niet optimaal. Het Nederlandse militaire gezag hield zich in het algemeen wel aan de regels van de Conventie van Den Haag van 1907, waarin staat dat geïnterneerden hetzelfde eten moeten krijgen als het leger dat ze interneert. Toch waren de Belgen niet tevreden over het voedsel. Ze hadden geen moeite met de kwantiteit, maar wel met de kwaliteit en de broodnodige variatie. Bruine bonen met spek en erwtensoep vielen niet in de smaak. Het verbeterde toen de Nederlandse koks vervangen werden door Belgische. De prijzen die werden gevraagd voor drank- en rookwaren in de kantine van Kamp Zeist waren ook aanleiding voor veel klachten. Een geïnterneerde kreeg tien cent soldij per dag en moest bijvoorbeeld vijf cent neertellen voor een glas bier. In Kamp Zeist werden de geïnterneerden ook, tegen de internationale regels in, gedwongen om te werken. Het ongenoegen bij de Belgen groeide uit tot verzet. De bom barstte toen drie Belgische militairen gepakt werden bij hun vlucht uit het kamp. In opdracht van de kampcommandant werd er stevig opgetreden. De opstand escaleerde de volgende dagen en bereikte een hoogtepunt op 3 december 1914. Er vielen 8 doden en 18 gewonden door gewerschoten van de Nederlandse bewakers. De omstandigheden in de kampen werden hierna wel beter. De opstand werd o.a. beschreven in "Het Volk, Christen Werkblad" van 9 December 1914.

De Opstand te Zeist.

Wij hebben gemeld dat tijdens den opstand der geïnterneerden te Zeist 7 belgische soldaten werden neergeschoten en een aantal gekwetst werden.

Ziehier nog eenige bijzonderheden over den opstand in kwestie:

Sinds eenige dagen was onder de belgische soldaten, die in het interneeringskamp van Zeist zijn opgesloten als krijsgesvangenen, eene zekere opwindning te bespeuren.

Woensdagavond, toen de electrische verlichting werd afgesneden, was de ontevredenheid algemeen; donderdag rond 9 1/2 ure was de geestestoestand zoo gespannen dat men weldra tot bedroevende feiten moest komen.

Ruiten werden stuk geslagen. In het kamp waren 11.000 belgische soldaten door 1000 gewapende hollandsche soldaten bewaakt. Wanneer de opstandelingen het kamp wilden verlaten en de verzoeken om terug te keeren niet hielpen, werden sommaties gedaan, die de geïnterneerden nog meer opwindden. De wachten gaven vuur op de soldaten en 7 slachtoffers vielen dood neder terwijl er vier erg gekwetst werden.

Daarna werd alles kalm. De gekwetsten werden naar het militair hospitaal Sint Elisabeth, te Amersfoort, overgebracht.

De eerste oorzaak van den opstand moet gezocht worden in de strengere bepaling van de bezoeken der vrouwen en familieleden van de geïnterneerden. Woensdag wilden twee of drie der soldaten hunne vrouwen, in burgerkleederen gaan vervoege, doch zij werden gevat en gestraft.

Talrijke belgische soldaten trokken partij voor de gestraften, het eene woord bracht het andere bij en aldus ontstond de opstand. Donderdag namiddag overleed nog een der ergst gekwetste soldaten.

Vrijdagachtmoen had op de Roomsche Katholieke begraafplaats te Soesterberg met militaire eer de teraardebestelling plaats van de acht geïnterneerde Belgen, die in het kamp donderdag gedood waren. In den ochtend had een deputatie van de Belgische geïnterneerden, zes man uit iedere barak, gedefileerd, daarna werd een korte lijkdienst gehouden door den Belgischen aasmoezenier. De stoet bestond uit een detachement geleide met ontfloerste trommel, onder commando van luitenant Valkhof, vier lijkkoetsen met elk twee kisten, bedekt met kransen van Belgische officieren en soldaten, een palmtak van Hollandsche officieren en een krans van de ouders van een der dooden, die uit Rotterdam overgekomen waren.

In den stoet volgden zeer vele Belgische officieren, de deputatie van de Belgische geïnterneerden en eenige Hollandsche officieren. Op het kerkhof werden de kisten in een gemeenschappelijk graf gedragen door Hollandsche soldaten. De beaardiging geschiedde door twee Belgische geestelijken en den pastoor van Soesterberg. Zaterdag werden lijkdiensten gehouden te Amersfoort en te Soesterberg.

Het wassen van kleding.

Langzaamaan kwamen er ook initiatieven om de verveling tegen te gaan. Zo was er een verzoek aan de burgers om planten en heesters beschikbaar te stellen voor de geïnterneerde Belgen om hun eentonig verblijf tot een kleine tuinstad op de heide te maken. Er kwamen sportmogelijkheden, muziek- en bioscoopvoorstellingen en toneeluitvoeringen. Er werden handgeschreven kranten uitgegeven (*De Kampbode en le Courier*).

Begin 1915 werd een school opgericht waar de vele analfabeten konden leren lezen en schrijven. Er werd ook Engels, Frans, Vlaams, Spaans, Italiaans en Esperanto onderwezen. In een beroepsschool konden de geïnterneerden een vak leren. Zelfs universitaire studies bleken niet onmogelijk, al bleven ze enkel weggelegd voor een heel kleine minderheid van de soldaten. Er werd een Belgische nooduniversiteit opgericht in Amersfoort, alles onder bewaking. Pas in november 1915 konden de geïnterneerden terecht in de bestaande Nederlandse onderwijsinstellingen.

Vanaf begin januari 1915 kreeg een aantal geïnterneerden van onberispelijk gedrag verlof om zich enkele uren per dag buiten Kamp Zeist te begeven. Ze moesten dan elke keer wel de belofte afleggen dat geen ontsnappingspoging zou worden ondernomen. Later versoepelde deze verloffregeling steeds meer. De meeste geïnterneerden mochten zich toen twee- tot viermaal per week binnen een straal van acht kilometer buiten het kamp bewegen. Gehuwde geïnterneerden mochten hun families uit België laten overkomen om zich in de omgeving van het kamp te vestigen.

In de Belgische kranten was ook veel aandacht voor het dagelijkse leven in de Nederlandse interneringskampen, bijvoorbeeld in "Het Volk, Christen Werkblad" van 21 februari 1915.

Het leven der ingekwartierde Belgische soldaten te Zeist.

Een uurtje loopens langs den steenweg Amersfoort-Utrecht, een aardeweg links afslaan en gij staat voor eene onafzienbare heide — een tweede Beverloot. — Wij zien van verre eene verzameling wihouten loodsen, gelijkende aan eene tentoonstelling in opbouw; dit is het kamp van Zeist. Wie zou kunnen vermoeden dat daar ongeveer 15.000 man, in de fleur van het leven, ingekwartierd zijn, en vier penige misdaad bestaat in hun vaderland verdorft te hebben? Wij onderscheiden alras twee kampen, elk uit een dertigtal regelmatig gelijkende loodsen en bijhoorigheden bestaande. Eene strenge bewaking is er in voege: marcheaussees te paard en te voet, soldatengatrouilles doorkruisen de omstreken. Tusschen eene dubbele hang pinnekenstrand staan alle 200 meter de schildwachters bajonet op 't geweer.

Treed binnen, voorreest komt gij aan de kousken waar de kotsels op eene volste soldatenwijze neven een hangen. Er zijn nu Belgische koks en het eten wordt op Belgische manier bereid. In het eerste kregon wij des morgens rijstsoep op onze nuchtere maag, nu bekomen wij zo des middags en des morgens koffie. Het eten is doorgaans goed, alhoewel de aardappelen al eens aangebrand zijn, hetgeen ook bij de beste huisvrouw al eens voorvalt.

Wat verder staat de woonbarakken, welken men hest aan de hangaars onzer haven kan vergelijken. Wat bij het binnentreden het eerste in 't oog valt, zijn de talrijke slagen en wimpels, welke op koorden, tusschen de balken hangen te droogen. In elke barak is plaats voor 250 man. Ieder heest nu een stroozak en hoofdkussen en drie dekens, hetgeen wij eene soldatenveelde noemen. Elk heest een paar borden boven zijne slaapstede. Wie heest heeft kunnen vinden of... pikken... heest er zich eene gansche meubeleering kunnen van maken, onder andere: voormiddags (bina altijd ledig), twee, drie- of vierpootige tafeltjes en daarbij staande bankjes (stoelen kunnen wij het niet noemen want er zijn noch leuning noch sporten aan) welke allen van uiterst primitievensmaak getuigen. Doordachtigheid gedwongen, hebben de meeste een soort bed aangeknoopt: de eene door het vlechten van koorden, of van ijzerdraad, andere van leeg zakken op 4 paaltjes opgespannen en gij moogt gelooven dat een Engelsch bed er niets tegen heest.

Nu wat over de bezigheden; buiten een dag wekelijks grondwerk is er hoegenaamd niets te doen, maar ieder zoekt afdeling. Daar zitten vier verstiekt kaartspelers, het onmisbaar pipje in den mond, paffende gelijk Turken, van 's morgens tot 's avonds aan het whisten en zelfs zouden zij hun eten laten koud worden om hun spel te kunnen eindigen. Een welig verder vindt men eene scheepstimmerwerf in miniatur: een driemaster is bijna gansch uitgesneden en met een engelengetild bevestigd nu de bootjesmaker de touwtjes aan de mastjes. De wagenmaker is niet achter gebleven met de boerenkarren, dazemachines, eggen, enz. Daar naast staan de krommen en vlieg-machines die reeds voltooid zijn.

Er zijn vele van die werkjes die van kunst getuigen, bijzonder uitgesneden kastjes en kaders. Verder is een bezorgde jongen bezig zijne kousen te stoppen, hier

ondervindt men maar best wat het is eene vrouw of moeder te missen, vooral die kleingheden van wasch, afwasch, onderhoud en stopwerk. Daar neven zit een goudsmid (?) die met behulp van een lepel en een kantsle met bewonderenswaardig geduld zilverpapier smelt en daarvan ringen vervaardigt die voor een klein prijsje verkocht worden.

In den hoek — hij zoekt de eenzaamheid — woont een teekenaar, die reeds zijn heel huis beplakt heest met voltooide werkjes, zelfs portretten en waterverfschilderijtjes. Die allen zijn er toegekomen de « Verbeelding » te kunnen overmeesteren, wij raden M. G. Dalatin aan, een der bovengenoemde « anti-verbeeldingsmiddeltjes » te beproeven. Tot aannemelijkheid voor dien zoogenamen huiskinder hebben een paar officieren het gedacht gekregen eene tentoonstelling in te richten; er zal ook eene tombola plaats grijpen ten voordele van « het Belgisch hulpcomité », welke de tentoonstellers eenigszins al vergoeden.

Gedurig loopen er geprovisieerde leuders rond met tabak, sigaren, cigarettens, boter, chocolade, welke hunne waren op de aardigste manier aanprijzen; hetgeen veel bijval heest is zeker wel het afbeeldsel: « De moeder onzer soldaten ». Velen lezen en leeren; anderen schrijven naar hunne familie, met de geringe hoop er eens antwoord op te bekomen. Daar heest juist eene briefafdelingsplaats, allen halteren nieuwsgierig toe en koesteren de hoop toch eens nieuws uit het vaderland te vernemen, maar het is eene dagelijksche teleurstelling. De meeste — maar voornamelijk de Antwerpenaren — zijn sedert zes weken zonder nieuws van thuis. Zou de overheid of het Roode Kruis dan toch geen middel weten, om die 30.000 ingekwartierde militairen en die duizende vluchtelingen in de mogelijkheid te stellen met elkander in verbinding te komen?

Achter de woonbarakken bevinden zich de waschplaatsen, goed ingericht met waterleiding en waarin plaats en gelegenheid genoeg is om zich te verzuyveren en het linnen te wasschen.

Nu komt zo aan de kantien, die den ingekwartierden des te aangenamer is, wijl alle dagen dezelfde spijstijst, hoe smakelijk ook toebereid, op den duur toch naar afwisseling doet verlangen; hier bestell men voor 0.30 fr. een noemmaal, bestaande uit een bol gehakt (ricadel) met *pattat-frites*; tweemaal per week kan men een avondmaal bekomen van mosselen met *pattat-frites* en mostaard, echt lekker.

Onnodig te zeggen dat er veel klanten in den restaurant zijn; 't doet deugd zoo eens iets fijner te gebruiken in eene groote plaats, waar wel 2000 zitplaatsen zijn; het is 't « rendez-vous » van de verzuyers.

De gloeiende kachels hebben het meeste aantrek, daar dit de eenige plaats is waar men vuur vindt. Daar kan men alles hekomen wat eet- en drinkwaren betreft. Des zondags wordt de kantien herschapen in eene kerk; een altaar en harmonium maken er de eenige versiering van.

Men heest voor theaterzaal een hoek van de kantien afgetimmerd, ten dienste der toneel- en zangkringen. In den laatste tijd heest men kunsussen ingericht, niet alleen voor de ongetletterden, maar ieder kan er bij leeren, hetzij: in Vlaamsche, Fransche en Engelsche talen mathematische- en elektrische wetenschappen; zij worden druk bijgewoond, ieder is er op uit den gedwongen ledigen tijd zoo nuttig mogelijk te gebruiken, jammer dat allen de noodige schoolboeken missen.

De ingekwartierden mogen bezoek ontvangen van 10 tot 3 uur, op een afgesloten terrein neven het kamp, waar eene

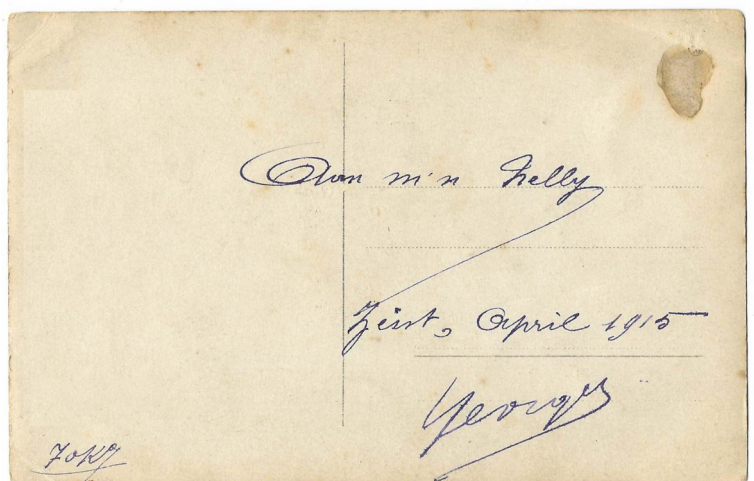
kleine kantien is opgeslagen. De bezoekers worden onderzocht van top tot teen, om te beletten dat zij burgerskleeren of sterke dranken binnin brengen, zelfs is er eene polievrouw die de vrouwen onderzoeft. De getrouwen kunnen eene toelating van 24 uren bekomen op aanvraag hunner vrouw, mits vertoon van hun trouwboekje.

Als inlichting: het bureel is geopend van 8 tot 9 ure 's morgens in de infanteriekazerno van Amersfoort. Voor personen welke bezoek willen brengen is het aangeraden een kaartje tot Amersfoort te vragen op den ijzerweg en niet tot Zeist, hetgeen een groot tijdsverlies is.

Wolokijds doen wij eene wandeling onder militair geleide. Er zijn twee cinemas, die voor den prijs van 5 centen toegankelijk zijn. Er heest een doorgang van het ene kamp naar het andere, wij kunnen aldus eene binnenwandeling doen van een half uurtje. Bij droog weder is het wel aangenaam, maar als het eens regent — en wanneer regent het niet! — kan men onze hedendaagsche verblijfsplaats goed aan eene modderstad vergelijken; gelukkig dat elk voorzien is van een paar groote blokken. Een voetbalterrein is geofferd door de liefhebbers van dit sport en 4 Zondags worden er Holland-België matches gegeven door ons beste ofital tegen de kringen uit de omstreken.

En benevens de ingekwartierde soldaten hebben wij hier nog eenige ingekwartierde mitrailleurshonden, welke de vrienden zijn van alleman; zij loopen vrij in 't kamp los, maar wagen zich ook niet buiten den pinnekenstrand. Enige soldaten hebben vogelkens in de kots; arma bestjes die opgesloten zitten als wij een echt zinnbeeld van onzen toestand. Alhoewel wij geen klagen hebben inzake eten en verzuyring, hopen wij allen om ten vuyrstig spoedig naar ons vrij Belgenland te mogen terugkeeren.

In april 1915 stuurde Georges vanuit Zeist deze foto naar Nelly. Dit toont aan dat ze elkaar al van voor de oorlog kenden.

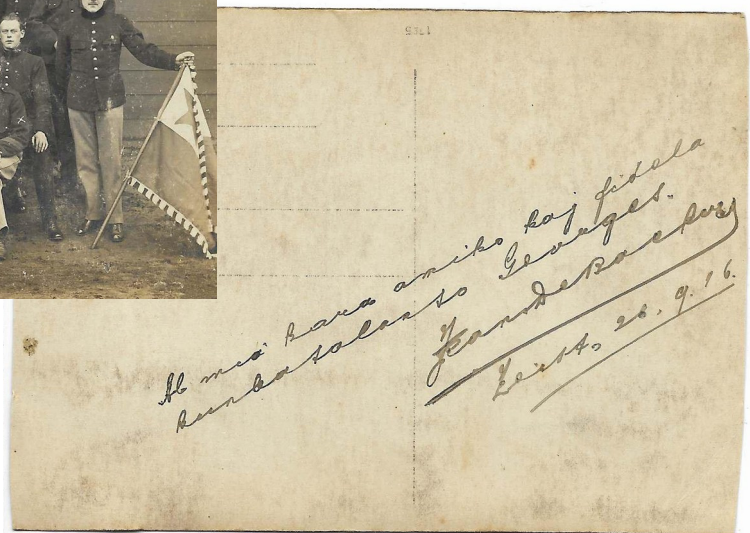
Nos soldats internés demandent.

— M. Albert Bulcke, 1er de l. 1/1, bloc 30, Harderwijk, dem. valise et timbres étrangers.
 — M. Arthur Wouters, 6e de l. musique, Harderwijk, dem. morceaux de musique pour occarina.
 — M. Joseph Flandroit, 3e de l., bloc 17, Zeist, dem. caisses de cigares vides.
 — M. Maurice Baudet, Rijs, Gaasterland, dem. petite valise.
 — M. F. Debroux, Rijs, Steenfabriek Gaasterland, dem. nécessaire pour coureur à pied.
 — M. Pierre Van der Straeten, 21e batt. de pl., bloc 21, Harderwijk, dem. dict. français-flamand.
 — M. Alfred Spirlet, 6e de l. 4/3, camp 1, bloc 23, Zeist, dem. rasoir.
 — M. Jos. Neyrinck, bloc 9, Harderwijk, dem. gros lin écu ou très gros coton-soie noir pour faire travaux dits au „Mairamé”.
 — M. Charles Hurybrechts, génie 4/2, bloc 2, camp 1, Zeist, dem. bugle.
 — M. Jos. De Corte, mar. des log. 16e batt. de s., bloc 7, Harderwijk, dem. à prêter traités de géométrie et d’algèbre.
 — M. Flor. Marchal, 4e corps de volont., bloc 17, Harderwijk, dem. cours de flamand (degré primaire) et dict. français-flamand.
 — M. Léon Mononcle, 6e batt. de côte, bloc 27, camp 1, Zeist, dem. espadrilles de sport point 44, drap noir pour casquette et cours d’anglais.
 — M. C. Van de Bloed, 5e de l. 2/1, bloc 19, Zeist, dem. traité d’arithmétique en néerlandais (2e partie).
 — M. Gérard Thijs, 5e batt. de s., bloc 26, camp 1, Zeist, dem. caisses de cigares vides.
 — M. Félix Jacques, génie 2/3, bloc 1, Zeist, dem. grammaire française.
 — M. Edouard Cotteleer, mar. des log. fourr. bloc 8, Harderwijk, dem. à prêter traités d’économie politique, sociologie, style, gramm. française et petit Larousse.
 — M. Roger D’Haeyer, capor. 2e de l., bloc 28, camp 2, Zeist, dem. traité de tissage et de filature.
 — M. G. Berchmans, 5e batt. de s., bloc 26, camp 1, Zeist, dem. à prêter traités de comptabilité et d’arithmétique commerciale.
 — M. Charles Bertrand, bloc Breughel Oldebroek, dem. dict. néerlandais-français.
 — M. Théodore Pirhaut, bloc Pauline, Oldebroek, dem. livres pour se perfectionner dans la langue française.

De geïnterneerden probeerden via kleine zoek-advertenties in de krant aan spulletjes te komen die zij tekort kwamen. Ook trachtten zij hun soldij wat aan te vullen door werk. Georges plaatste een “zoekertje” in l’Echo Belge van 11 april 1915.

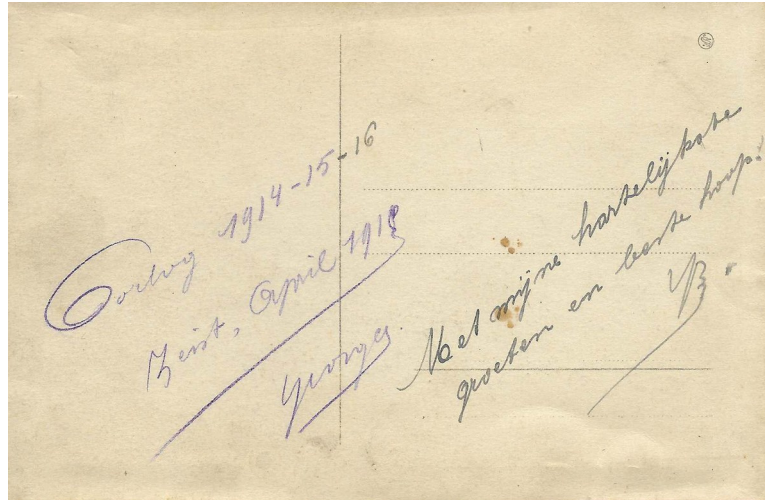
— M. G. Berchmans, 5e batt. de s., bloc 26, camp 1, Zeist, dem. à prêter traités de comptabilité et d’arithmétique commerciale.

Waarschijnlijk had Georges in het kamp een cursus Esperanto gevolgd. In het familie-archief zit een kaartje dat aan hem gestuurd was (toen hij het kamp al had verlaten) met een tekst in Esperanto achterop.

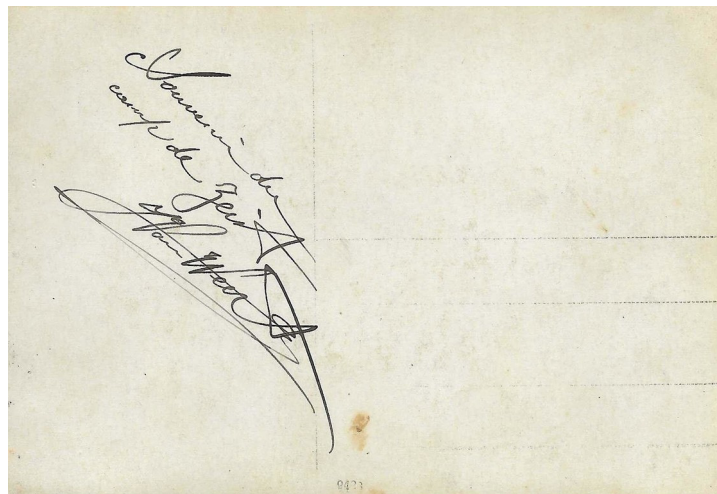

De tekst “Al mia kara amiko kaj fidela kumbatalanto” betekent “Aan mijn lieve vriend en trouwe strijdmakker”.

Ook zaten er nog een enkele kaarten in het familie-archief:

Georges schreef de tekst aan de linkerkant met een aniline-potlood. Later schreef hij met een gewoon potlood het jaartal 16 en de rechter tekst erbij.

Hier werd blijkbaar een toneelstuk opgevoerd “Niet lui! Maar toch niet gaarne opstaan.”.

Waarschijnlijk was Georges de soldaat B die in "Het Verlof" in De Kampbode van 6 Februari (een maand na zijn ontsnapping) wordt vermeld.

was maar in een vernietigd een.

3^e Waarlijk beste Amargyllis, een glas Maestricht met, doet merkelyk deugd na het dagelijksch werk. Maar gaat u nu in hemels naam, niet inhouden dat ik iederen dag, een zeker getal van die Maestricht 4 verorber. Een heer, dat is een lusse Orliket, waarvan ik marshon-glaasje vervoer, en welk glaasje nog een ringenheid hier voor 25 cent, zeggen de mannen. Nu zijn de heer Beheers der van de Klanten, op de uitscheidende gedachte genomen, heel kleine glaasjes van te koop en kappetjes worden ze by ons genoemd. Een glaasje hier hebt ge voor 6 cent. Uwaght maar eens maar de reden van deeren het minusculetschen moetregel: De mannen nemen de grote glazen niet maar de kleine, luidt het antwoord.

Niet slecht hi, zeg Amargyllis. De soldaten die in de barakken niet drinken dan water, of koffie. Een water smakelyker zijn uit een groot glas dan uit een klein!

Commaand dit briefje, beste Amargyllis van hem die zich durft te nemen.

Uw ghewone

HET VERLOF

DE HOLLANDSCHE AUTORITEIT VERZOEKT ONS HET VOLGENDE MEDE TE DEELEN

Carlo stortte de vorige week zijn hart uit over de opschorting der verloven.

Zijn bitter gevoelend dat hem de begripen: oorzaak en gevolg verwarren.

Was als bekend rust op de nederlandsche autoriteiten de plicht den gintersmeenden te belitten zich met hun legers te verenigen.

In de eerste oorlogs maanden bestond voor de gintersmeenden de plicht hunne strijdmakkers op het oorlogsterrein te gaan helpen de geallieerden behouden toenmaals snelle aanvulling van troepen.

Chans is dat reeds maanden voorbij, dagelijks gaan honderden mannen ter versterking der geleedens van uit Engeland en Frankrijk, ten strijde, de inhaling wien het nog gelukt van hier uit zich er bij te verenigen, behoefte zich niet te illuser te maken van integreerend niet te kunnen zijn.

Maar dat verder daar gebeten.

De autoriteiten die vertrouwen toonden by het op ruime schaal verlenen van uitgaanspermities, sien mochten verwachten dat dat behouden niet beschaamd zou worden.

Niet enkele, maar vele malen werd dat vertrouwen schandelyk misbruikt.

Als waarschuwing werden gedurende enige dagen de verloven ten ingetrokken, en daarna weder verlened.

Andermmaal en nog erger, volgden de trouw=breken de schendingen van het gegeven woord. Daarop eerst volgde de collectieve straf waarover Carlo klaagt.

De fout schuilt voerker in de eerste plaats by de schuldigden, die zich niet schamen hem gegeven woord te breken maar drukt in de tweede plaats op de anderen die hen niet op het verkeerde van

hun voornemen weren en hen er van terughouden. "Graag aan het gegeven woord, laat dat de zin spreken zijn, waarvan ieder behoorlyk man door drongen is, gaat tunnels, knipt onder het prik=heldroed door, spring er over heen, verrin elk eertyk middel om uw vrijheid te verkrijgen, maar onthoud u van dat, waarbij gy uw eer uw zelfrespect berispingen, die ge by uw woord of trouwbreuk verliest in het kamp achterlaat.

v. S.

Ja echer, eerheuk is oneerlyk, eerheuk is schandelyk. Het is niet op het ogenblik dat België lydt onder de onrechtlyke gevolgen van de eerheuk, het is niet op het ogenblik dat de Belg zijn Konink, die denoorlog, de comede, den dood, boven trouw en woordbreuk verheven; het is niet op dat ogenblik dat een van ons, een Belg, waardig deen naam te dragen, die voor woordbreuk mag plichtig maken.

Maar, is het wel eerheuk in de gevallen die wy te onderwerpen hebben? Het geldt hier twee soldaten Ben G.

B. is ontsnapt vooraleer zijn woord gegeven te hebben.

G. in een onordelijk van noodslachtyheid, vultlyt verduiden dagen in Omspoort, met de bevolking zich te bedroeven, de pijn te verdragen, maar niet met de bevolking te ontlasten, doch daar wordt hy geoorpt, ook de laatste met had zijn woord gegeven.

Teher het bewijs van anderen vankeel door mij voorgestelde: onder-officieren en soldaten hunne collega's, behorende tot dezelfde opleiding hebben hun woord niet gegeven omdat heken niet gewaagd word.

Verlof me nog een omerking ten einde de hier gebleven collega's der ontsnapten buiten dwal te laten.

Wagten wij veronderstellen dat, wie ontbecht zijn plannen van de kameraden mededeelt, of met zijn vrienden over de gebeurtyke ontwikkeling prael?

De onderwijding welke of hier niet wil boordelyk, heeft hen de gevolgen van onbetreke, praeterekt doen waen.

Een woord van dank voor de Hollandsche Overheid, die ons deze omerking begehien heeft van einde alle misverstand uit den weg te ruimen P.S. Wy vernemen met gerwege dat de verloven op nieuw toegestaan worden.

Carlo.

- TIJDINGEN -

HARDERWIJK Een uit Hardeewijk kany gered vriend maakt ons bekend met het duer in t kamp heescheit zijnen: de belgische gintersmeenden gien uit wendelen voorgelet van de belgische officieren.

Een keurige opschrift in de straten van Hardeewijk met de muziek worpt!

De bekenlyst van de Bellicheek te Hardeewijk, die heer voor ons ligt, duikt op:

1868 Nederlandse werken.

1419 Fransche werken.

18 Engelsche werken.

Vorder wordt, hun een heele reeks nederlandsche tijdschriften zyklenmatig door hollandsche meenden voorgeleden.

ZEIST. Een van onze kiefelste Artisten, uit Oester kamp I heeft een prachtigen reuker bloemen ontworpen. De reuker word haar, na een vchelyschep, succes-avond tegericht; zelf stak er een vaang by naar een zender vons. Er wart achter de schermen geluid, dat een hollandsch officier, ruste bereken, een met hore behoorykheid is mynemen. Staun wy een doppel te wachten?

N.B.B. S. Het Landraad kintet van den Nationaly Bond voor Belgische soldaten heeft in zijn studie-programma de volgende vaangpitten opgenomen: 1. Huur en loon. Warden als vchelyschep voorgesteld de Heeren Chabriet en De Saun. 2. De weeren van den Oorlog. Voorgelagen de Heeren Capon en Thysser.

TILBURG. La Truistorelle Belge de Tilburg, verinnelt elken papieren ten voordele van het werk de verminden in den oorlog. Zy raagt aan de vchelysche kintet minuten ringen te willen vervaardigen ten voordele van het werk. Inlichtingen te verkrijgen ten burele van ons blad.

HET BESTUUR VAN THEATER KAMPT. eende dat zyne bedoelingen op verkeerde wijze verklaard word en, en niemand in zyne meening willeme krenten, maakt bekend, om alle misverstand uit den weg te ruimen, dat het feestje ter gelegenheid van Fastenavond op tour geest, niet doorgaat.

WERKSCHOOL-ZEIST. Handelsafdeling In de handelsafdeling is de plaats van professor in boekhouden vacant. Voor alle indichingen werde men rich tot de Heeren Claes en Buchelot, alle dagen van 8^u tot 9^u in de taal XV.

BRIEFWISSELING MET BELGIË. Wat de briefwisseling betreft, zullen de gintersmeenden welha op denielpen voort geteld worden als de Aggevaaryen. Ieder gintersmeende, kan twee kwanten of twee vieren per maand verordenen. Opdat dit regienr byge voortleuen is het noodig dat men alle misbruik vermijde.

VLAAMSCHE STUDIEKRING

Voor de leden van den Vlaamsche Studiekring hield de heer Edmond Vermeersch, wachmeister des architecten, een lezing over den aficht van het vestingleger uit Omspoort. De belangstelling, die de gintersmeenden steeds voor idee en deervier in verbond met den door hen meegemaaken strijd laten blijfen, werd daarbij levendig ghehouden door de meinguldige rake omerkingen en psychologisehe uitgewerkte oet van waarnede spreken zyn lezing had doorveen. Een hartelyk applaus bekwam het slot deen lezing.

De Vlaamsche Studiekring zal voortaan om de veeren dagen vergaderen. Op elke vergadering word een lid in de gelygenheid gesteld een voordracht of lezing te houden.

De eerstvolgende spreekbeurt is ingenomnen door den heer Verloot, brigadier des architecten, die zal handelen over "Internationalisme".

WOENSDAG 9^e Februari. Stationwaal

DONDERDAG 10^e Februari. Eende gatering van kiefelste, naar Belgische

ZATERDAG 12^e Februari. Algemeene vergadering voor de leden van den Kring.

- MEETING -

Alle Zondagen om drie in het blaad van het LEGER-DES-HELS-HAVIK - AMERSFOORT. BESPREKING door MEURAUW ALICE JURRITSMA. Wy verhoopen een velle taal te hebben.

Omdat het handschrift in het originele document soms lastig te lezen is, staat de tekst hieronder uitgeschreven:

Het verlof

De hollandsche autoriteit verzoekt ons het volgende mede te deelen.

Carlo stortte de vorige week zijn hart uit over de opschorting der verloven.

Zijn bitter gemoed deed hem de begrippen oorzaak en gevolg verwarren.

Zoo als bekend rust op de nederlandsche autoriteiten de plicht deze geïnterneerden te beletten zich met hun leger te herenigen.

In de eerste oorlogsmaanden bestond voor de geïnterneerden de prikkel hunne strijdmakkers op het oorlogsterrein te gaan helpen, de geallieerden behoefden toenmaals snelle aanvulling van troepen.

Thans is dat reeds maanden voorbij, dagelijks gaan honderden mannen ter versterking der gelederen vanuit Engeland en Frankrijk, ten strijd, de enkeling wier het nog gelukt van hieruit zich erbij te voegen, behoeft zich niet de illusie te maken van integreeren nut te kunnen zijn.

Maar dat verder daargelaten.

De autoriteiten die vertrouwen toonden bij het op ruime schaal verleenen van uitgaanspermisies mochten verwachten dat dit vertrouwen niet beschaamd zou worden.

Niet enkele, maar vele malen werd dat vertrouwen schandelijk misbruikt.

Als waarschuwing werden gedurende eenige dagen de verloven toen ingetrokken, en daarna weder verleend.

Andermaal en nog erger, volgden de trouwbreuken de schendingen van het gegeven woord.

Daarop eerst volgde de collectieve straf waarover Carlo klaagt.

De fout schuilt voorzeker in de eerste plaats bij de schuldigen, die zich niet schaamden hun gegeven woord te breken maar drukt in de tweede plaats op de anderen die hen niet op het verkeerde van hun voornemen wezen en hen ervan terughielden. Trouw aan het gegeven woord, laat dat de zin-spreuk zijn, waarvan ieder behoorlijk man doordrongen is, graaf tunnels, kruip onder het prikkeldraad door, spring eroverheen, verzin elk eerlijk middel om uw vrijheid te verkrijgen, maar onthoud u van dat, waarbij gij uw eer – uw zelfrespect – bezittingen, die ge bij uw woord of trouwbreuk verliest, in het kamp achterlaat.

Ja zeker, eedbreuk is oneerlijk, eedbreuk is schandelijk. Het is niet op het ogenblik dat België lijdt onder de ongelukkige gevolgen van de eedbreuk, het is niet op het ogenblik dat de Belg z'n koning zich de oorlog, de armoede, den dood boven trouw en woordbreuk verkieszen; het is niet op dat ogenblik dat een van ons, een Belg, waardig deze naam te dragen, zich aan woordbreuk mag plichtig maken.

Maar is het wel echt eedbreuk in de gevallen die wij te onderzoeken hebben? Het geldt hier twee soldaten B en G.

B. is ontsnapt vooraleer zijn woord gegeven te hebben.

G. in een oogenblik van neerslachtigheid, verblijft verscheidene dagen in Amersfoort met de bedoeling zich te bedwelmen, de pijn te verdoven, maar niet met de bedoeling te ontvluchten, doch daar wordt hij gesnapt, ook de laatste niet had zijn woord gegeven.

Ziehier het bewijs ten anderen van het door mij vooropgestelde: onder-officiëren en soldaten, hunne collega's, behoorende tot dezelfde afdeeling hebben hun woord niet gegeven omdat het hun niet gevraagd werd.

Veroorloof me nog een opmerking teneinde de hier gebleven collega's der ontsnaptten buiten zaak te laten.

Mogen wij veronderstellen dat, wie ontvlucht zijn plannen aan de kameraden mededeelt, of met zijn vrienden over de gebeurlijke ontvluchting spreekt?

De ondervinding, welke ik hier niet wil beoordeelen, heeft hen de gevolgen van onbedachte praatzucht doen inzien.

Een woord van dank voor de Hollandsche Overheid, die ons deze opmerking toegelaten heeft teneinde alle misverstand uit den weg te ruimen.

P.S. Wij vernemen met genoegen dat alle verloven opnieuw toegestaan worden.

Carlo

Hieruit blijkt dat de “collectieve straf” na een maand weer is opgeheven.

Georges meldde zich op 25 maart 1916 bij de 2e Compagnie des Subsistants in Calais. Deze compagnie had als taak om de militairen die verwijderd waren van hun eenheid (zieken, gewonden, verlof, ...) van onderdak, levensmiddelen en soldij te voorzien. Zij zorgden er ook voor dat de militairen weer bij hun eigen eenheid geraakten.

Hierna ging Georges (1 april 1916) naar het opleidingscentrum Centre d'Instruction d'Artillerie (C.I.A.) in Eu waar hij werd opgeleid tot kanonnier voor lichte howitzers (105 – 120 mm) (obusiers légers).

Na de val Antwerpen hadden de fel verzwakte Belgische troepen met alle mobiele en nog bruikbare 'lichte' artilleriestukken, zich achter de IJzer teruggetrokken. Het Belgisch leger kon, eind oktober 1914, de Duitse troepen voor het eerst stoppen o.a dankzij de onderwaterzettingen, de Franse versterkingen en een Duitse leger dat veel van zijn sterkte had verloren.

Het Belgisch leger was zijn kazernes, oefenterreinen en wapenindustrie kwijt. Calais en Le Havre werden Belgische basissen in Frankrijk met instructiecentra, opleidingsscholen, bakkerijen, wapenateliers, enz.

Dankzij de relatieve rust in de loopgraven aan de IJzer kregen de Belgen de tijd en ruimte om de nodige veranderingen door te voeren. In 1915 kregen de Belgen nieuwe uniformen in kaki-kleur om de opvallende, donkere Belgische uniformen met blinkende knopen en uitrustingsstukken te vervangen. De Franse Adrianhelm en betere gasmaskers hielpen het aantal gewonden te verminderen.

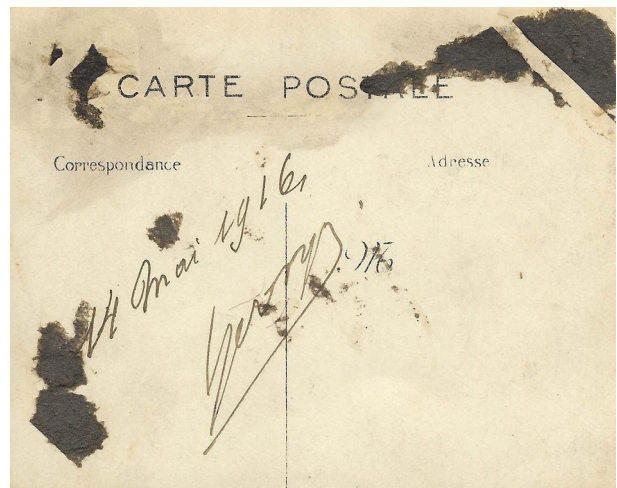
Ook het Belgische wapenarsenaal veranderde. De vuurkracht van de infanterie nam sterk toe en de artillerie breidde zijn arsenaal uit met zwaardere stukken.

Vanaf de lente van 1915 kregen de legerdivisies de eerste howitzers (krombaangeschut). De veldkanonnen konden net voor de eigen linies vuren. De bommen die de veldhowitzers afvuurden, bevatten tot 40 kg explosieven en door hun verticale traject vielen ze in de vijandelijke loopgraven en stellingen. Het kaliber veldhowitzers ging van 75 tot 200 mm. De batterij howitzers was minder mobiel maar kon tot 1 km achter het front geplaatst worden, eventueel ingegraven en verborgen. Paarden werden vervangen door tractoren en vrachtwagens.

Op YouTube staat een heel illustratief filmpje van 19 minuten over de Belgische artillerie in 1914-1918.

Het originele embleem van op zijn uniform is bewaard gebleven.

Na zijn opleiding (18 mei 1916) ging Georges (tweede van rechts op bovenstaande foto) naar het front waar hij werd ingedeeld bij de houwitsers 105 mm van het 4de regiment Artillerie dat deel uitmaakte van de 4de legerdivisie. Deze legerdivisie was gelegerd in het noordelijke deel van het IJzerfront in de omgeving van Wulpen.

Het Belgische front was zelden actief. De Belgen openden niet vaak zelf het vuur. En in reactie op Duits vuur waren de Belgen zeer zuinig omwille van de munitieschaarste. De norm, formeel zo opgelegd in de orders, was één Belgische granaat voor elke Duitse. De loopgravenoorlog was niet zo dodelijk als doorgaans wordt aangenomen. Soldaten werden geraakt door een verdwaalde kogel of door een toevalstreffer van de artillerie. Zij sneuvelden in de loopgravenoorlog vooral door onoplettendheid of roekeloos gedrag. Soldaten ontmantelden explosief materiaal om het koper te verkopen, ze trokken door de velden in plaats van via de verbindingsloopgraven, ze negeerden een gasalarm of ze hadden hun gasmaskers niet bij de hand. In 1915, 1916 en 1917 samen sneuvelden er evenveel Belgische militairen als in 1914 en evenveel als in 1918.

Georges verliet het front en ging naar Cap Ferrat waar hij op 29 juli 1916 met Nelly trouwde (zie volgend hoofdstuk).

De verlofdagen voor soldaten werden pas ingevoerd in het voorjaar van 1915. De duur ervan was vrij onregelmatig en hing in grote mate af van de situatie aan het front. Zo kregen de soldaten, naast hun groot verlof van 10 tot 15 dagen, soms nog twee of drie dagen extra vrijaf. Het verlof, toegekend door de militaire autoriteiten, was een beloning voor elke soldaat die aan het front verbleef.

Daarna ging hij op 6 augustus 1916 langs l'Etat Major (staf van de legerofficier), waarna hij terugkeerde naar het 4de regiment artillerie, houwitser 120 mm. Op 25 december 1916 werd hij overgeplaatst naar het 10de regiment artillerie.

Het 10de regiment artillerie werd op 25 December 1916 te Ramskappelle opgericht. Het maakte, net als het 4de regiment artillerie, deel uit van de 4de legerdivisie. Het regiment omvatte twee groepen van snelvurende kanonnen, een groep houwitsers van 120 mm en een groep loopgravenartillerie.

Later zijn de militaire papieren (zie hoofdstuk 11) niet eenduidig over het regiment artillerie waarin Georges diende. Hij heeft zowel in het 4de als in het 10de regiment gezeten. De notities zijn van na de oorlog en niet consequent.

Op 13 mei 1917 werd Georges benoemd tot brigadier, waarna hij op 24 november 1917 de rang van marechal des logis (= wachtmeester = korporaal 1e klas) kreeg. Hierna werd Georges op 27 maart 1918 gedetacheerd in Calais, waar hij op 31 maart 1918 aankwam. Twee weken later (17 april 1918) werd hij tewerkgesteld op het kantoor van het opleidingscentrum Centre d'Instruction des sous-lieutenants Auxiliaires Artillerie (C.I.S.L.A.A.) in Audresselles.

De verschillen tussen de legerdivisies waren weggewerkt waardoor alle eenheden gemakkelijk inwisselbaar werden en beter konden samenwerken. Ook de samenwerking tussen infanterie, artillerie, genie en luchtmacht was sterk verbeterd.

Het leger beschikte nu over meer verrekijkers, veldtelefoons, zend- en ontvangststations voor draadloze telegrafie. De grootste problemen deden zich voor in de achterhoede bij de logistieke diensten (o.a. de aanvoer van munitie) en op stafniveau.

In april 1918 was de Belgische verdediging in staat om de Duitsers af te houden bij de slag te Merkem. Het gaf het Belgische leger moreel een boost. In de zomer van 1918 waren de Belgen uiteindelijk in staat om terrein te veroveren als voorbereiding op het eindoffensief.

In de nacht van 28 september begon om 02.30 uur het artilleriebombardement op de Duitse stellingen. De opmars van de infanterietroepen werd voorafgegaan door een gordijn van artilleriegranaten waardoor de Duitsers zich schuil moesten houden tot het moment waarop de Belgische infanteristen in de Duitse loopgraven sprongen. De infanterie kon op dit terrein nog vooruit, maar de artillerie bleef vaststeken in het oude front en zijn eigen bomkraters.

De artillerie was onmisbaar in de aanval en het Belgische leger had zich in september 1918 voorzien van voldoende kanonnen en munitie. Daartoe hoorden ook gifgasgranaten die de Fransen leverden. Geschat wordt dat in het Belgische offensief alleen al tussen de 190.000 en 260.000 gasgranaten werden afgeschoten. Het Belgische leger was uitgeput geraakt en er was een gevechtspauze nodig.

In aanloop naar het eindoffensief werden alle militairen weer overgeplaatst naar het front. Georges passeerde op 8 oktober 1918 langs de Etat Major en voegde zich weer bij het 10de regiment artillerie.

De tweede fase van het eindoffensief begon op 14 oktober 1918. Het Belgische leger werd samen met Franse en Britse eenheden ondergebracht in de geallieerde Legergroep Vlaanderen, onder bevel van koning Albert. Later kwamen er ook Amerikaanse divisies bij. Het 4de regiment artillerie, het 10de regiment artillerie, twee groepen van het 16de regiment artillerie en de groep artillerie van de cavaleriedivisie namen samen deel aan het bevrijdingsoffensief. Toen op 20 oktober het offensief voor de tweede maal stilviel was geheel West-Vlaanderen van de Nederlandse grens tot aan Kortrijk in geallieerde handen. De laatste fase van het offensief in Vlaanderen begon op 31 oktober bij de rivieren de Leie en de Schelde. Op 7 november openden de Belgen de aanval op het kanaal Gent-Terneuzen maar men kwam het kanaal niet over. In de nacht van 10 op 11 november verlieten de laatste Duitse troepen de stad Gent. Het eindoffensief kostte het leven van 253 officieren en 3083 soldaten en onderofficieren van het Belgische leger. Op 11 november 1918 werd de wapenstilstand in Compiègne getekend.

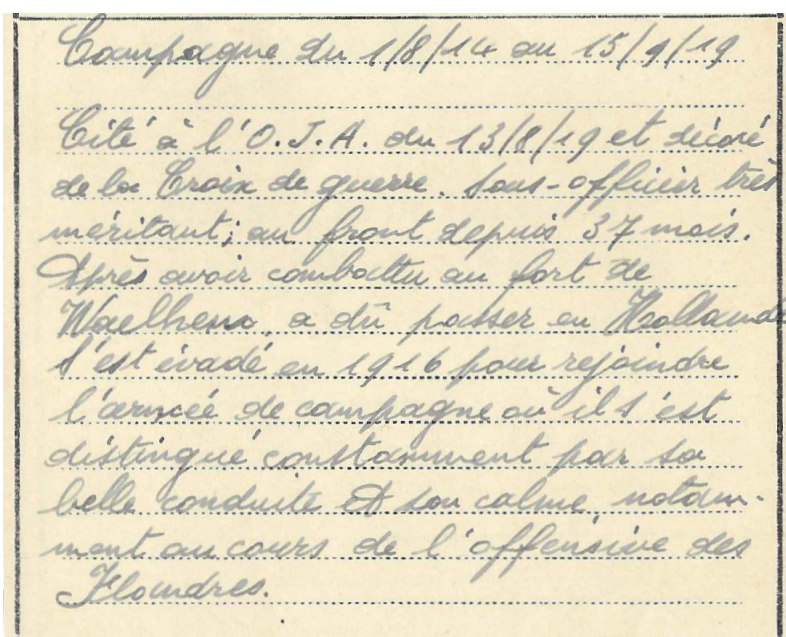
Eind januari 1919 was Georges nog actief in het 4de regiment artillerie.

Georges heeft zowel bij het 4de als het 10de regiment artillerie gezeten. Beide regimenten waren onderdeel van de 4de legerdivisie. Die was hoofdzakelijk franstalig en behoorde oorspronkelijk bij de vesting Namen. Na de wapenstilstand trok de 4de legerdivisie naar Luik om samen met de 5de legerdivisie (van de vesting Luik) als eerste Belgische troepen, vanaf 1 december 1918, deel uit te maken van de Rijnlandse bezettingsmacht. Zij gingen in etappes naar Düsseldorf, waar ze gedurende 4 maanden aan de Rijn de wacht hielden. Teruggekeerd in België, werden zij bij de reserveregimenten gerangschikt.

Pas op 16 september 1919 werd Georges officieel gedemobiliseerd en kreeg hij onbeperkt verlof: "Congé illimité de démobilisation".

De demobilisatie in 1919 was afhankelijk van de leeftijd. Klas 11 (lichting van 1911), waartoe Georges behoorde, demobiliseerde op 7 augustus 1919. De gedemobiliseerden kregen hun soldij inclusief alle supplementen tot en met 16 september 1919.

In het militair zakboekje van Georges (zie ook hoofdstuk 11) staat een korte beoordeling van zijn diensttijd.

Reeds tijdens de oorlog werd door luitenant-generaal Michel, bevelhebber van de vierde legerdivisie, het plan opgevat om te Wulpen een gedenkteken op te richten voor de vierde legerafdeling van het Belgisch leger. Het monument werd in 1919 opgetrokken met de stenen afkomstig uit de puinhopen van Nieuwpoort, aangevuld met marmeren stukken van de verwoeste Lakenhallen te Ieper. Op de gedenkplaten staan de namen van de gesneuvelde militairen.

Janvier 1918 (2me Année)

N° 13

Autorisé par l'Autorité Militaire

VIVE NAMEUR PO TOT

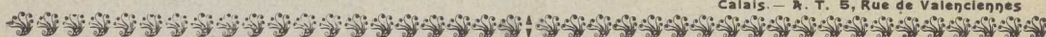
Directeur :

Léon DELOOZ, D. 23

JOURNAL MENSUEL

Calais. — R. T. 5, Rue de Valenciennes

Le Monument de Wulpen

Au N° 4, du *Vive Nameur po tot*, nous saluons avec joie la généreuse initiative du Lieutenant Général Michel, qui pour honorer les soldats de sa division tués à l'Yser, a pensé faire élever un monument à leur mémoire.

L'architecte Hendrickx, que nous félicitons chaleureusement, a rendu à merveille cette haute pensée. Nous donnions naguère la description de son œuvre, nous en donnons aujourd'hui quelques aperçus avec une note explicative.

Le projet comprend essentiellement un mur rectiligne de 14 mètres de longueur et 7^m 50 de hauteur

9. Het huwelijk van Georges en Nelly.

Op 29 juli 1916 zijn Nelly en Georges getrouwd in Saint-Jean-Cap-Ferrat. Omdat ze niet in het bezit waren van de benodigde officiële papieren, hadden ze een speciale toestemming van de rechtbank in Nice nodig om te kunnen trouwen. Dit werd hen twee dagen eerder toegekend. Daarbij was wel een fout in de naam “Donders” geslopen. Op de huwelijksakte staat hiervoor een correctie.

N° 5

Le vingt neuf juillet mil neuf cent seize

Georges Berchemans neuf heures du matin, devant Nous Oreste François, adjoint en l'absence du Maire, mobilisé remplissant les fonctions d'officier de l'état civil et de

Christine Donders Mairie de Saint Jean Cap Ferrat, ont comparu publiquement en la Maison commune :

Georges Berchemans, comptable actuellement mobilisé au quatrième régiment d'artillerie belge né à Saint Gilles les Bruxelles (Belgique) le quatorze juin mil huit cent quatre vingt dix huit, demeurant à Bruxelles mais actuellement en convalescence à Saint Jean Cap Ferrat fils majeur de Céleste commerçant à Bruxelles et de Hermine Destrogers sa épouse sans profession absente à cause de l'occupation allemande ainsi qu'il résulte d'un jugement du Tribunal civil à Paris en date du vingt sept juillet mil neuf cent seize le dispensant de la production des actes nécessaires au mariage par une déclaration d'état civil son vivant ainsi que des publications, antérieures en date du dix huit mars mil neuf cent seize par décision du Ministre d'une part ;

Et de demoiselle Christine Donders, infirmière militaire à l'hôpital belge du Cap Ferrat née à Reermond (Belgique) le vingt quatre juin mil huit cent quatre vingt dix, demeurant avant la guerre à Anvers (Belgique) et actuellement à Saint Jean Cap Ferrat fille majeure de Pierre, directeur de Brasseries à Anvers (Belgique) et de Anna Kneepkens, son épouse, sans profession absente à cause de la guerre, ainsi qu'il résulte du jugement précité dormant aux mêmes conditions, les mêmes dispenses pour l'épouse

d'autre part ;

Les futurs époux et les quatre témoins attestent par serment qu'on doit attribuer à une erreur le fait que dans le jugement susvisé le nom de l'épouse Donders a été orthographié Danders alors qu'il doit être régulièrement orthographié Donders

Les futurs époux déclarent qu'il n'a pas été fait de contrat de mariage

63200 VILLE DE SAINT-JEAN-CAP-FERRAT
PHOTOCO
Conforme à l'Acte
Saint-Jean-Cap-Ferrat le 10
P. 107
101
L

Quint

Aucune opposition n'ayant été faite, les contractants ont déclaré l'un après l'autre vouloir se prendre pour époux et Nous avons prononcé, AU NOM DE LA LOI, que *Monsieur Georges Berchemans et Mademoiselle Christine Donders* sont unis par le mariage

Dont acte, en présence de 1.º *Henri Loppens* âgé de cinquante sept ans, lieutenant, colonel de l'armée belge demeurant à Bruxelles (Belgique) actuellement à Saint Jean Cap Ferrat.

2.º *Dascheldt Modeste* âgé de quarante neuf ans pharmacien militaire à l'hôpital militaire belge du Cap Ferrat demeurant à Ostende (Belgique) actuellement à Saint Jean Cap Ferrat.

3.º *Edmond Grandot* âgé de soixante quatre ans médecin principal de première classe belge demeurant à Ostende (Belgique) et actuellement directeur de l'hôpital belge du Cap Ferrat à Saint Jean Cap Ferrat.

4.º *Overloof Joseph* âgé de trente un ans médecin militaire belge demeurant à Bruxelles (Belgique) actuellement à l'hôpital militaire belge du Cap Ferrat à Saint Jean Cap Ferrat.

Lecture faite les époux et les témoins ont signé avec nous, représentant deux mots rassis nuls

Berchemans *Donders* *Dascheldt*

H. Loppens *J. Grandot* *S. Overloof*

Officier d'état civil

Duy

AN-CAP-FERRAT
COPIE
de l'Original
5-12-2018
Maire de l'État-Civil
par délégation
du 16 Mars 1954
agent délégué.

Het burgerlijk huwelijk werd voltrokken in het gemeentehuis van Saint-Jean-Cap-Ferrat.

Nelly werd, onderweg naar het gemeentehuis, begeleid door Dr. Glaudot, de directeur van het militaire ziekenhuis.

Het huwelijk werd ingezegend door aalmoezenier Bosceurs in de Chapelle St.François, net buiten het terrein van de Villa des Cèdres.

Nelly kreeg een bos bloemen aangeboden namens de patiënten.

Bij terugkeer in de mooie villa werden nog foto's gemaakt en werden ze verrast met speeches en een lied. Er was ook een feestmaal voorzien.

29. 4. 16.

Au nom de tous les élèves de l'hôpital, je suis heureux, Madame & Monsieur de vous présenter avec mes plus sincères félicitations, mes vœux les plus ardents de bonheur.

Depuis longtemps, Madame, nous vous avons appelée "Petite Mère". Ces deux mots résument ^{toute} notre affection pour vous, car toujours gaie, toujours gentille, d'un dévouement si maternel pour ceux qui souffrent, vous avez remplacé notre mère absente non seulement en soignant notre corps meurtri, mais surtout en réconfortant notre âme souvent peinée.

Puisse un jour vos enfants vous rendre au centuple le bonheur que vous avez répandu à profusion autour de vous.

Tel est le souhait que tous, nous formons du plus profond du cœur.

Henri Vandeweyer
Caporal 9e de ligne II/4.

Er zelfden tijd met mijne hartelijke
gelukwensen, heb ik er zeer aangehouden,
U op dezen plechtigen dag in een paar
eenvoudige en nederige woorden de gevoelens
van een soldaten hart uit te drukken.

In Oorlogs-tijden

Weer ben ik getuigen geweest van
een hartroerend schouwspel

Ver, zeer ver van het Vaderland
treedt een van onze verkleefde ziekenzusters
in den hecht, aan den arm van den Heer
Doctor Kolonel, gevolgd van den bruidegom,
de officier en ziekenzusters steept met fierem
blik de bruid, volbewijst van de taak die
zij te volbrengen heeft

Meermalen heeft zij gevonden

Dat er een edel hart in haar boezem
klopt; met veel liefde verzorgde zij
de soldaten en, trots eerde alle ge-
varen die den oorlog ons doet be-
proeven. En weder toont zij op dezen
dag, dat er onder de nederige kleeding
van een ziekenzuster, iets groots ver-
borgen is; zonder aarzelen zal zij het
Ja woord uitspreken en, voor eeuwig
de banden der liefde toe snijden;
zonder aarzelen treedt zij in het
huwelijks boordje met een zoon des
lands; en morgen zal zij weder met
Moederliefde de soldaten of ~~schicht~~
offers van den wreeden oorlog verzorgen,
terwijl ginder verre aan de helche ~~ver-~~
boorden met heldenmoed haar echt-
genoot voor de bevrijding strijdt van
het Vaderland.

En zoo zullen de jongehuwde
met nog meer moed en opoffering zich
ten diens van het diepbetreurde Vader-
land stellen, tot dat er een dag zal
komen, vol van glorie!

De zon laat hare goudenstralen
over het jonge paarje glijden

Aan de zijde van haar echtgenoot
stapt zij nu, met een helder blikkend
gelant en een wel te vreden hart.

Een soldaat overhandigt een
nederig geschenk, in den naam der zieken,
een niets in vergelijking met het goede
dat zij voor hen deed

Veel van die ruwe strijders die
hier naar genezing trachten, hebben
nu het hart bevangen, door het
plechtige dat hier plaats greep.

Aan de dijk tafel zijn gezeten,
veel gevoelige harten, maar geen Vader
of Moeder van het jong echtpaar, om
te deelen hunne vreugde in de eeuwige
verbintenis

Alfons De Bremer

29-7-1916

La Salle 16

1 couplet

Une chambre peu ordonnée
C'est la chambre 16 sans contredit
Le rendez vous des sans soucis
De notre hôpital militaire
Dans cette salle s'abritent 4 poilus
Toujours heureux et sachant rire
Joyeux et jeunes mais non poilus
Ne connaissant que la joie et le rire

2 couplet

Je vais vous présenter ces lascars
Le numéro 1 vous lui ferez fête
Je vous assure qu'il n'a pas le cafard
Vous n'avez qu'à regarder sa tête
Tout le jour il ne cesse de chanter
Et je vous prévient que son répertoire
En contient qui vous ferait pleurer
De quoi remplir tout un crachoir

3e couplet

Le numéro 2 c'est une merveille
Car pour se prêter la tête du monde
Je suis sûr qu'il n'a pas son pareil
Même en allant à Trebizonde
Nous l'avons surnommé "le petit"
Mais je vous prévient que qu'importe sa taille

Ne s'agit pas de l'embêter et puis
Il n'est pas le dernier pour faire ripaille

4 couplet

Le n°3 un vrai sphinx
Inpoutoyable pince - sansore
Quand il vous regarde de ces yeux de lynx
Il y a de quoi vous étourdir
Mais aussi bizarre que mystique
Il sait vs égarer de ses vers
De ces monologues et de sa rime
Il fait tout à fait notre affaire

Selbou

Quand à notre dernier numéro

5e couplet

Notre célébrité médiale
Sichera tout le monde dans le tombeau
Pour Guillaume ce serait l'idéal
Parmi nous le dernier venu
Pour achever notre alliance
Il est cependant le bienvenu
Et nous réserve moult espérance

se note

6e couplet

Pour soigner ce beau quatuor
Nous possédons une merveille
C'est un véritable trésor
Vous trouverez rarement la pareille
Toujours gai comme un petit pinson
Elle gambouille dans notre doctoir
Sachant comme un petit garçon
Dire et même se ficher de notre poire

De St Jean Cap-Ferrat:

Samedi a eu lieu, à l'hôpital sanitaire du Cap-Ferrat, une touchante cérémonie. On y célébrait le mariage de Mlle Dondou, une des sympathiques infirmières avec Mr Berkmans de l'armée belge.

La fête tout intime empruntait aux circonstances son caractère particulier de gravité, le marié devant rejoindre le front prochainement. Dans le cortège qui se dirigea vers la Mairie nous avons noté:

Le médecin principal de 1re classe, colonel Glaudot Directeur de l'hôpital, qui conduisant la mariée, le lieutenant colonel Loppens, le commandant Dachelet, les lieutenants docteurs Bosmans, Overlop, Caluwaert, Cloutens et les infirmières de l'hôpital Belge. En présidant l'union civile, le maire de St Jean prononça quelques paroles aimables à l'adresse des jeunes mariés. La bénédiction nuptiale fut ensuite donnée par l'aumônier Boscuus. Ayons tous encore que les blessés et convalescents

Onk offert une magnifique gerbe
de fleurs à la charmante mariée
en témoignage de vive reconnais-
sance pour les soins affectueux
dont ils avaient été l'objet.

Er werd een verslag van de bruiloft naar de krant gestuurd. Twee krantenknipsels zitten in het familie-archief.

DE SAINT-JEAN-CAP-FERRAT :
Samedi a eu lieu, à l'Hôpital Militaire belge du Cap-Ferrat, une touchante cérémonie. On y célébrait le mariage de Mlle Donders, une des sympathiques infirmières, avec M. Berchmans de l'armée belge.
La fête tout intime empruntait aux circonstances un caractère particulier de gravité, le marié devant rejoindre le front prochainement.
Dans le cortège qui se dirigea vers la Mairie nous avons noté : Le médecin principal de 1re classe, colonel Glandot, directeur de l'Hôpital, qui conduisait la mariée ; le lieutenant-colonel Loppens, le commandant Daxler ; les lieutenants-docteurs Bosmans, Overloop, Balu-Waert et Blootens, et les infirmières de l'Hôpital belge.
En présidant l'union civile, le Maire de Saint-Jean prononça quelques paroles aimables à l'adresse des jeunes mariés. La bénédiction nuptiale fut ensuite donnée par l'aumônier Rosiers. Ajoutons que les blessés et convalescents ont offert une magnifique gerbe de fleurs à la charmante mariée, en témoignage de vive reconnaissance pour les soins affectueux dont ils avaient été l'objet.

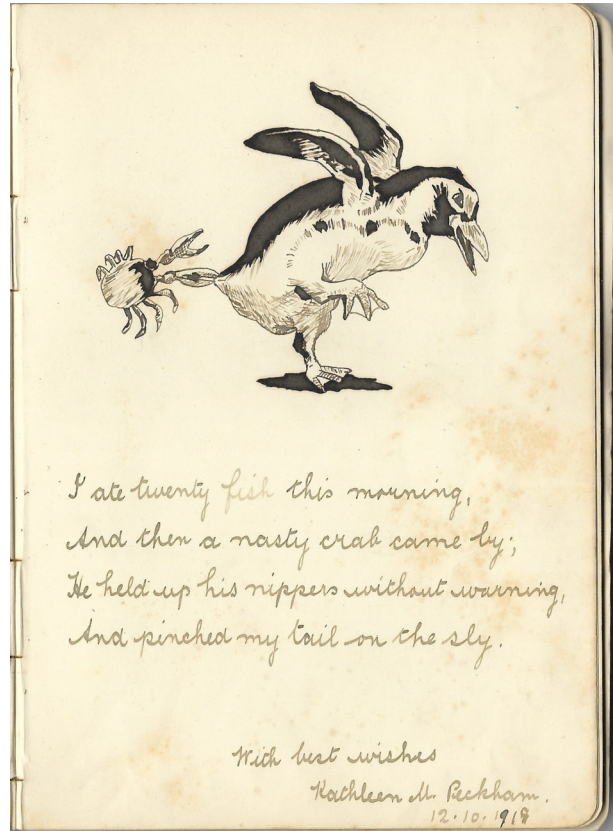
SAINT-JEAN-CAP-FERRAT
HYMENEË. — M. Orongo, adjoint, faisant fonctions de maire, a procédé, hier matin samedi, à 9 heures, à l'union de M. Berchmans Georges comptable à Bruxelles, actuellement en convalescence à l'hôpital belge du Cap-Ferrat, comme mobilisé au 4e régiment d'artillerie belge, avec la toute gracieuse Mlle Donders Christine, infirmière au dit hôpital.
Les témoins étaient, pour le marié, M. le lieutenant-colonel Loppens et M. le pharmacien militaire Daxhelot ; pour la mariée : M. le médecin principal de 1re classe Glandot et M. le docteur Overloop.
Les mariés étaient accompagnés par un essaim de gentilles infirmières au bras d'officiers ou médecins de l'hôpital ce qui donnait un cachet charmant à ce mariage.
Nous présentons, aux nouveaux mariés, nos bien sincères vœux de bonheur.

Ook in "De Stem uit België" van 18 augustus 1916 werd het huwelijk vermeld.

Huwelijk.—Zaterdag, 29 Juli, werd hier in den echt verenigd de Heer G. Berchmans, van Brussel, thans soldaat in 't 4e regiment artillerie, met Mejuffer Christine Donders, verpleegster in het hospitaal alhier. E. H. aalmoezenier Bosceurs zegende het huwelijk in. Een schilderachtige groep van officieren en pleegjuffrouwen begeleidde het bruidspaar. De gekwetsten en herstellenden boden de bruid een prachtige bloemengarve aan; thans is de bruidegom terug op de vuurlinie, en gaat de jeugdige gade voort al hare zorgen aan "hare jongens" te wijden. Hartelijk Proficiat!

10. Terug in Londen.

Ook na haar terugkeer in Londen liet Nelly haar vrienden en kennissen in haar boekje schrijven.

La poutonnière.
Pouton, pouton, pouton.
Les poutonnières se sont faites poutonnières
Car l'eau est l'amie sincère
De nos bons poutonnières de guerre.

La mitouilleuse.
La mitouilleuse a un fort pouton.
Les bords de Pouton cueillent
Elle saute, saute l'homme
Car elle est l'âme des bêtises.

Le moulin.
Le moulin, quel vaillant esprit
Que est d'aujourd'hui s'élève
Après l'combat, l'honneur du gain.
Le moulin, son, l'homme!

Le pouton.
Le pouton, l'un seul coup de pouton.
D'aujourd'hui les bords de Pouton.
En pouton il est plein de joie
Car à sa belle il est pouton.

Courage!
Haut les cœurs! La Foi seule a
Des ailes immortelles
Qui portent les croyants vers les
Cieux inconnus
Et la foi et le feu nos âmes
Sont les tourterelles
Et nous vivons, hélas, sans elle
- foyers de bonté!

Courage! que des héros traversent
- sont les mitouilles
Sans savoir la pouton et cueillent
Les bords
L'humble infirmière est la qui
veille et qui travaille
Pour et mit pouton du lit de sa
pouton - bêtise!

La fatigue jamais n'a de
fin sans elle
Après l'combat que le pouton est
sa force et ses souvenirs
Coutent rapidement et si son corps
chancelle
Son âme - la soutient et la force
résiste!

L.F. de Pouton.

Militairiana !

Le commandant
A tout signeur
Sont hommes
Vive l'artilleur !

Regis, canon, pour la Belgique
Se lance les obus vengeurs
Détruisent l'œuvre dévastée
De Guillaume le méchant.

Le pist.

Hardi pist qui garde la tranchée
Se te salue comme un frère
C'est toi l'héroïque, sans peur
Nos fusils ont un verre de bière !

Le tourneur

La lance est arme de combat
Qui nous vient de anciens tournois
Quand le choc a sonné l'éclair
Les piques palissent d'effroi.

B. S. P.

Louange !

Quand la grâce s'ajoute
à la douceur des traits
Dans un but noble et grand
où se révèle l'ange
La femme se transforme
et, vision étrange
L'être terrestre plane et
les cœurs sont plongés

O la noble Kelly je rends ce
mon hommage
Au nom de nos soldats qu'elle
si bien signés
Aucun d'eux ne mourait, un seul
jour, l'oublier
Car son nom est l'égal de
Bonté et Courage !

L. Fournelle de Tourant.
27 Nov. 1917.

Les carabiniers

Les petits soldats félins d'acier
Font des prodiges de valeur
Modestes, la gracieuse
Sont une affrayable garnison !

Les gendarmes

Les gendarmes sont des colosses
S'avançant comme un mur d'acier
Ils frappent de leur main atroce
L'ennemi qui les charge en vain.

Les guides !

C'est fini la bataille rouge
Et les beaux grands drapeaux sont
Plus de larmes ! Le khaki rouge
Et les cavaliers sont à pied !

L'Ancien !

Le dernier, selon le premier !
L'Ancien est un humble héros
Plus grand que les foudres de guerre
Car son courage est bien plus beau.
Il meurt pour le Christ et ses frères !

L. Fournelle de Tourant.

Au Roi !

Albert, ô roi des magnanimes
Le monde en un, salue superbes
Et salue en vifs acclamations
La Victoire te tend sa gerbe !
Et sur les tombes de nos braves
Le printemps fera ses plantations
O fleurs belles fleurs sans entraves
Avec les Drapeaux victorieux bénies !

L. Fournelle de Tourant.

Londres, 27 Nov. 1917.

In 1917 vertrok de familie Donders weer vanuit Stewkley naar Londen. Van daaruit schreef Anna een brief aan het Vluchtelingencomité in Stewkley om ze te bedanken voor hun gastvrijheid. De brief is waarschijnlijk vertaald door L.A. Fourcault de Pavant, die ook in het boekje van Nelly heeft geschreven. Hij adverteerde in "La métropole d'Anvers, paraissant provisoirement à Londres" van 24 maart 1917:

LITTERATEUR BELGE, POLYGLOTTE,
cherche travaux littéraires et scientifiques.
Ecrire à L. A. Fourcault de Pavant, 26, Stan-
hope Road, Highgate, Londres, N. 695

De brief van Anna Donders is in Stewkley bewaard gebleven. Helaas staat niet in de brief waarom zij uit Stewkley zijn vertrokken, evenmin als het adres in Londen waar ze naartoe verhuisden.

Translated Copy of Letter to the Committee of the
Stewkley Belgian Refugee Fund.

London. Sept. 1914.

Ladies & Gentlemen,

Pardon me for not writing sooner to thank you. Moving & getting settled down here prevented me from doing so. I thank you all therefore, both in the name of myself & also of my children, for the kindness which you have so delicately expressed in your gift to us of the money that remained. Do not think us ungrateful in leaving you before the end of this horrible war. We speak of you & of the village which had become so dear to us with pleasure & gratitude. Do not think that we will ever forget. May God send his best blessings to Stewkley & its inhabitants & reward them for what they have done for us. When peace is declared, & I hope it will not be long before it is, I shall hope before leaving England to return, to see once more the place that I love so much. Believe Ladies & Gentlemen in my lasting gratitude, & receive the assurance of my thanks & high regard.

A. H. Donders.

I do not say goodbye, but "au revoir".

Over de tijd die zij in Londen hebben doorgebracht is geen informatie gevonden.

11. De nasleep van de oorlog.

Begin november 1918, al ruim voor de wapenstilstand, begon in Antwerpen de chaotische terugtocht van Duitse militairen. Op 11 november 1918, om elf uur klonk de doordringende toon van meerdere klaoenen in de oorlogsgebieden, de klokken luidden en mensen kwamen op straat. Drie dagen later trok het Belgisch leger Antwerpen binnen. Er was feest maar ook plunderingen van alles wat de Duitsers hadden achtergelaten. Er werd ook afgerekend met hen die hadden meegewerkt met de bezetters.

Na 1586 dagen ellende keerde de rust langzaam terug in België. De oorlog had grote fysieke en mentale gevolgen. Niet alleen waren er miljoenen slachtoffers, maar er waren ook 100.000 woningen verwoest en de infrastructuur lag in puin.

De eerste maanden na de oorlog was het aantal terugkerende vluchtelingen heel beperkt. De Belgische overheid wilde de terugkeer selectief en gecontroleerd laten verlopen.

Inwoners die een bijdrage konden leveren aan de wederopbouw werden aangemoedigd om terug te keren.

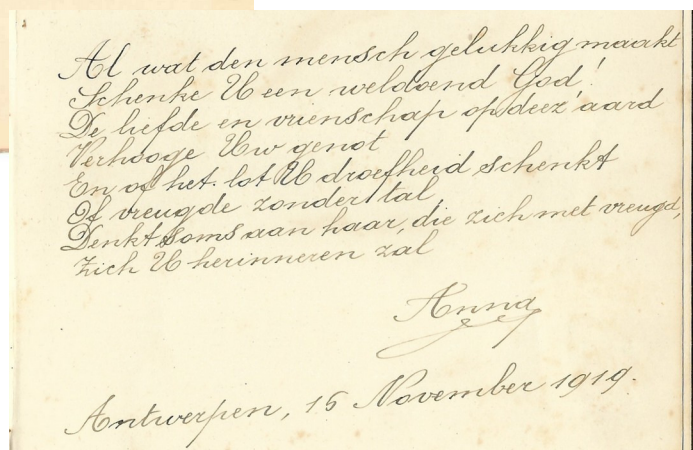
De Belgische vluchtelingen in Engeland hadden het over het algemeen goed. Niet iedereen stond dan ook te springen om terug te keren, niet wetende wat ze in België konden verwachten. De meeste Belgen keerden pas in de loop van 1919 terug. Dit had meerdere oorzaken: de Britse overheid wilde eerst al zijn soldaten terug thuis krijgen, de Spaanse griep heerste, de winter was erg bar en het schooljaar kon ook niet eindigen met Kerstmis. Bovendien moesten de havens van Antwerpen en Oostende weer hersteld worden voordat de schepen vanuit Engeland er konden aanleggen. Van de ruim 250.000 Belgen die in Engeland zijn geweest, waren er op het einde van de oorlog nog zo'n 150.000 over en daarvan zijn er een kleine 10.000 achtergebleven.

De verschillende ervaringen van de oorlog leverden verdeeldheid op bij de bevolking. Er waren spanningen tussen de mensen die waren gebleven onder de Duitse bezetter en degenen die gevlucht waren.

De familie Donders werd in Antwerpen herenigd. Nelly liet ook haar zus Anna nog in haar vriendenboekje schrijven.

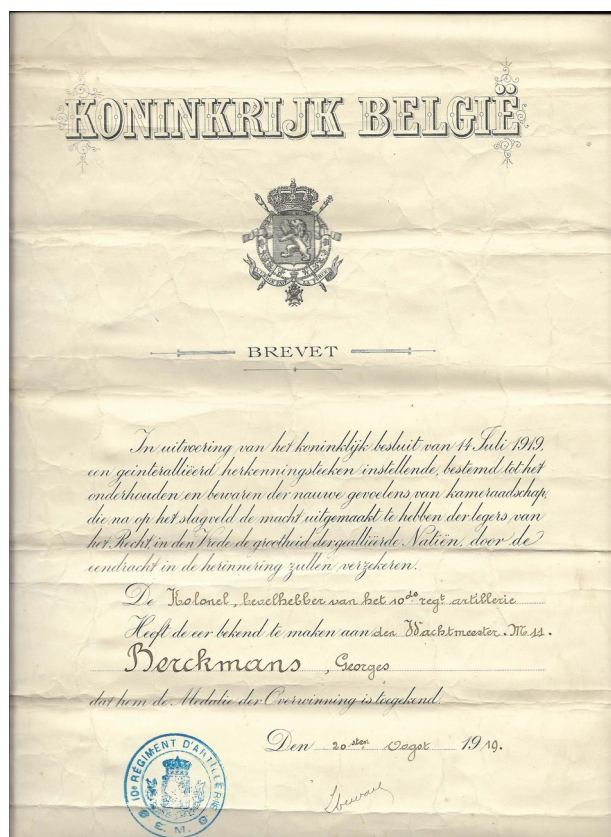
V.l.n.r.: Fanny, Pierre, Nelly, Marie-José, Mina en Anna.

In het najaar van 1919, ruim drie jaar na hun huwelijk, waren Nelly en Georges eindelijk samen in Antwerpen. Beiden kregen een Overwinningsmedaille voor hun inzet in de oorlog.

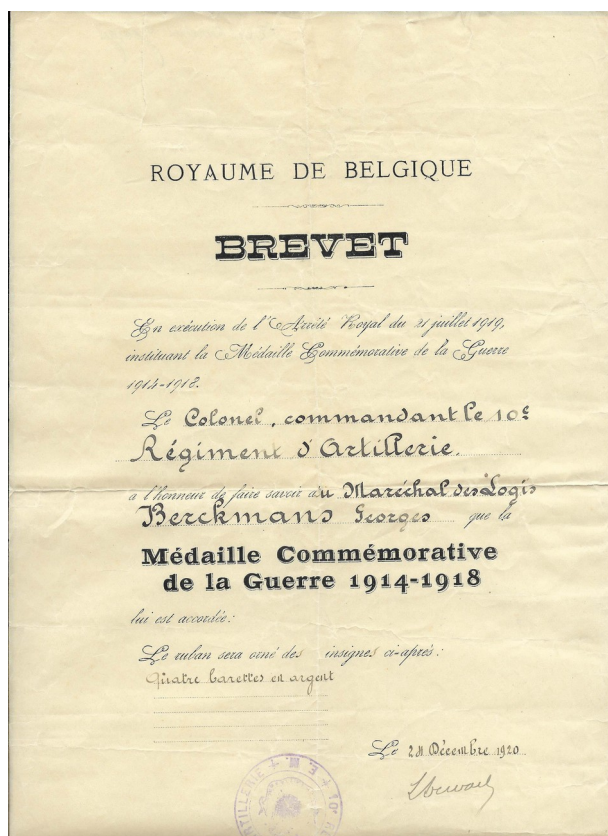
De Overwinningsmedaille 1914-1918 werd uitgereikt aan allen die dienst deden in het gemobiliseerde Belgische leger tussen 1 augustus 1914 en 11 november 1918. Deze bronzen medaille heeft op de voorzijde de overwinningsgodin met uitgespreide vleugels en staand op een wereldbol. In haar linkerhand houdt ze een lauwerkrans, in haar rechter een zwaard en een lauwerkrans. De keerzijde toont, binnen een lauwerkrans, het Belgische wapen en eromheen staat de tekst "La grande guerre pour la civilisation. De groote oorlog tot de beschaving". Het lint is van het "regenboog"-type dat door alle geallieerden voor deze medaille werd gebruikt.

Georges kreeg ook de Herinneringsmedaille:

De Herinneringsmedaille aan de Oorlog 1914-1918 werd toegekend aan hen die in de rangen van de Belgische strijdkrachten dienden gedurende de Wereldoorlog en voldeden aan de criteria voor de Overwinningsmedaille. Deze bronzen, enigszins driehoekige medaille werd ingesteld op 21 juli 1919. De voorzijde van de medaille toont het gehelmde hoofd van een soldaat waarbij de helm is versierd met een lauwertak. In de onderste hoeken van de medaille staan de jaartallen "1914" en "1918" terwijl bovenaan de medaille een klimmende leeuw, omgeven door een eikelooftak (links) en een lauwertak (rechts) te vinden zijn. De ommezijde heeft een tweetalig inschrift, onder een koningskroon geflankeerd door een eikelooftak (links) en een lauwertak (rechts): "Médaille commémorative / de la campagne / 1914-1918 / Herdenkingsmedaille / van den veldtocht".

Ook werd hem het Bronzen Kruis toegekend:

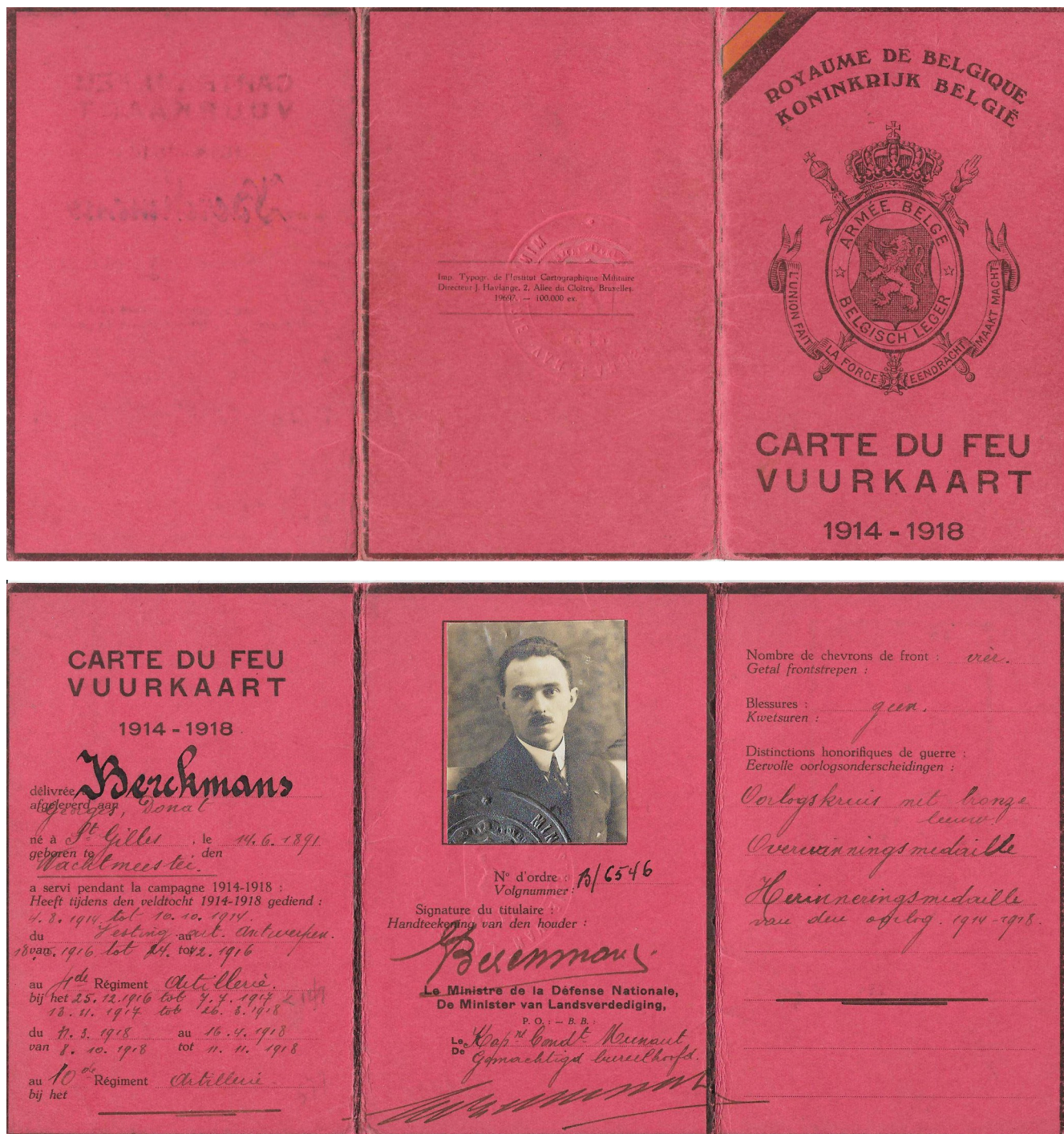
Dit bronzen kruis, ingesteld op 25 oktober 1915, werd toegekend aan militairen voor een daad van moed tegenover een vijand. Naast daden van moed kwamen nog andere omstandigheden voor uitreiking in aanmerking : b.v. militairen met minstens 5 frontstrepen (3 jaar frontdienst) voor goed gedrag, vrijwilligers ouder dan 40 of jonger dan 16 jaar met minstens 18 maand dienst in een gevechtseenheid, ontsnapte krijgsgevangenen welke opnieuw in militaire dienst traden of militairen welke, omwille van oorlogsverwondingen, op inactief werden geplaatst, kregen eveneens het Oorlogskruis toegekend. De voorzijde van het kruis, dat gekruiste zwaarden tussen de kruisarmen heeft, toont een klimmende leeuw in het medaillon, de achterzijde is identiek behalve voor de vervanging van de leeuw door het koninklijk monogram "A". Het lint is rood met vijf groene strepen.

Uit de stukken in het Militair Archief blijkt dat Georges oorspronkelijk 4 frontstrepen had, maar dat dit aantal is aangepast naar 5 toen de tijd in het interneringskamp en de tijd tussen zijn ontsnapping en het opnieuw melden in Calais ook werden erkend als diensttijd.

Aan alle militairen die effectief vochten aan het front werden maximaal acht frontstrepen toegekend. In totaal kon men, voor de ganse duur van de oorlog, zeven frontstrepen verwerven. Had men die zeven frontstrepen, dan kreeg men er een achtste, uit erkentelijkheid, bovenop. Om een frontstreep te krijgen moest de betrokkene wel effectief in een gevechtszone vertoefd hebben. Een eerste frontstreep kreeg men na een volledig jaar gevechtszone. Vervolgens kreeg men telkens na iedere zes maanden gevechtszone een frontstreep. De frontstrepen werden ook effectief weergegeven op de linker mouw van het uniform, tussen de schouderpartij en de elleboog, in een hoek van 45° van links onder naar rechts boven. Voor de officieren waren de strepen in goud, voor de onderofficieren in zilver, en voor de korporaals, brigadiers en soldaten in rode wol.

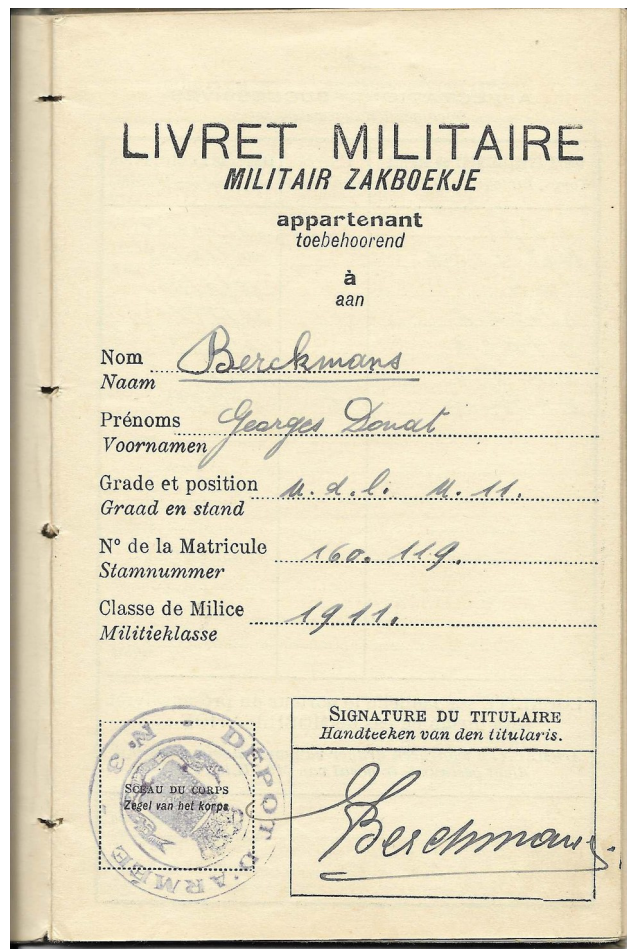
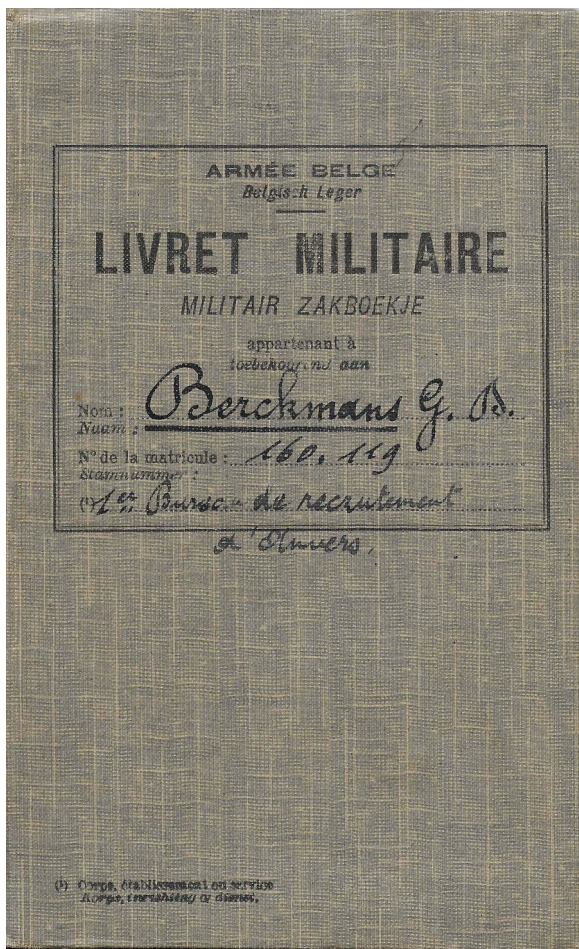
Aan de frontstrepen werden ook een vergoeding en een pensioen verbonden. De grootte van het bedrag werd bepaald door de tijd die men in het leger diende maar ook of de militair aan het front of achter het front verbleef. Vanaf 1 januari 1919 werden de eerste bedragen uitgekeerd. Bij wet van 1 juni 1919 werd de vergoeding per dag vervangen door een jaarlijks bedrag. In 1929 werd het systeem van vergoedingen nogmaals aangepast.

Georges was een “vuurkruiser” en had een vuurkaart:

Het statuut van vuurkruiser kreeg men niet zo maar. Men moest daar een verzoek voor indienen. De vuurkaart werd in principe verleend aan militairen van het Belgisch leger die tijdens de oorlog, tussen 4 augustus 1914 en 11 november 1918, al dan niet onafgebroken, ten minste 12 maanden effectieve dienst hadden volbracht. Houders van een vuurkaart konden van diverse voordelen genieten. Ze kregen 75 % korting op trein, tram en bus in België. Op medisch vlak bezaten ze het recht om gratis op consultatie te gaan naar een speciaal aangestelde dokter en ze kregen een fikse korting op de voorgeschreven medicatie.

Het militair zakboekje van Georges is bewaard gebleven:

ARMÉE BELGE
Belgisch Leger

LIVRET MILITAIRE

MILITAIR ZAKBOEKJE

appartenant à
toebehoorend aan

Nom : *Berckmans J. D.*
Naam :
N° de la matricule : *160.119*
Stamnummer :
(1) *B.R. d'Invers I.*

(1) Corps, établissement ou service.
Korps, inrichting of dienst.

- 2 -

AFFECTATIONS SUCCESSIVES
Opvolgend aangewezen tot :

CORPS, ÉTABLISSEMENT OU SERVICE Korps, Inrichting of Dienst	UNITÉS Eenheden	DATE DE LA MUTATION Datum der oeverplaatsing
<i>Ar. F. d.</i>		<i>15/11/11</i>
<i>Reg. de siège</i>		<i>16/12/11</i>
<i>G. A.</i>		<i>16/12/11</i>
<i>D. F. C. A.</i>		<i>28/12/11</i>
<i>D. F. M. C. A.</i>		<i>16/12/11</i>
<i>D. A. M. S.</i>		<i>15/12/11</i>
<i>B. R. d'Invers</i>	<i>I</i>	<i>15/12/11</i>

LOCALITÉ sur laquelle le porteur du présent livret
sera dirigé en cas de MOBILISATION :

GEMEENTE waarheen drager van onderhavig zakboekje
dient gestuurd, in geval van MOBILISATIE :

- 3 -

SIGNALEMENT — PERSOONSBESCHRIJVING

Taille	1 m. <i>1.40</i> mm.
Gestalte	
Visage	
Gelaat	
Teint	
Kleur	
Front Voorhoofd	Inclinaison
	Neting
	Hauteur
	Hoogte
Yeux Oogen	Largeur
	Breedte
Nez Neus	Base
	Wortel
	Hauteur
	Hoogte
	Forme
Bouche Mond	Largeur
	Breedte
Lèvres Lippen	
Menton Kin	
Cheveux Haar	
Sourcils Wenkbrauwen	
Signes particuliers Bijzondere teekens	

A été incorporé en qualité de Werd ingetijfd als	<i>militien</i>
Commune dans laquelle il a été inscrit. Gemeente waar hij werd ingeschreven.	<i>Anderslecht</i>
Commune dans laquelle il aurait dû être inscrit (s'il est réfractaire). Gemeente waar hij had moe- ten ingeschreven worden (zoo hij weerspannige is).	
Province. Provincie.	<i>Brabant</i>
Classe de milice. Militieklasse.	<i>1.1.1</i>
Bureau de recrutement. Wervingsbureau.	<i>Turnhout</i>
ETAT CIVIL BURGERLIJKE STAND Célibataire. Ongehuwd. Marlé. Gehuwd. Veuf avec enfant. Weduwnaar met kind. Veuf sans enfant. Weduwnaar zonder kind. Divorcé sans enfant. Gescheiden zonder kind. Divorcé ayant garde d'enfant. Gescheiden, met beooring van kind.	

Né à Geboren te	<i>Brabant</i>
Province Provincie	<i>Brabant</i>
Le Den	<i>14/6/1911</i>
Dernier domicile du titulaire (commune, rue, n°)	<i>Anderslecht</i>
Laatste woonplaats van den titularis (Gemeente, straat, n°)	
Profession Beroep	
Prénoms du père Voornamen des vaders	<i>Eugène</i>
Nom et prénoms de la mère Naam en voornamen der moeder	<i>De Croijer Marie Emma</i>
Domicile des parents (commune, rue, n°)	
Woonplaats der ouders (Gemeente, straat, n°)	
Nom et prénoms de l'épouse Naam en voornamen der echtgenote	
Nombre d'enfants du titulaire Getal kinderen van den titularis	
Nom et adresse de la personne à prévenir en cas d'accident ou de décès Naam en adres van den bij ongeval of overlijden te vercoittigen persoon	

EXAMENS MILITAIRES SUBIS AFGELEGDE MILITAIRE EXAMENS
PROMOTIONS BEVORDERINGEN <i>Brigadier le 16/5/11</i> <i>Militair des logis le 24/11/11</i>
RÉTROGRADATIONS VERLAGINGEN VAN GRAAD
PRIVATION DU GRADE BEROOFING VAN GRAAD

APTITUDES PARTICULIERES (1) BIJZONDERE GESCHIKTHEID (1)
INSTRUCTION SPÉCIALE REÇUE (2) ONTVANGEN BEPAALDE OPLEIDING (2) <i>27/5/11</i>

(1) Comptabilité, sténo-dactylographie, langues que l'intéressé écrit et parle.
Boekhouding, steno-machineschrift, talen welke belanghebbende schrift, spreekt.

(2) Patrouilleur, grenadier, cycliste, signaleur, cuisinier, etc.
Patrouilleur, granaatwerper, fietser, seingeveer, kok, enz.

— 14 — *Duplicata*

CARTOUCHE DE CONGÉ
VERLOFPAS

Il est accordé un congé illimité qui prendra cours
Er wordt een onbepaald verlof verleend, met ingang

le 16. September 1918
van 18. d. l. M. 11. 160. 118
au Streekmaatschappij Genat
aan Streekmaatschappij Genat

pour en jouir à
om het te genieten te
Bureau de recrutement de Streekmaatschappij Genat
Wervingsbureau van
District de gendarmerie de Streekmaatschappij Genat
Gendarmeriedistrict
Canton de gendarmerie de Streekmaatschappij Genat
Gendarmeriekanton
Station de chemin de fer de
Spoorwegstation van

En cas de mobilisation, il se rendra immédiatement à desti-
In geval van mobilisatie zal hij zich terstond, langs den
nation par la voie la plus rapide et la plus directe.
snelsten en kortsten weg, ter bestemming begeven.

Il devra être rendu dans la gare du départ au moins 30 minu-
Hij zal moeten in de vertrekstation zijn, minstens 30 minu-
tes avant l'heure fixée pour le passage du premier train dirigé
ten vóór het uur bepaald tot den doortocht van den eersten
vers l'endroit de destination.
trein die naar de bestemmingsplaats gericht is.

Le militaire prénommé est porteur des effets de la tenue de
Voornoemde militair draagt de kledingstukken der reis-
voyage
Reisgedij (2)

A NAMUR le 10/10/18 19
Le Comde Cambroz
De Comde Cambroz commandant l'unité,
commandant der eenheid,

— 15 —

Cartouche de Congé (Suite)
Verlofpas (Vervolg)

Rentré à
Teruggekomen bij (3)

A le 19
Te den

Le commandant l'unité,
De commandant der eenheid,

(1) Grade, position, nom et prénoms.
Graad, stand, naam en voornamen.
(2) S'il lui manque des effets, compléter comme suit :
Als er hem ontbreekt, zoo hem meer goed ontbrekt :
A l'exception des effets suivants :
Beneide volgende kledingstukken :
Barrer cette inscription si le militaire n'est pas porteur de la tenue de
voyage.
Deen zin doorhalen, zoo de militair de reishleedij niet draagt.
(3) Compagnie, escadron, batterie, escadrille.
Compagnie, eskadron, batterij, eskadril.

— 22 —

AUTORISATION DE RÉSIDER OU DE VOYAGER
Machtiging om, gedurende meer dan eene maand,
sous la condition de se soumettre aux obligations
* MILITAIRES VOYAGEANT OU
mits zich te onderwerpen aan de verplichtingen
* MILITAIRES DIE IN DEN VREEMDE

DATES DU DÉPART Datums van vertrek	SCEAU ZEGEL	SIGNATURE DE L'AUTORITÉ DÉLÉGUÉE PAR LE MINISTRE Handteeken der door den Minister afgevaardigde overheid
<u>9-10-1918</u>	<u>Anvers, le 8-10-1918</u>	<u>Capitaine FRAYMAN</u> <u>Commandant le district de Gendarmerie</u>

— 23 —

PENDANT PLUS D'UN MOIS A L'ÉTRANGER
in den vreemde te verblijven of te reizen
mentionnées dans le présent livret sous la rubrique
RÉSIDENT A L'ÉTRANGER *.
vermeld in onderhavig zakboekje, onder opschrift
REIZEN OF VERBLIJVEN *.

DATES DE LA RETOUR Datums van terugkomst	SCEAU ZEGEL	SIGNATURE DU COMMANDANT DU CANTON DE GENDARMERIE Handteeken van den Commandant van het gendarmeriekanton
<u>24-6-1918</u>		

Georges is nog een paar keer op herhaling geweest.

N° Matricule 119.
Nom: Berchmans
Prénoms: Georges.
né à L'Elle (Bux) le 14. 6. 1891
Prénoms du père: L'Elle
Nom et prénoms de la mère: Le Craet
Hermine
Dernier domicile des parents: Anderlecht
» » du titulaire: Anvers.
Epoux de (veuf, divorcé) célibataire: Boudens.
Profession: comptable.
Grade et position: mdt M.H.
Date de l'entrée à l'armée: 15. 11. 11.
Décorations: Croix de guerre.
Le Commandant de la B.C.
(Signature) affina

SIGNALEMENT:
Taille: 1m 73 m/m
Cheveux: châtains
Moustache:
Barbe:
SIGNES PARTICULIERS:
néant.

Signature du titulaire: G. Berchmans

MUTATIONS
Le 26. 1. 19 présent à la 2e M.P. 32

Vu pour l'arrivée dans la Commune de
 Le 20 1919.
 Le Bourgeois
 Vu pour le départ de
 pour
 Le 20 1919.
 Le Bourgeois
 Vu pour l'arrivée en
 Le 20 1919.
 Le Bourgeois
 (Scellé de l'autorité)
 Le porteur de la présente carte d'identité jouira
 du bénéfice de la réduction de 25% sur le prix
 des billets du 22 août 1919 au 22 février 1920
 D.M. no. 2412 Mg. 8-19 du 24/1/19
 D.V.E.
 m

Bij het beëindigen van de oorlog kwamen duizenden soldaten, op dat ogenblik oud-strijders, naar huis. Zij waren berooid, psychisch en fysisch gekraakt. Velen hebben nooit een woord verteld over datgene wat ze hebben meegemaakt.

De vele duizenden militairen die de hele oorlogstijd in interneringskampen hadden doorgebracht werden helemaal slecht behandeld. Zij werden aanvankelijk als deserteurs beschouwd. Veel hogere officieren hielden vol dat er sprake was van desertie, de geïnterneerde soldaten voerden ter verdediging aan dat zij het slachtoffer waren geworden van tegenstrijdige bevelen van de hogere officieren. Sommigen beschuldigden hun legeroversten er van dat zij hen in de steek hadden gelaten. De Belgische geïnterneerde soldaten en onderofficieren kregen na de oorlog geen enkele eer of materieelvoordeel, ook al is nooit bewezen dat zij zouden hebben geweigerd om bevelen uit te voeren.

Op 15 december 1936 eindigde de militaire carrière van Georges toen hem het definitief verlof werd toegekend.

10
DEFINITIEF VERLOF

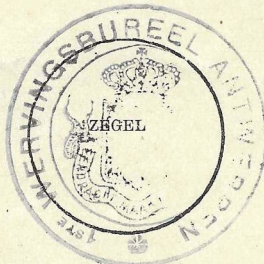
Krachtens de circulaire van 20 oktober 1936
Generale Staf van het Leger, Directie Werving, 2de bureel, n° 127/1/19
heeft de commandant van 1ste WERVINGSBUREEL VAN
ANTWERPEN
den (1) Wachtmeester, militiaan der klas 1911
..... BERCKMANS, Georges-Donat.
op 14.6.1891 te St Gilles (Brab.) geboren, onkslagen.

Al de burgerlijke en militaire overheden worden verzocht drager dezès door te laten en hem desnoods hulp en bescherming te verleen.

Te Antwerpen den 15.12.1936 19

Den (2) Le-Commandant MICKE

Commandant van 1ste WERVINGSBUREEL VAN
ANTWERPEN

Micke

DEN HEER BERCKMANS, G.D.

✓ 54, Recedans Meyenslaan Straat

te Hortel Elberseel

- (1) Stand, naam en voornamen.
(2) Graad en naam.

Echt. Berckmans

In het Belgisch Militair Archief in Brussel bevindt zich nog het complete dossier van Georges. Hierin zitten veel berekeningen van uit te keren bedragen. Maar ook brieven en andere stukken die op zijn militaire carrière betrekking hebben. Deze stukken zullen hierna zonder verder commentaar worden toegevoegd. Regelmatig komt op deze papieren de naam van het 11de regiment artillerie voor. Dit is de "tresorier en archives", de dienst die de financiële zaken en het archief van het 10de regiment beheerde.

N° 31168		Nom : <i>Beckmann</i>	
N° Section		Prénoms : <i>Georg Donat</i>	
N°		Né à <i>(Gyver, Bas)</i> le <i>14/6/41</i>	
Division d'armée : <i>1re</i>		Grade : <i>Major</i>	
Régiment : <i>1er Car.</i>		Position : <i>Sub. Ar.</i>	
Adresse : <i>Sur la route de Murs</i>		N° de la matricule : <i>149</i>	

Proposition Cheyrons de Front.		S.P.S.P. (Rente).		S.P.S.P. (Pension).		Fonds des Combattants.		7 Bureau (Distinctions honorifiques).	
Fractions	Correspondance Echangeée.	Fractions	Renseignements demandés le	Fractions	Renseignements demandés le	Fractions	Renseignements demandés le	Fractions	Renseignements demandés le
<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>
<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>
<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>
<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>
<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>
<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>
<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>
<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>
<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>
<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>
<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>
<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>
<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>
<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>
<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>
<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>
<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>
<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>
<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>
<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>	<i>1/10</i>	<i>10. 10. 10.</i>
<i>1/10</i>									

Extrait de l'annuaire à l' O. J. R. du 13. 8. 19.

Sont cités à l'ordre du jour de l'armée et décorés de la Croix de Guerre:

2

Bereckmans Georges, Maréchal des Logis,

Brave méritant, au front depuis 37 mois. Après avoir combattu au fort de Waelhem, a dû fuir en Hollande, s'est évadé en 1916 pour rejoindre l'armée de Champagne, où il s'est distingué constamment par sa belle conduite et son calme, notamment au cours de l'offensive en Flandres.

Le 14 août 1919.
Fait Copie conforme
Le Commandant du 109.
Lecroix

31.12.16. à 2e m. 392. 10
 17-4-18. Vers du 10e d'art. au C.I.A. B.
 8-10-18 parti à l'É. d'art. d'art. d'art.
 de la 4e D.A.
 Dernière 16 sept. 1919.
 Rue Biant 23
 Amers.
 Epouse: Donders Christine

Liste No Borchmans No Matricule 44448
 NOM Borchmans Prénoms Georges - Bonat
 Grade et position 1er m. 11
 ex : e Régiment Artillerie de place
 e Bataillon e Compagnie
 e Groupe e Escadron e Batterie
 Centre d'instruction de
 Nationalité Belge
 Né à Bruxelles le 14.6.91.
 Adresse Quai de la
 Disparu à le
 Blessé à le
 A l'Hôpital le
 A l'Ambulance le
 Sorti le
 Évacué sur le
 Décédé ou tué à le
 Inhumé à le
 Réformé le
 Présent au corps le
 Renseignements divers :
 2-4-16. au L.C. A. 10e B.
 la 2e m. 392. 10
 1.4.16. parti à la 8e B.
 18.5.16. au groupe ob. div. 4. L. A. 2e B.
 06.10.15. affecté à la 2e B.

A N° 479

Nom : **Berckmans**

Prénoms : **Georges - Donat**

né le **14.6.97**

Grade : **A. d. L.**

Position : **A. 22**

Corps : **70 A. 2022**

Don 1227 - 100,000 A S

4 ch. - p. t.

T. S. V. P.

MINISTRE
DE LA DEFENSE NATIONALE
1re DIRECTION GENERALE
2e DIRECTION
3e Bureau
4 SECTION
N° 31168
Ministère de la Défense Nationale
Direction Générale
2e Direction
3e Bureau
4e Section
N° 31168
Ministère de la Défense Nationale
Direction Générale
2e Direction
3e Bureau
4e Section
N° 31168

Bruxelles, le 14 AVR 1921

Au Capitaine Q.M. du 10e Artillerie

En vous transmettant en communication la proposition pour chevrons de front du nommé BERCKMANS Georges Donat, j'ai l'honneur de vous prier de vouloir bien examiner s'il n'y a pas lieu d'appliquer à l'intéressé les dispositions de la D.M. Pr/102 du 12.6.1920 pour la période du 16.10.1914 au 17.5.1916 ^{pré} passée au D.D.

Je vous saurais ^{pré}de vouloir bien modifier éventuellement cet état de proposition et me le retourner par la voie hiérarchique.

LE MINISTRE DE LA DEFENSE NATIONALE
P.O.
POUR LE DIRECTEUR GENERAL
LE CHEF DE BUREAU,
146 a 6 100

MINISTÈRE DE LA DÉFENSE NATIONALE
SERVICE DU PERSONNEL MILITAIRE
3e BUREAU B
N° CH/ 31168

Bruxelles, le 20 octobre 1936

10/30

LE MINISTRE DE LA DÉFENSE NATIONALE
Au Trésorier du 11A (archives du 10A)

OBJET : Chevrons de front.

DEMANDE	RÉPONSE
Je vous prie de me faire connaître, en ce qui concerne le nommé <u>Bachmans, Georges-Donat</u> , né à St Gilles le 14-10-1891, le 1 ^{er} 11, de la matricule n° 10 A.	Ci-dessous l'inscription relative aux chevrons de front, telle qu'elle figure à la matricule du 10 A. : einq (5) Le 7 février 1920 : quatre (4) chevrons de front. (Loi du 25 août 1919). Décision du Comité de la 10 D.I..
1°) le nombre de chevrons de front qui lui ont été accordés; 2°) l'autorité qui les a accordés; 3°) la date d'octroi de ces insignes	

LE MINISTRE DE LA DÉFENSE NATIONALE
P.O.
Pour le Chef de Service
Le Capitaine A. MONAT
Chef de Bureau-délégué

Mons, le 21-10-1936.
Capitaine A. MONAT
Trésorier de la 10 D.I.

S. P. M. -
3e SECTION
11^h 22 OCT 1936
3e BUREAU B.

11^h Régiment d'Artillerie
Entré le 27-10-36
Indice n° 2303
Sorti le 21-10-36

DE VUURKRUISEN
Mitsdien 10.10.36
(M. Z. N.)
Federale Zetel :
36, Oude Graanmarktstrat, 36
BRUSSEL

Aanvraag tot het bekomen der "VUURKAART"

Naam : Bachmans
Voornamen : Georges-Donat
Plaats en datum van geboorte : St Gilles (Brabant) 14 Juni 1891
Groot : moederloos
Stamboeknummer : 160.119
Eenheden waarvan de belanghebbende gedurende den oorlog deel uitmaakte : 2^e Div. Batt. lige P.F. Amm. 14-8-91. 10 D.I. 10^e Regt. Oudkorp. IIIe Gr. n° 383-01 l^{re} Div.
Toegedene oorlogseerbetekens : oorlogskruis - zege- en overlevingsmedaille
Frontstroken : niet
Verwondingen : geen
Lidmaatschap van een of meer verenigingen : niet
Taal waarin de kaart moet opgesteld worden : frans
Huidig adres : Boekhem, Leentzenweg 54

Bij deze aanvraag moet een nieuwe photo gelijkt worden waarop geen afdruk of stempel mag voorkomen : photo in burgerklederen van voren genomen en niet op karton geplakt, met volgende afmetingen : 6 centimeter in de hoogte en 4 centimeter in de breedte; bloothoofd genomen, het hoofd metende 1 centimeter hoogte.
Op den achterkant der photo zullen leesbaar en met inkt vermeld worden : naam en voornamen, stamboeknummer, korps van oorsprong, plaats en datum van geboorte, alsmede huidig adres van den aanvrager.

affine

- (1) Prévenir immédiatement de tout changement d'adresse le Secrétaire du Fonds des Combattants, nœde la rue de la République, 10, à Paris.
- (2) Rendre tous documents originaux et copies.
- (3) Présenter leurs droits (acte de nationalité).
- (4) Mentionner notamment dans les états de service les dates de mise en liberté ou de sortie d'hospitalisation.
- (5) Formuler disciplinairc à la suite d'une condamnation ainsi que les dates de mise en liberté ou de sortie d'hospitalisation.
- (6) Présenter les documents relatifs à la répression des sanctions.

Bruxelles, le 23/12/86

Le Ministère de la Défense Nationale
au Bénévoles du 11A
Archives du 11A

MINISTÈRE DE LA DÉFENSE NATIONALE
SERVICE DU PERSONNEL MILITAIRE
3e BUREAU B

N. 4737168/1886

Objet: Chevaliers de front.

2 sautes. du 12-12-86 N. 25/37152 du 5e Bureau - S.P.M. et en vers communiquant la proposition pour chevaliers de front concernant le nommé Berckmans, 2e je vous prie d'examiner à nouveau les droits de l'intéressé aux chevaliers de front par application de la loi du 25-8-1919.

Une nouvelle proposition me parviendrait de toute urgence par la voie hiérarchique des documents communiqués me ferait retour par le même courrier.

Afin de permettre au Chef du 11A de se conformer aux prescriptions de son circulaire N. 4737168/1886 du 8-11-85 je vous signale que le militaire, en cause, Phabits, à Mervem, secrétaire Meyerles, N. 5741 et co-copond en fédération.

LE MINISTRE DE LA DÉFENSE NATIONALE
POUR LE CHIEF DE SERVICE
PAR ORDRE
LE CAPITAINE COMMANDANT A. MUNAUT CHIEF DE BUREAU DÉLÈGUE
TOTAL
TOTAL

Bruxelles, le 5/11/86

Note pour le 5e Bureau
du S.P.M.

Objet: Situation d'un militaire

La vous communiquant le dossier "Chevaliers de front" du nommé Berckmans, Georges. Donat né à St Gilles (B.) le 14-5-1891, je vous prie de me faire connaître la situation dans laquelle l'intéressé s'est trouvé pendant la campagne.

Suivant des renseignements figurant à la fiche hollandaise l'intéressé aurait été interné à Amerfoort du 10-10-1915 au 4-11-1916, date à laquelle sa disposition a été constatée.

13/12/86

N. 4737168/1886

sautes

1 dossier

M. Ruyts
30/10/86

Cop. 1086 4/11/86

Col. Ruyts

LE MINISTRE DE LA DÉFENSE NATIONALE
POUR LE CHIEF DE SERVICE
PAR ORDRE
LE CAPITAINE COMMANDANT A. MUNAUT CHIEF DE BUREAU DÉLÈGUE
TOTAL
TOTAL

(Sous le couvert du Chef de Corps.)

Transmis à Monsieur le Ministre de la Défense Nationale une nouvelle proposition pour chevrons de front concernant le nommé BERCKMANS, G.D. du 10 A

Il y a lieu d'annuler la proposition
ci-jointe en retour établie à la date du
19 mai 1920.

Mons le 2 mars 1937
Le Cap. en l^r d'Adm. BACQUAERT.
Trésorier du l^e Rt. d'Art.

JOURS	MOIS	ANS		
1914				
1er Août	2 a		Présent au Régiment d'Artillerie de Siège de la position fortifiée d'Anvers.	
10 octobre	9 a		Intégré en Hollande.	
16 dito.			Sans mutations.	
1916.				
4 Janvier	7 -		Evacué.	
25 mars	7 -		Repris en force à la Compagnie des Subsistants de Calais.	
1er avril.	7 -		Passé au C.I. Artillerie à Bu.	
13 mai	2 a		Passé au 4 ^e Régiment d'Artillerie Unité de l'armée de campagne.	
1918				
17 avril	4 f		Détaché d'Office au C.I.S.L.A.A.	
8 octobre	2 a		Rejoint le 4 ^e Régiment d'Artillerie	2
1919				
31 Janvier			Est présent au 4 ^e Régiment d'Artillerie	8
Total				2
				10
				29

Le Mon, 6 2 Mars 1924

Le Capitaine Quartier-Maitre,

LE CAPITAINE EN 1er D'ADM^{te} BAGCHAERT

Trésorier du 1er Rég^t d'Arto

Favorable à (a) *quatre* chevrons de front.

A. Clons, le 3 mars 1937
Le Colonel PEETERS

Le Colonel PEETERS

198/110
Commandant le 11/11

Accordé (a) *Quatre* chevrons de front.

192
Le Commandant de la Division, 1987
MONS. LE LIEUTENANT GENERAL BOGAERTS
COMMANDANT

Nawoord.

In het familiearchief vonden we foto's, documenten en twee 'vriendenboekjes'. We bekeken, ordenden en digitaliseerden alle stukken uit de periode tot 1920. Het gaf ons al enige informatie, maar er ontbraken nog meerdere stukjes om de puzzel compleet te maken. Daar begon onze zoektocht.

- Vele uren hebben we doorgebracht met het doorzoeken van het internet. We lazen niet alleen artikels, maar ook kranten uit het archief 'Nieuws van de Groote Oorlog', uit het krantenarchief van 'De gazet van Antwerpen', uit het archief van Eemland en uit het archief van Zeeland.
- We zochten online in de stadsarchieven van Roermond, Amsterdam, Amersfoort en Antwerpen (Felixarchief). Ook het Rijksarchief in België en de Nederlandse Militaire stamboeken leverden nuttige informatie. Niet alle archieven zijn gedigitaliseerd en online in te zien. Ook zijn veel gegevens niet beschikbaar in het kader van de privacy-regels.
- Het militair dossier van Georges Berchmans (Berckmans) hebben we aangevraagd en een tijdje later konden we het mapje met papieren in het Centrum voor Historische Documentatie van de Krijgsmacht te Evere inkijken en fotograferen.
- Per e-mail hadden we meermaals contact met de Stewkley Local History Group (historica Jillian Scott). Zij was buitengewoon behulpzaam en geïnteresseerd.
- In het Belgisch Rijksarchief (Brussel) zocht een archivaris voor ons tussen de individuele registratieformulieren van het Central Register of (Belgian) War Refugees London. Er werden enkele formuliertjes gevonden, gekopieerd en per mail aan ons doorgestuurd.
- Aan het National Archive London hebben we gevraagd om in het archief "MH 8/55 History cards. Belgian. 1914-1918" te zoeken. Helaas zonder resultaat.
- In Saint-Jean-Cap-Ferrat hebben we een uittreksel uit het huwelijksregister opgevraagd en al snel kregen we een kopie toegestuurd.
- Van Guido en Liliane Mathieu kregen we een kopie van de kaart die Anna Donders in 1916 aan haar man Petrus en dochter Anna stuurde. Ook gaven ze ons de adressen waar de familie Donders woonde voor 1907 en informatie over de kazerne in Antwerpen.

Op deze manier hebben we gedurende de afgelopen twee jaar veel informatie verzameld. In de hoop nog meer te weten te komen zijn we op pad gegaan naar Zeist, Roermond, Walem en de Westhoek.

- Van het oorspronkelijke Kamp Zeist is niets bewaard gebleven. De enige herinnering aan het bestaan ervan is het Belgenmonument in Amersfoort. Het monument werd door de geïnterneerden gebouwd op het hoogste punt van de Amersfoortse Berg. Het was in 1918 klaar.

- In het centrum van Roermond staat de Munsterkerk. Deze hoorde bij de Munsterabdij, waarin later de (in 1924 gesloopte) militaire kazerne was gehuisvest. Het Bisschoppelijk Paleis deed van 1882 tot 1996 dienst als Gerechtshof.

De voormalige gevangenis van Roermond is nu een luxe hotel.

- Het Fort van Walem is niet te bezoeken. Sinds 2009 is het een natuurgebied. Het fort zelf is sterk vervallen en gevaarlijk om te betreden.

- In de Westhoek zijn het “In Flanders Fields” museum in Ieper en het “Museum aan de IJzer” in Diksmuide zeker een bezoekje waard.

Als herinnering aan de gevallen van de 4de legerdivisie is in Wulpen dit oorlogsgedenkteken opgericht.

We hebben geprobeerd om alle verkregen informatie zo goed mogelijk in een verhaal om te zetten maar zijn ons ervan bewust dat er nog hiaten zijn. Mochten er de komende tijd nog nieuwe gegevens bekend worden, dan zullen we deze uiteraard in een volgende versie verwerken. Spijtig genoeg zijn we te laat begonnen aan deze zoektocht en konden we het niet meer bij de betrokkenen navragen.

Geraadpleegde bronnen.

Documenten

Aspeslagh, J. 2014. Oostende overspoeld door de vluchtelingen. 9 p.

<http://www.siagrius.be/siagrius/?p=7454>

Caestecker, F. Vreemd, vreemder en vreemdst. De vele grenzen gelegd en verlegd voor immigranten in België. Universiteit van Gent. 2p.

Calahan, P.J. 1977. The treatment of Belgian refugees in England during the Great War. Ph.D.-thesis, McMaster University. 556 p.

Declercq, C. 2013. Herinneringseducatie: migratie. DOI: 10.13140/RG.2.2.20449.15209. 19 p.

Declercq, C. 2017. Belgische vluchtelingen in het VK tijdens WO I. KU Leuven. 22 p.

De Gezondheidsdienst tijdens den Oorlog. Onze Helden. 13 p.

De Groote Oorlog in de Westhoek. Toerisme Vlaanderen. 43 p. <http://www.toerismewesthoek.be>

De Munck, L. 2017. Soms genezen, dikwijls verlichten, altijd troosten. Belgische verpleegsters tijdens de Eerste Wereldoorlog. Thesis Master in de Geschiedenis, KU Leuven. 193 p.

Gazenbeek, A.E. 2013. Het Munsterplein te Roermond. Een multidisciplinair onderzoek naar de verborgen resten van de Munster abdij. Grontmij Archeologische Rapporten 1282. 118 p.

Gee, E. 'Where shall she live?': Housing the new working woman in late Victorian and Edwardian London. p. 89-109. <http://www.english-heritage.org.uk>.

Mattens, D. 2014. Over vuurkruisen, frontstrepen en andere eretekens. Van Mensen en Dingen, 12 (2014) 4, 17 p.

Meersschaert, H. De officiële Belgische onderscheidingen voor de eerste Wereldoorlog. 17 p.

Musschoot, D. Belgen maken bommen. 22 p.

Powell, G.A. (ed.). Four years in a refugee camp. Being an account of the British government war refugee's camp Earl's Court. Baynard Press Sanders Phillips & Company Ltd. 83 p.

Ressler, K. 2009. Dagboek van een bezette stad: 1914-1918 Antwerpen onder de pinhelmen. 160 p.

Rommel, A. 2004. Tweedegeneratie vreemdelingen: Waardige Belgen? Een onderzoek naar de juridische en administratieve praktijk van de optieprocedure te Antwerpen in de periode 1922-1923. Scriptie voorgelegd aan de Faculteit Letteren en Wijsbegeerte, voor het behalen van de graad van Licentiaat in de Geschiedenis. Universiteit Gent, België.
http://www.ethesis.net/vreemdelingen/vreemdelingen_inhoud.htm

Simoens, T. 2018. Het kleine Belgische leger in de Grote Oorlog. Militaire Spectator 187 (2018) 11, 568-581.

Stewkley Conservation Area. Designated by the Council 24th January 2001 following public consultation. 53 p.

The war refugees' camp at Earls' Court. The Lancet, Dec. 12, 1914, p. 1377.

Vandenbempt, Y., B. Vandenbempt en L. Salen. Structuur van het Belgisch leger in 1914. 3 p.

Vermandere, M. 2016. Van geliefde kitten tot ongewenste kat. Belgische vluchtelingen in Engeland tijdens WOI. Tijdschrift voor cultureel erfgoed. 9(2016)2, 34-39.

Vermandere, M. 2018. East west, home's best? De repatriëring van de Belgen uit Engeland na WO I. Brood en Rozen, 4 (2018), 32-39.

Wils, E.R.J. 2016. Het eindoffensief in Vlaanderen. Belgen trekken ten strijde in september 1918. In: De Groote Oorlog, het huisorgaan van de Western Front Associatie Nederland (september 2016). 17 p.

Visser, L. 2005. Het interneringskamp Zeist. Seijst 2005-IV. 123-130.

Websites

Antwerpen in de eerste wereldoorlog

<https://sites.google.com/site/antwerpenstadantwerpcity/08-de-1ste-wereldoorlog>

De eerste wereldoorlog in België

<http://www.be14-18.be/>

<http://www.wo1.be/>

Belgische medailles

<http://www.wo1.be/UserFiles/files/BelgieMedailles.pdf>

Belgische opleidingskampen in Bretagne en Normandïe tijdens Wereldoorlog 1

<http://wo1dudzele.brugseverenigingen.be/>

Antwerpen in de eerste wereldoorlog

<https://sites.google.com/site/antwerpenstadantwerpcity/08-de-1ste-wereldoorlog>

Zeister Historisch Genootschap

<http://www.zeist-historie.nl>

Geschiedenis van Roermond

www.schumulder.nl

Archieven

Archief van Antwerpen

<https://felixarchief.antwerpen.be/>

Archief van Amsterdam

<https://www.amsterdam.nl/stadsarchief/>

Archief Eemland (Amersfoort en omstreken)

<https://www.archiefeemland.nl/>

Gemeentearchief Roermond

<https://www.archiefroermond.nl/nl>

Archief Regionaal Historisch Centrum Limburg

<https://www.rhcl.nl/nl>

Stadsarchief Apeldoorn

<https://www.coda-apeldoorn.nl/nl/archief>

Archief Gelderland

<https://www.geldersarchief.nl/>

Rijksarchief België

<http://arch.arch.be/>

Belgisch Militair Archief

<https://www.klm-mra.be/>

Nieuws van de Groote Oorlog

<https://nieuwsvandegrooteoorlog.hetarchief.be/>

Nederlands militair archief

<https://www.defensie.nl>

Nederlands Nationaal Archief

<https://www.nationaalarchief.nl>

Nationaal Archief Engeland

<https://www.nationalarchives.gov.uk/>

Open Archieven Nederland

<http://www.openarch.nl>

Noord-Hollands Archief

<https://noord-hollandsarchief.nl/>